

ÅRSRAPPORT

2018

Svenska
Afghankommittén

Om Årsrapporten 2018

Svenska Afghankommittén, SAK, vill med denna rapport visa vad vi har uppnått med de resurser som vi har fått från medlemmar och allmänhet samt från organisationer och myndigheter i Sverige och utomlands. Rapporten fungerar också som en översiktlig och kortfattad beskrivning av situationen i Afghanistan under 2018.

SAK strävar efter en öppen, relevant och balanserad rapportering som belyser såväl resultat som risker och problem. Den ska också redovisa de missförhållanden eller oegentligheter som har kommit till organisationens kännedom, och som tyvärr är oundvikliga genom de omständigheter som SAK arbetar under.

Rapporten beskriver översiktligt SAKs insatser och resultat. Det som presenteras här är ett urval, eftersom SAKs verksamhet är alltför omfattande för att beskrivas i detalj. Du som vill ha djupare kunskaper kan exempelvis läsa SAKs årliga rapport till Sida eller någon av de utvärderingar som nämns i rapporten.

Om du har frågor om SAKs arbete i Afghanistan eller denna rapport – hör gärna av dig till info@sak.se.

Redaktör: Carla Da Costa Bengtsson

Text: Klas Bjurström, Carla Da Costa Bengtsson

Formgivning: Bedow

Tryck: Trydells tryckeri

Omslag

Mohammad Sangar, 10 år, har hörselnedsättning och går sitt andra år på SAKs skola PERC i Mazar-e-Sharif för barn med funktionsnedsättning. Torsdagar är den bästa dagen i veckan. Då går klassen på utflykt, bland annat till en skejtpark. "När jag blir stor vill jag bli lärare på skolan precis som min magister" säger han. Foto: Niclas Ericsson.

ÅRSRAPPORT

2018

Svenska
Afghanistankommittén

Innehåll

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

FÖRORD: ”FLER BORDE FÅ VETA VAD SAK GÖR”	5
INSATSER I URVAL	6
SAKS VISION, UPPDRAG OCH MÅLGRUPPER	8
RESURSER	10
BAKGRUND – AFGHANISTAN 2018	12
MÅL 1 – <i>Bättre hälsa</i>	16
MÅL 2 – <i>Tillgång till utbildning</i>	22
MÅL 3 – <i>Utveckling driven av lokalsamhället</i>	28
MÅL 4 – <i>Folkligt och politiskt engagemang</i>	34
MÅL 5 – <i>En trovärdig och hållbar organisation / SAKs hållbarhetsrapport</i>	38
KONFLIKT, SÄKERHET OCH RISK	44
STYRELSEN 2018–2019	46

ÅRSREDOVISNING

<i>Förvaltningsberättelse</i>	47
<i>Bokslut</i>	55
<i>Noter</i>	58
<i>Auktoriserade revisorernas revisionsberättelse</i>	69
<i>Föreningsrevisorernas revisionsberättelse</i>	71
<i>Öppenhet och ansvar</i>	72

”Fler borde få veta vad SAK gör”

BILDEN AV AFGHANISTAN är, som jag ser den, tvådelad. I den första bilden pågår ett inbördeskrig med militär krigföring och terrordåd som drabbar civila. Det är naturligtvis komplext, eftersom utländska trupper fortfarande är kvar i landet efter 17 år. Året 2018 uppvisade det högsta dödstalet för civila sedan 2009 när FN-uppdraget Unama började mäta. Det har alltså blivit allt svårare att bedriva utvecklings- och biståndsverksamhet i Afghanistan, men SAK gör det lika fullt!

I den andra bilden möter vi flyktingar i Sverige och Europa, i huvudsak unga män. Det har gett Afghanistan mer uppmärksamhet de senaste åren och ställer ytterligare krav på att SAK bidrar till att höja kunskapen om landet.

I Sverige har SAK två målsättningar: att samla in medel till vårt utvecklingsarbete i Afghanistan och att påverka beslutsfattare för att säkra det långsiktiga, svenska engagemanget i Afghanistan. Detta utförs av ett par hundra aktiva runt om i landet, över 3 000 stödjande medlemmar, över 8 000 stödjande givare och inte minst ett tjugotal engagerade medarbetare.

En viktig satsning under året har varit att ta fram boken *Förstå Afghanistan*. Det är en antologi där framstående svenska och internationella afghanistankännare breddar och fördjupar bilden av landet. Redan nu har några av de större studieförbunden tagit upp boken i sina kurser. Texter och bilder om landet och dess kultur och historia samt färska berättelser av personer som varit där, trots säkerhetsproblemen, är eftertraktade. Det syns när vi varje år medverkar på Bokmässan i Göteborg eller vid den politiska Almedalsveckan, där vi når fler än 1 500 besökare under några få, intensiva dagar.

Men det som sker stort också – och ofta – i det lilla formatet. Som när våra medarbetare informerar beslutsfattare om de många utmaningarna och förutsättningarna för vårt arbete i Afghanistan, eller när våra medlemmar höjer allmänhetens kunskap genom seminarier. Dessa tillfällen ger oss möjligheter att målmedvetet och engagerande berätta om de framsteg som görs tack vare offentlig och privat finansiering av SAKs verksamhet. För att förbättra vår förmåga att ge en fullödlig bild av Afghanistan har vi även börjat modernisera medlemsrörelsen.

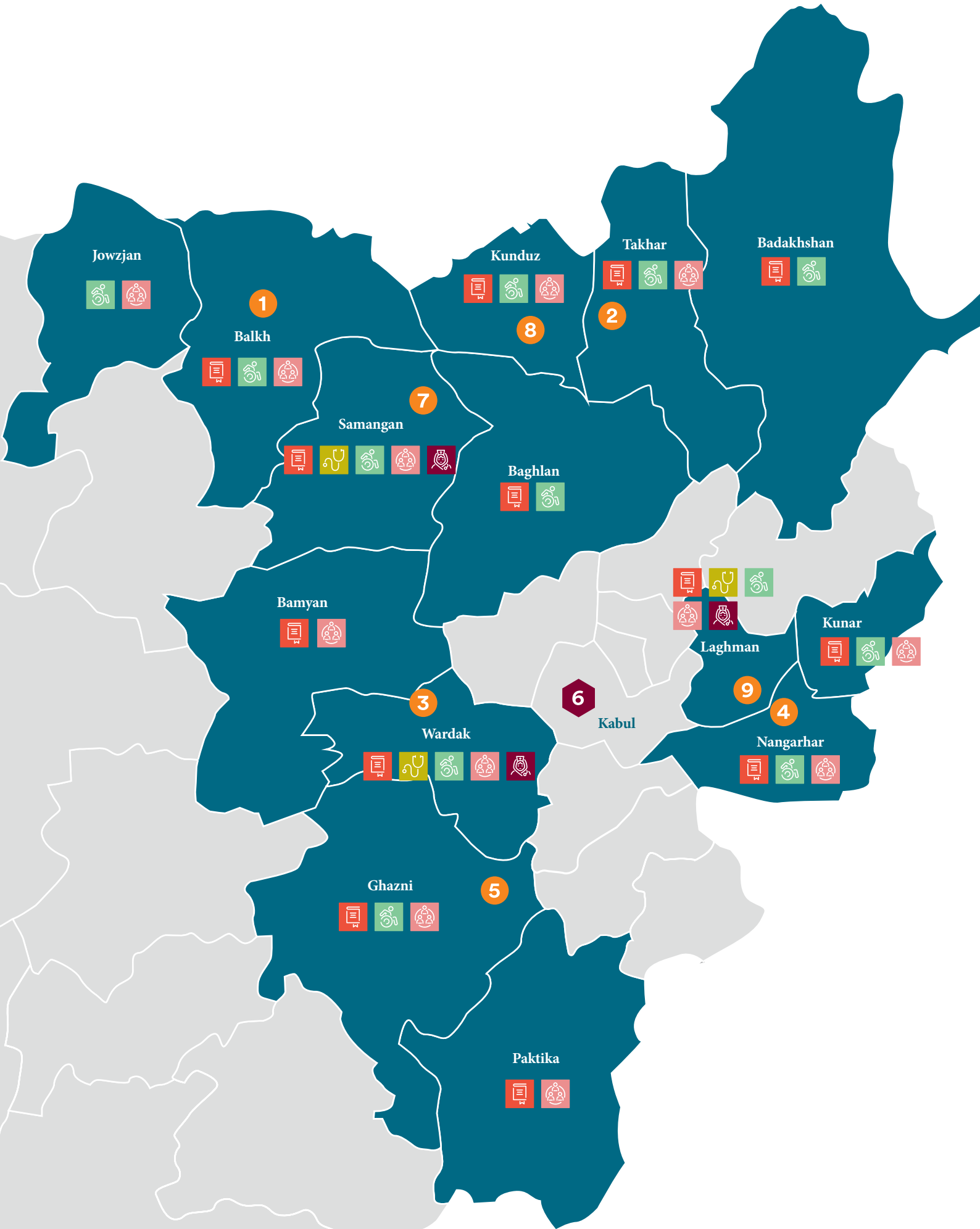
Nästa år är det 40 år sedan SAK grundades, då mot Sovjetunionens invasion och för afghanernas rätt att besluta över sin egen utveckling. När jag får tillfälle att berätta om vårt arbete och våra resultat, som att SAKs kliniker hade 2,9 miljoner patientbesök förra året eller att 58 procent av SAKs 87 000 elever är flickor, blir reaktionen ofta en positiv förvåning: ”Fler borde få veta vad SAK gör!”. Det är lättare sagt än gjort i dagens informationsbrus som i dag strömmar. Men med den breda och omfattande verksamhet vi har är den årliga verksamhetsberättelsen och årsredovisningen en central och bärande faktasamling. Med den hoppas jag att det blir än mer tydligt att vi främjar utvecklingen i landet. ●

Peder Jonsson

Ordförande

SVENSKA AFGHANISTANKOMMITTÉN

REGIONKONTOR

- 1 Mazar-e-Sharif
- 2 Taloqan
- 3 Wardak
- 4 Jalalabad
- 5 Ghazni
- 6 Kabul Management Office
- 7 Aybak (förbindelsekontor)
- 8 Kunduz (förbindelsekontor)
- 9 Metharlam (förbindelsekontor)

Insatser i urval 2018

Utbildning

Fler än 87 000 barn (varav 58 % var flickor) i fler än 2 600 klasser gick i skolor med stöd av SAK.

Hälsovård

Under året hade SAK fler än 2,9 miljoner patientbesök, varav 58 % var kvinnor.

Utbildning av barnmorskor och sjuksköterskor

Under året tog en klass med 25 kvinnor från SAKs skola för sjuksköterskor examen. Totalt 69 kvinnor går de pågående utbildningarna till sjuksköterskor och 70 kvinnor till barnmorskor. Sammanlagt är de fördelade på sex klasser, som kommer att ta examen under 2019 och 2020.

Rehabilitering

Fler än 23 000 personer behandlades med sjukgymnastik. Fler än 13 000 personer fick ortopediska hjälpmedel.

Försörjningsmöjligheter

Under året gav SAK stöd till 501 byråd genom att underlätta val, planera utvecklingsprojekt och engagera lokala myndigheter. SAK gav stöd till 748 spar- och låneföreningar. Många medlemmar fick utbildning i affärsutveckling.

Om SAK

SAKs vision är ett Afghanistan fritt från fattigdom, våld och diskriminering.

SAKs uppdrag är att ge människor makt över sin utveckling och sina liv.

TILLGÅNGEN TILL VÄSENTLIGA saker som utbildning, hälso- och sjukvård, rent vatten och sanitet är betydligt mer begränsad på landsbygden än i städerna. SAKs målgrupper menar att möjligheten till flera inkomstkällor och tillgång till utbildning och vård är de viktigaste grundförutsättningarna för att de ska kunna förbättra sina liv.

För att nå sina mål använder SAK tre medel:

- 1) **KAPACITETSUTVECKLING** omfattar att stödja byråer med mobilisering och organisering samt utbildning och stöd till lokala organisationer och myndigheter.
- 2) **GRUNDLÄGGANDE SAMHÄLLSSERVICE** som hälsovård och skola kommer att vara absolut nödvändigt under en överskådlig framtid, framför allt på provins- och distriktsnivå. Detta eftersom den afghanska staten ännu inte kan leva upp till sina skyldigheter att tillgodose civilbefolkningens rättigheter på landsbygden. Att SAK konsekvent stödjer de mest utsatta med utbildning och hälsovård skapar trovärdighet och ger en plattform som gör det möjligt för SAK att utveckla den lokala kapaciteten och påverka situationen för de mest marginaliserade.
- 3) **PÅVERKANSARBETE** är ett medel för att uppnå förändring genom inflytande inför beslutsfattande så att utvecklingsarbetet blir effektivt, och för att få ett fortsatt stöd för utvecklingsbistånd till Afghanistan. Påverkansarbete är också ett medel för förändring för SAKs lokala partner, till exempel lokala myndigheter och organisationer, när dessa ska lyssna till och stödja SAKs målgrupper. ●

SAKs målgrupper är kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning och internflyktingar.

Kvinnor

Afghanistan är ett av världens farligaste länder för kvinnor när det gäller våld i hemmet. Det påverkar inte bara kvinnorna direkt, utan även barn, kommande generationer och hela samhällen. Hur bristen på jämställdhet yttrar sig i Afghanistan varierar, men kvinnor har i allmänhet begränsad tillgång till samhällstjänster som utbildning. Allt fler kvinnor arbetar dock utanför hemmet, vilket ses som mer och mer positivt. Men väpnade oppositionsgrupper riktar sig ofta mot kvinnor som arbetar i det offentliga, till exempel inom polisen. FN:s Afghanistaninsats Unama visar också att allt fler kvinnor straffas offentligt enligt sharialagar av väpnade grupper.

Traditionella sedvanor påverkar kvinnor på många sätt, som tvångsäktenskap, brudpris, oskuldstest, utbyte av flickor för att lösa tvister, att söner får fördelar och att män kan ärva kvinnor inom familjen. Kvinnor är också begränsade i fråga om rörlighet, frihet att umgås med vem de vill samt möjlighet till beslutsfattande eller att delta i det offentliga livet. Chansen att få en rättssäker rättegång är liten, trots att lagen på papperet skyddar kvinnors rättigheter.

Barn

Ungefär hälften av Afghanistans befolkning är under 15 år och det är de som drabbas mest av våld och kronisk fattigdom. De har ofta en begränsad tillgång till utbildning och vård och har generellt också låg kunskap om sina rättigheter. Många indikatorer visar en tydlig skillnad mellan pojkar och flickor. Flickor har mindre tillgång till utbildning och hälsovård, och de är särskilt utsatta för attacker, hot, förbud och begränsningar. Väpnade konflikter är inte bara ett direkt hot mot liv och hälsa, utan begränsar även barnens grundläggande rättigheter till utbildning och vård.

Afghanistan tillhör de länder i världen med högst barnadödlighet. Många tusen barn dör varje år för att de saknar tillgång till mat och näring. Fattigdomen gör att många barn tvingas i arbete. De som arbetar inom den informella sektorn, ofta på gator, är särskilt utsatta för fysiskt, emotionellt, ekonomiskt och sexuellt våld samt människohandel.

Personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning är bland de allra fattigaste och mest socialt exkluderade i Afghanistan. I var femte familj lever en person med funktionsnedsättning och majoriteten är under 14 år. Barn med funktionsnedsättning ställs inför alla de utmaningar som andra afghanska barn möter. Men ännu fler utmaningar tillkommer ovanpå detta eftersom de är berövade sina rättigheter i ännu större utsträckning. Det gäller särskilt rätten till utbildning. Brist på kunskap, pengar och transport är de främsta orsakerna till att barn med funktionsnedsättning som grupp har låg närvaro i skolan. När det gäller hälsa är ett stort hinder att vårdpersonal sällan är utbildade för att hantera särskilda behov. Bristen på egen inkomst tvingar många att förlita sig på familjen.

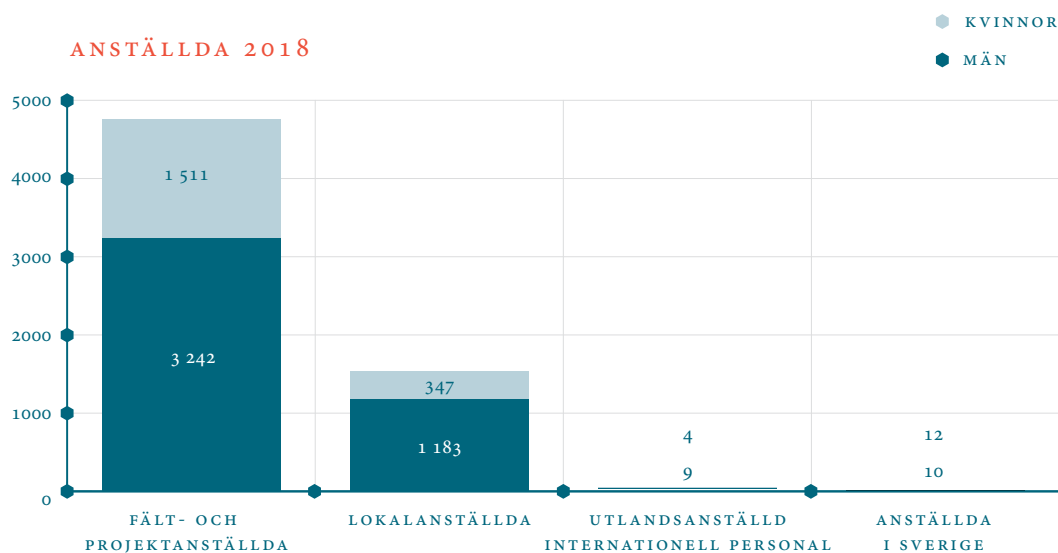
Internflyktingar

Antalet internflyktingar i Afghanistan beräknas vara 1,3 miljoner enligt Internal Displacement Monitoring Centre. Av dessa är ungefär hälften barn. Många familjer har tvingats lämna sina tillgångar bakom sig för att bosätta sig i okända omgivningar och konkurrera om redan knappa resurser. Det bidrar till en ännu större påfrestning på samhällstjänsterna och de humanitära behoven är enorma. En stor utmaning är att effektivt inkludera barn i de befintliga skol- och hälsovårdssystemen. ●

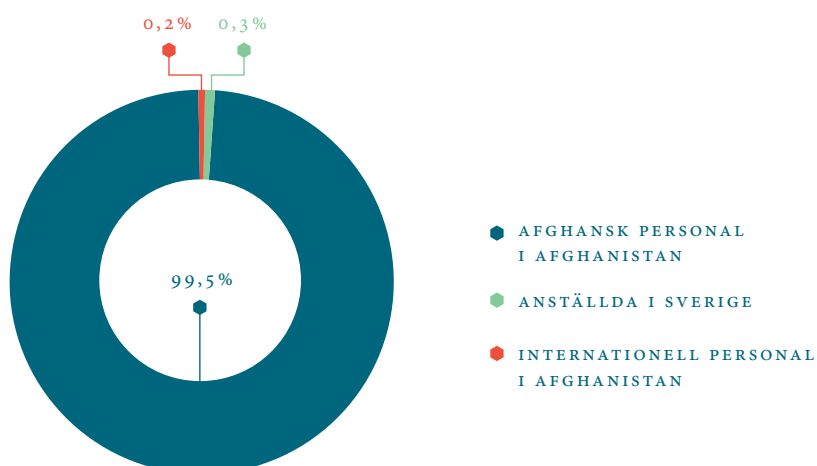
Resurser

SAK hade under året 3 090 medlemmar i 12 lokalföreningar i Sverige och 220 medlemmar i 1 lokalförening i Afghanistan.

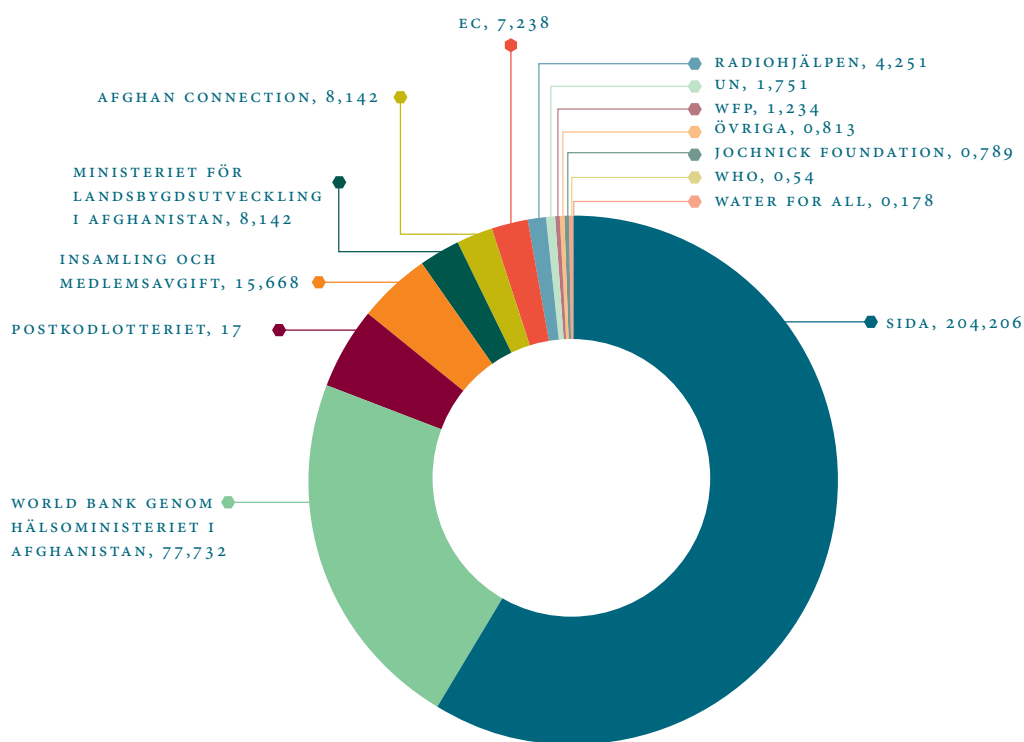
Antalet anställda uppgick till 6 318, varav 22 i Sverige.

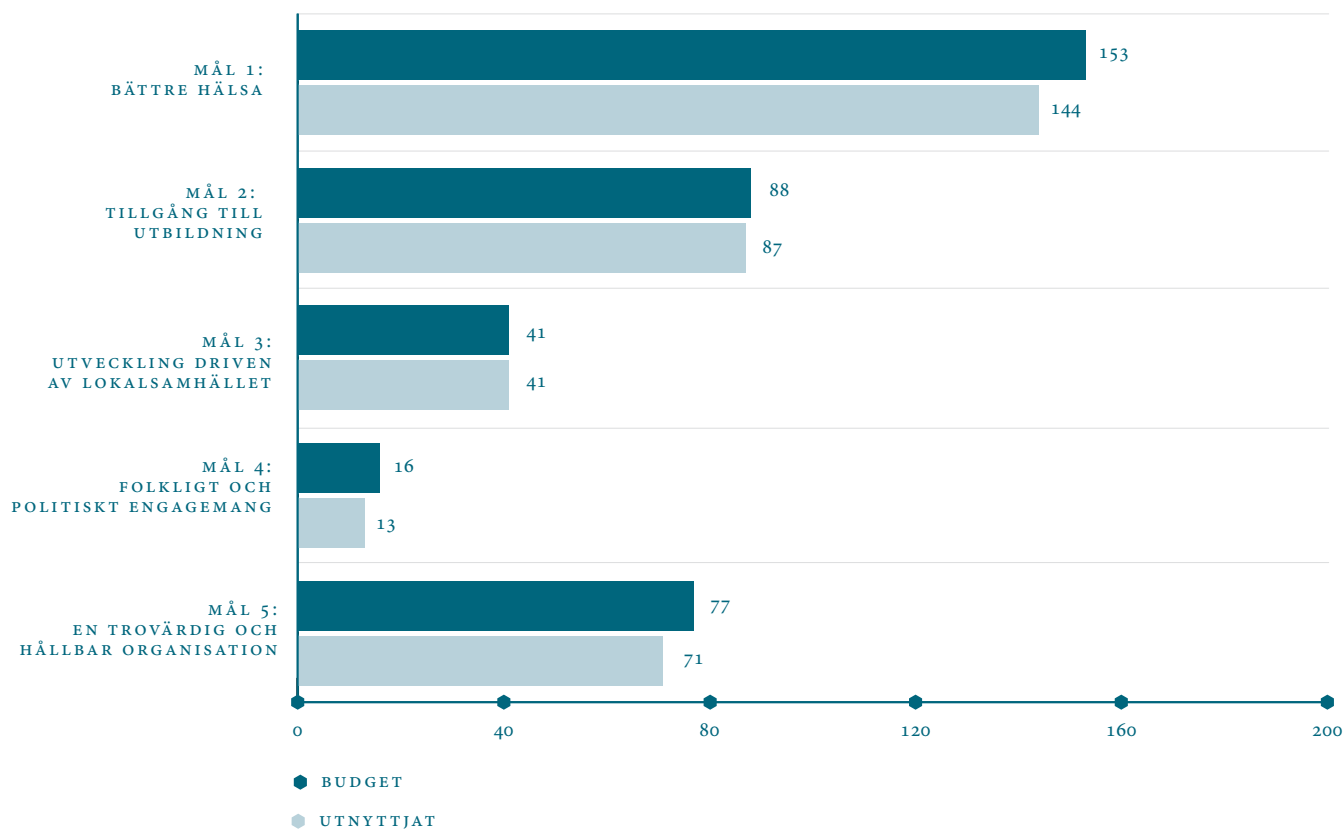
INTERNATIONELLA RESPEKTIVE AFGHANSKA ANSTÄLLDA

FINANSIÄRER 2018, I MILJONER KRONOR

RESURSANVÄNDNING EFTER MÅL 2018 (MILJ KR)

Afghanistan 2018

FATTIGDOM, VÄPNADE KONFLIKTER och internationella relationer skapar dynamik i Afghanistan och utgör det komplexa landskap som SAK arbetar i.

Den interna konflikten pågår oförminskat. Ytterligare ett år av krig och torka ökade människors missnöje och misstro inför framtiden. De som har medel och möjlighet att planera bortom dagen överväger sina alternativ, inklusive flykt inom eller utom landet. Men under året hördes också civila röster, och till och med en begynnande fredsrörelse, som krävde handling för fred. Många sociala indikatorer visar också på förbättring.

Social och ekonomisk utveckling

Under 2018 rapporterades det om tydliga framsteg och utveckling inom vissa områden, men också om en närmast alarmerande utveckling inom andra.

Vid tiden för denna rapport fanns inga slutgiltiga siffror publicerade, men enligt Asian Development Banks prognoser skulle Afghanistans bruttonationalprodukt öka med 2,2 % för 2018. Denna ganska blygsamma tillväxt har gynnats av senare års reformer inom skatteväsendet i kombination med en ganska snabb ökning av exporten. Tillväxten har dessvärre inte uppfattats sänka arbetslösheten. Tillväxten per capita är bara 1,1 %, vilket placerar Afghanistan sist bland länderna i regionen.

När det gäller långsiktig social utveckling rapporterade Världsbanken att andelen förlossningar assisterade av kvalificerad personal har ökat med 2 % per år sedan 2003. Andelen som har fått vård under pågående graviditet har ökat med 3,5 % per år, och andelen barn som dör före fem års ålder minskade med 34 % under samma period. Antalet kvinnliga hälsoarbetare ökar på landsbygden, vilket både skapar jobb och placerar kvinnor i det offentliga rummet. Utbildningssektorn har haft en liknande utveckling med en påtaglig ökning av antalet barn, framför allt flickor, i skolan.

På kort och medellång sikt är dock livsvillkoren svåra för majoriteten av befolkningen. Den pågående torkan drabbade 20 av 34 provinser, särskilt dem i norr och nordost. Rapporten visar att bara 68 % av det land som är beroende av regnvatten odlades under året, vilket sannolikt kommer att orsaka en utdragen kris. Dåliga skördar innebär att familjer blir utan vare sig inkomst och utsäde. Det skapar en ond cirkel som kan pågå i flera år eller bidra till ytterligare urbanisering.

Den fortsatta torkan har inneburit att antalet personer som lever med osäker livsmedelsförsörjning har ökat från

9,5 till 16 miljoner under 2018 enligt FN:s jordbruksprogram, World Food Programme. De rapporterar också att 31 % av alla barn mellan 6 månader och 5 år lider av kronisk undernäring. The Afghanistan Living Conditions Survey 2016–2017 rapporterade att 54 % av befolkningen nu lever under landets fattigdomsgräns, vilket är en ökning från 39 % under 2013–2014.

Fattigdom, osäker livsmedelsförsörjning, konflikter och naturkatastrofer bidrar alla till det stora antalet personer som lever i flykt. I 15 av Afghanistans 34 provinser bedöms fler än 3,5 miljoner personer ha levt som internflykting eller återvänt från grannländerna under en sexårsperiod (mellan 2012 och 2017). De drar sig i stor utsträckning mot städerna och ökar belastningen på de redan svaga strukturerna för vård, utbildning och annan samhällsservice.

Sammantaget visar det här hur bräckliga omständigheterna är, särskilt för hushåll på landsbygden. Även om tillgången till vård och utbildning förbättras stadigt är många byar fortfarande utsatta vid missväxt, naturkatastrofer eller andra händelser som kräver ekonomiska marginaler.

Talibanerna håller fast vid sin taktik, civila betalar priset

Den väpnade oppositionen trappade upp våldet under året. Med viss variation delar alla rapporter slutsatsen att talibanerna har ryckt fram och dominerade i ungefär 20 % av distriktet vid årets slut. Det ska jämföras med regeringens 40 %, och ytterligare 40 % så kallade omstridda områden med pågående stridigheter.

Talibanerna fortsatte med de senaste årens taktik. De genomförde ett antal större operationer och höll provins- och distriktscentrum i flera dagar, vilket tärde på såväl arméns resurser som moralen. Centralorten i provinsen Farah belägrades i tre dagar i maj innan regeringsstyrkor återtog kontrollen. I augusti attackerade talibaner staden Ghazni och tog flera statliga och militära anläggningar. Flera hundra soldater, poliser, talibaner och civila dödades. Attacken orsakade stor materiell förstörelse. Efter fyra dagar återtog staden med stöd av amerikanska luftangrepp.

Dessa anfall och de återkommande attackerna mot statliga institutioner visar tydligt talibanernas förmåga att inte bara bekämpa regeringens styrkor, utan också att strategiskt undergräva allmänhetens förtroende för regeringen och för parlamentsvalens legitimitet. Attackerna antas också ge en styrkeposition i internationella fredssamtal.

Statistik – antingen ungefärlig eller felaktig

Statistiska uppgifter om Afghanistan är i bästa fall ungefärliga. Uppgifterna om befolkningsstorlek varierar mellan 29 och 37 miljoner, men de flesta uppskattningar utgår från en bristfällig folkräkning från 1978. Andra undersökningar där befolkningen är en variabel, såsom utbildning, hälsa eller andra sociala faktorer, får därmed samma eller ännu större felmarginaler.

Opium driver på korrruptionen

Det går knappast att överskatta opiumproduktionens roll i det pågående kriget. Opium odlas i 24 av 34 provinser, vilket finansierar den väpnade oppositionen, makthavare inom och utanför staten samt kriminella nätverk. Opiumet göder alla delar av den afghanska ekonomin, driver på korrruptionen inom staten och är ett incitament att förhindra alla insatser som ökar rättssäkerheten.

Längst ner i näringskedjan är opiumvallmo. Grödan är viktig för många jordbrukare som dels lider brist på andra alternativ, dels lever under press från lokala makthavare. Vallmoodlingen uppskattas motsvara 345 000 heltidsarbeten på landsbygden. Eftersom grödan är tålig, enkel att transportera till en säker marknad och ger en garanterad ersättning har den blivit den ideala grödan för många afghanska jordbrukare.

Efter rekordåret 2017 rapporteras odlingen ha minskat med 20 % under 2018, främst på grund av torkan. Samtidigt sjönk priserna med närmare 40 % till det lägsta som någonsin noterats. Detta innebär ett stort inkomstbortfall för många redan fattiga familjer på landsbygden.

Källa: UNODC Afghanistan Opium Survey 2018

- › Talibanerna har blivit märkbart starkare i norra Afghanistan och tog kontroll över distrikt i Baghlan, Faryab och Badakshan. I Kunduz bombade afghanska flygstyrkor i april en religiös skola där väpnade oppositionsledare uppgavs ha samlats. Många civila dog i attacken. FN:s Unama konstaterade i sin utredning att *"även om flygvapnets mål var militärt togs ingen hänsyn till de många civila närvarande, inklusive de dussintals barn som dödades och skadades"*.

Islamiska staten slår mot shiamuslimar

Fiendskapen kvarstår mellan talibanerna och den andra större huvudsakliga beväpnade oppositionsgruppen, Islamiska staten (IS). IS fortsatte att utföra fruktansvärda attacker i Kabul och ett antal andra provinser. Angreppen har i stor utsträckning haft sekteristisk prägel och har ofta riktats mot civila sammankomster och institutioner förknippade med shiagrupperingar, till exempel politiska demonstrationer och moskéer.

De områden där IS är jämförelsevis starka, till exempel Nangarhar, är i stor utsträckning inte nåbara för utvecklingsinsatser, eftersom IS inte brukar skilja mellan civila och militära mål och agerar helt utan hänsyn till internationella överenskommelser. Detta blev tydligt i attacken mot Rädda Barnens kontor i Jalalabad den 24 januari, som dödade 6 personer och skadade fler än 20. Attacken drabbade också SAK, vars angränsande kontor förstördes i en brand. SAKs personal klarade sig oskadda.

Med 3 804 döda och 7 189 skadade civila konstaterar Unama¹ att fler civila dödades 2018 än vid någon jämförbar tid under de senaste tio åren.

Koalitionsregeringen fortsatt oenig

President Ashraf Ghani och Chief Executive Officer Abdullah Abdullah förblev i regeringsställning, men

fortsatte också att vara låsta i sina motsättningar. De två regeringsledningarna behöver inte bara motvilligt samarbeta i ett krig mot talibaner, utan också hantera andra starka politiska aktörer.

En mycket offentlig dispyt från 2017 mellan president Ghani och Atta Mohammed Noor, guvernör i Balkh, fortsatte. Guvernören sparkades men vägrade avgå och gick så långt som att hänvisa till att militära styrkor i provinsen var lojala mot honom. Många observatörer påpekade det olycksbådande i att en guvernör offentligt antydde möjligheten till våld också inom den afghanska staten. När Atta Mohammed slutligen avgick i januari kan situationen ha ökat hans popularitet ytterligare inom partiet Jamiat-e-Islami.

I juli återvände vicepresidenten och generalen Abdul Rashid Dostum från Turkiet. Han lämnade Afghanistan mer än ett år tidigare efter anklagelser om sexuella övergrepp och tortyr av en politisk motståndare. Dostum var medkandidat till Ghani vid valet 2014 och anses viktig för att säkra röster bland den uzbekiska minoriteten i presidentvalet 2019.

Krigsherrarna i afghansk politik har en historia av att bilda flyktiga allianser. I juli bildades en koalition baserad i norra Afghanistan, Grand National Coalition of Afghanistan. Den består av aktörer från tidigare allianser och grupperingar från inbördeskriget, inklusive Dostum, Atta Noor och Mohammad Mohaqeq, som har titeln Second Chief Executive Officer.

Parlamentsval i oktober

Parlamentsvalen planerades till 2015, men hölls till slut den 20 oktober 2018. De flesta av landets utmaningar blev tydliga i valen: korrruption, ineffektiv styrning, dålig infrastruktur, etnisk splittring och talibanernas försök att underminera

Internationell finansiering

I november 2018 bekräftade det internationella samfundet sina åtaganden om ekonomiskt stöd genom ramverket *Geneva Mutual Accountability Framework*. Ramverket styr utbetalningen av bistånd under 2019–2020, med målet att öka statens självständighet till slutet av det så kallade övergångsdecenniet 2024.

De överenskomna principerna är att det internationella samfundet ska stödja den afghanska statens prioriteringar av insatser och förmåga att leverera samhällsservice. Givarländerna prioriterar statens förmåga alltmer, med allt färre insatser genomförda av icke-statliga organisationer.

¹ *Afghanistan Annual Report on Protection of Civilians in Armed Conflict: 2018 UNAMA*

Under den överraskande vapenvilan som markerade Eid al-fitr rörde sig talibansoldater fritt i städerna, inklusive Kabul, och representanter för staten kunde besöka sin släkt på landsbygden. Talibanernas ledning visade dock sitt tydliga ogillande när talibaner tog bilder på sig själva tillsammans med soldater i den afghanska armén och meddelade att det inte var acceptabelt att umgås med fienden.

- › processen genom våld. Dessutom finns en misstro bland allmänheten mot ett parlament som är ineffektivt i sig.

Tekniska lösningar för identitetskort, registrering och röstning fungerade inte eller kom inte på plats i tid, vilket öppnade för omfattande valfusk.

En stor del av våldet under året var relaterat just till parlamentsvalet. Enligt Unama krävde enbart registreringen av väljare 271 dödsoffer, ofta i samband med attentat mot röstregistreringsplatser som skolor och moskéer. Bevapnade motståndsgrepp avrättade ett flertal valförrättare och kidnappade säkerhetsvakter.

Talibanerna höll många röstberättigade borta från vallokalerna. Den oberoende valkommissionen uppskattade antalet röstande till 4 miljoner av totalt 8,5 miljoner² registrerade. I Kandahar senarelades parlamentsvalet en vecka och i Ghazni är det planerat att äga rum samtidigt som presidentvalet 2019. Både väljarregistreringen och resultaten har ifrågasatts brett och starkt. Resultaten i provinserna Kabul var särskilt ifrågasatta och offentliggjordes inte förrän i januari 2019.

Internationella relationer och fredsmöten

President Ghani har upprepade gånger värdjat till talibanerna att gå med på formella och förutsättningslösa fredssamtal. Talibanerna har fått erbjudanden om att bli

erkända som en politisk part, att öppna kontor i Kabul, att utväxla fångar och att strykas från listor över terrorister. Än så länge har dock inga officiella förhandlingar skett med både staten och talibanerna närvarande. Snarare har det gjorts flera parallella försök till samtal mellan olika konstellationer i Ryssland, Qatar och Pakistan.

Efter ett möte mellan USA och talibanerna i juli utsåg USA:s utrikesdepartement Zalmay Khalilzad till ledare för fredssamtalen med talibanerna. Den afghanskfödda före detta ambassadören orsakade senare oro bland observatörer när han uppgav att USA hade "bråttom att avsluta den afghanska tragedin". Många tolkade detta som att USA:s president Trump planerar att dra tillbaka trupper inom kort och bara väntar på ett officiellt löfte från talibanerna att inte hysa terrorister inom landets gränser.

USA har inlett samtal med talibanerna utan att inkludera den afghanska regeringen. Detta stärker talibanernas uppfattning om att fortsatt våld är ett vinnande koncept. Talibanerna har konsekvent vägrat att erkänna den afghanska regeringen och har avvisat samtal med dem så länge det finns utländska trupper i landet. Denna hållning är svår att lämna; samtal skulle lätt kunna väcka motstånd och destabilisera rörelsen. När USA lämnar Afghanistan antas konflikten vara en afghansk angelägenhet.

²<http://www.iec.org.af/>

CIVILA OFFER

Antalet civila döda och skadade under 2018 uppgick till det högsta sedan Unama systematiskt började registrera detta år 2009. Anledningen är allt fler flygräder genomförda av internationella och afghanska flygvapen i kombination med väpnade motståndsgруппers många självmordsattentat. Antalet civila offer för markstrider minskade något. Beväpnade oppositionsgrupper står för flest rapporterade offer.

Källa: *Afghanistan Annual Report on Protection of Civilians in Armed Conflict: 2018 UNAMA.*

› Civilt tryck och en försmak av fred

Det kan hävdas att de mest trovärdiga fredsuppmaningarna riktade mot talibanerna kom från civilsamhället och religiösa ledare. Efter ett bombdåd i Lashkargah i Helmand, som dödade minst 17 personer, bildades gräsrotsrörelsen Folkets fredsrorelse. Rörelsen bestod av representanter från byråd, civila aktivister och offrens släktingar och spred sig till flera städer.

Religiösa ledare förespråkade en fredsprocess alltmer öppet. I juni utfärdade fler än 3 000 religiöst lärda en fatwa, ett uttalande om islamisk lag, som förklarade att motståndsrörelsens dödande av civila saknar legitimitet. De uppmanade också talibanerna att delta i fredsförhandlingar.

Talibanerna är ofta angelägna om hur omgivningen uppfattar rörelsen och kan ha påverkats av de civila kraven. Den 15 juni utlyste president Ghani ensidigt åtta dagars eldupphör för att markera Eid al-fitr. Överraskande utfärdade talibanerna kort därefter sin egen vapenvila under tre dygn, och med detta upplevde Afghanistan den första nationella vapenvilan sedan 2001. Eldupphöret omfattade inte IS, men välkomnades av en krigstrött nation och gav en välbehövlig dos optimism. Det faktum att talibanernas fältkommendanter respekterade eldupphöret visade också tydligt att ledningen har kontroll över sina styrkor, vilket ibland har ifrågasatts.

Civil rädsla och utsikter

Allt tal om fredssamtal, möjlig maktdelning och att dra tillbaka trupper väcker frågan om vad detta innebär för framstegen inom hälsovård, utbildning och demokratiska strukturer. Rättighetsförespråkare och aktivister är naturligtvis oroliga för att mänskliga rättigheter – särskilt kvinnors – medvetet kommer att offras i en uppgörelse om maktdelning och tillbakadragande av internationella trupper.

I januari kom en påminnelse om vad som står på spel. Det var sista dagen sedan 2003 för brottsoffer att anmäla krigsbrott och brott mot mänskligheten till Internationella brottmålsdomstolen (ICC). Domstolen tog emot 345 beskrivna fall som tillsammans representerade fler än 700 000 offer. Beskrivningarna blir underlag för ICC när de avgör om de ska gå vidare med en fullständig undersökning och väcka åtal för brott begångna under de senaste 15 åren.

Trots att talibanerna vann mer terräng och var villiga att tala med alla utom regeringen, och trots att parlamentsvalen blev av, fortsatte Afghanistan i slutet av 2018 i stor utsträckning som under föregående år.

Det afghanska folkets uppfattning om utvecklingen verkar vara mycket stabil. I Asia Foundations årliga undersökning bland ett representativt urval om 15 000 personer uppgav 32,8 % att de var optimistiska om landets riktning. Siffran är på decimalen identisk med resultatet 2017. ●

~~~~~

Plats 172 av 180 länder

I Transparency Internationals årliga ranking av upplevd korruption fick Afghanistan 16 av 100 möjliga poäng, ett poäng mer än förra året. Trots förbättringen är situationen fortfarande allvarig. Transparency International rankar Afghanistan på plats 172 av 180 länder i fråga om korruption.

Mål 1: Bättre hälsa

Förbättrad hälsa och minskad undernäring bland SAKs målgrupper.

Afghanistan i korthet	SAKs mål: Bättre hälsa och näring	Under 2018
• Totalt 91 barn av 1 000 dör före fem års ålder, jämfört med 2,8 barn i Sverige. • Totalt 369 kvinnor dör per 100 000 förlossningar, jämfört med 4 kvinnor i Sverige. • Det finns 0,3 läkare per 1 000 invånare, jämfört med 4,2 i Sverige.	• Bättre tillgång till och utnyttjande av hälsovård av god kvalitet. • Att människor ska kunna förebygga sjukdomar bättre. • Att lokala organisationer och yrkesföreningar ska bli bättre på att förespråka och kräva effektiv hälsovård. • Att myndigheter ska bli bättre på att tillhandahålla hållbar, effektiv och inkluderade hälsovård.	• SAK registrerade 2,91 miljoner patientbesök, varav 58 % var kvinnor. • SAK rekryterade fler anställda, ökade antalet remitteringar och förbättrade mottagningar och transporter. • Det var fortsatt en utmaning att inkludera kvinnor i beslutsfattandet i lokala hälsoråd. • SAK ingick avtal om att fortsätta genomföra hälsoarbete i Wardak för 2019, men inte i provinsen Laghman.

ÄVEN OM MYCKET HAR förbättrats är hälsosituationen i Afghanistan fortfarande bland de värsta i världen. Detta gäller särskilt kvinnor, personer på landsbygden och personer utan egna resurser jämfört med män, personer i städer och personer med egna resurser.

När SAK slog fast sina mål för 2018–2021 var det första steget att prata med representanter för målgrupperna om deras problem, ambitioner och prioriteringar. Bristen på hälsoarbetare som är kvinnor är ett stort hinder för flickors och kvinnors tillgång till vård. Även vattenburna sjukdomar och brist på rent vatten nämns som ett vanligt problem.

Många uttrycker att hälsovården är otillgänglig eftersom deras byar ligger avlägset och det saknas möjligheter till transport. Detta är särskilt tydligt för personer med funktionsnedsättning. I mötet med hälsopersonal märks det ofta att dessa sällan är utbildade i att hantera de särskilda behov som funktionsnedsättningar kan medföra. Bristen på medicinska specialister inom rehabilitering är en allvarig utmaning för SAK och andra hälsovårdsaktörer.

Vad gör SAK för att förändra detta?

SAK verkar för att öka tillgången till grundläggande och specialiserad vård av god kvalitet, till hälsofrämjande insatser och till förebyggande sjukvård. Särskilt prioriterade är insatser för mödrar, barn och personer med funktionsnedsättning.

Under året tillhandahöll SAK grundläggande hälsovård och sjukhusvård i stor skala i två provinser, Laghman och Wardak. SAK utbildade barnmorskor, erbjöd läs- och skrivundervisning i kombination med hälsoundervisning, tillhandahöll skolhälsovård och gav stöd till mentorsprogram inom det afghanska barnmorskeförbundet. Att möta efterfrågan på hälsovård är väsentligt. I den utsträckning det finns vård behöver tillgången göras känd, liksom vikten av att använda vården. Detta går delvis att uppnå genom stöd till lokala hälsobyråder, som är en länk till lokalsamhället.

Vidare behöver lokala myndigheter bättre kapacitet för att planera och leverera tjänster av god kvalitet – även för kvinnor och personer med funktionsnedsättning. För att uppnå det tillhandahåller SAK utbildning i sjukvårdsadministration, ledning och andra relevanta områden, både för egna anställda och för statlig myndighetspersonal.

Framsteg och bidrag till utvecklingen 2018

Grundläggande hälsovård och sjukhus

Hälsoindikatorer är svåra att fastställa och innehåller ofta felaktigheter, inte minst eftersom alla uppgifter om befolkningsstorlek bygger på uppskattningar. Ändå uppnådde SAK nästan alla satta mål för antal patienter under 2018.

SAK ökar tillgången till hälsovård i ett av världens farligaste länder för kvinnor

Foto: Matin Hoelstad

Rohawza Ahmadi och de flesta av hennes klasskamrater är de första i sin by att få en utbildning.

” Min dröm är att som sjuksköterska få hjälpa mitt folk och se min by utvecklas

Rohawza Ahmadi, 19 år

KVINNLIGA SJUKSKÖTERSKOR ÄR särskilt efterfrågade eftersom många kvinnor i Afghanistan fortfarande inte tillåts att få vård av manlig personal. Då är det bokstavligt talat livsavgörande att utbilda fler kvinnor. Förutom att sjuksköterskorna ger grundläggande vård och bistår barnmorskor med mödravård jobbar de även förebyggande med att sprida kunskap om god hygien.

I klassrummet på SAKs tvååriga sjuksköterskeutbildning i Wardak sitter 25 unga kvinnor i åldern 18–30 år. Många kommer från avlägsna, fattiga områden på landsbygden och strider mellan talibaner och regeringsstyrkor är inte ovanliga.

– Där jag lever är många fattiga och det är långt till närmsta klinik. Min dröm är att som sjuksköterska få hjälpa mitt folk och se min by utvecklas, säger Rohawza Ahmadi, 19 år.

Inte sällan är kvinnorna på sjuksköterskeutbildningen de allra första i sina byar att få en utbildning. Det syns att de är stolta. De bygger upp ett yrkeskunnande som få andra har, men de bidrar också till att förändra normer och traditioner eftersom de tar plats i en offentlighet som ofta har varit begränsad till män.

– Tack vare utbildningen vet jag att kvinnor har samma rättigheter som män och att männen måste stödja oss, säger klasskompisen Saleha Yousefi, 20 år.

TEXT: ANNA EK

– Jag insåg att min dotters problem med ryggen inte skulle fixa sig själv så vi kom hit. Nu ska hon få en ryggkorsett och doktorn säger att hon kommer att bli bra, säger Ahmad Nadiri. SAKs ortopediska klinik, som ligger i anslutning till sjukhuset i Mazar-e-Sharif, behandlar fler än 5 000 patienter varje år.

Utvärderingar och rapporter om hälsa 2018:

- årlig undersökning i upp-tagningsområden
- utvärdering av det pågående mensprojektet
- 2018 års *Balanced Scorecard Assessment Report*.

SAKs arbete regleras och övervakas av det afghanska hälsoministeriet. Indikationer på vårdens kvalitet kom med resultaten från ministeriets årliga rapport *Balanced Scorecard Assessment*, genomförd av en oberoende utvärderare i landets alla 34 provinser. Resultatet i Laghman ökade, vilket ledde till att provinsen gick från plats 17 till 10 i landet under 2018. Ännu bättre blev utfallet i Wardak, där vården rankades bland de tre bästa i landet.

› I Laghman och Wardak registrerade SAK totalt 2,91 miljoner patientbesök (58 % kvinnor) under året och överträffade 2017 års 2,6 miljoner patientbesök med marginal.

Orsakerna bakom ökningen och bakom skillnaden mellan män och kvinnor är inte säkerställda. Några faktorer tros vara förbättringar i SAKs interna system för remisser och transporter, en ökning av antalet ambulanser från 26 till 32 samt en ökning av antalet sjukhussängar och anställda. Fyra nya akutmottagningar och tre första hjälpen-mottagningar invigdes under året för att förbättra tillgången till vård för framför allt offer för trafikolyckor och den pågående konflikten. Längs vägen mellan Kabul och Kandahar, ett område som har sett intensiva stridigheter 2018, tog SAKs personal emot fler än 7 000 akutfall under året.

En av de främsta orsakerna till barnadödligheten är diarré. Antalet registrerade fall sjönk med 2,4 % under 2018. Dock behandlades hela 2 804 barn under fem år (51 % flickor) för akut undernäring vid SAKs kliniker.

Ett exempel på utmaningar under 2018 var insatserna för att kontrollera och behandla TBC. Det registrerades 526 nya fall av TBC, 15 % under den förväntade nivån. Detta beror troligen inte på en förbättrad hälsosituation utan snarare på begränsade resurser vid SAKs kliniker. Även om patienter regelbundet får remisser till andra kliniker eller sjukhus hindras de ofta på grund av transportkostnader och säkerhetsproblem.

Det är viktigt med tillgång till sjukvård, men förebyggande vård är mer effektiv på sikt. I samarbete med häl-

soråd i lokalsamhällena informerar SAK därför om vikten av förebyggande insatser, utbildning i hygien och bättre vatten- och avloppssystem. En annan insats var att ge fler än 53 000 spädbarn kombinationsvaccin mot difteri, kikhosta, stelkramp, hepatit B och hemophilus influenza typ-B.

Skolor är också en viktig plats för hälsoinsatser. Fler än 29 000 elever (71 % flickor) fick hälsoinformation. Fler än 15 000 elever (60 % flickor) genomgick skolhälsoundersökning.

Lika tillgång till hälsovård

Tillgången till och utnyttjandet av kvalificerad assistans vid förlösning är avgörande för att minska mödradödligheten. Under året assisterade SAKs personal cirka 35 000 förlösningar i Laghman och Wardak, nästan 9 % över målet. Ökningen tros bero på både informationsarbete och uppsökande insatser av SAKs personal. Antalet vårdbesök under pågående graviditet ökade med 8 % till fler än 47 000. Eftersom lika tillgång till vård mellan män och kvinnor kräver särskilda insatser får hälsopersonal som är kvinnor en extra ersättning när de arbetar i särskilt svårtillgängliga områden.

Den fortsatta utbildningen av barnmorskor och sjuksköterskor i Laghman, Wardak och Samangan speglar SAKs tre strategiska medel inom utveckling: grundläggande service, påverkan och kapacitetshöjning. Medan de utbildade barnmorskorna genomför sitt arbete stödjer SAK det afghanska barnmorskeförbundet i deras arbete med påverkan och mentorskap till enskilda barnmorskor. Efter barnmorske-

Barnadödligheten minskar

I mars 2018 publicerade Världsbanken en rapport som belyste framstegen inom tillgång till hälsovård sedan 2003. Användningen av preventivmedel och antalet förlossningar med kvalificerad assistans ökade med 2 % per år. Antalet vårdbesök under graviditet ökade med 3,5 % per år. Hälsovårdsarbetare som är kvinnor ökar, vilket skapar arbete för kvinnor på landsbygden samtidigt som det stärker hälsovårdssystemet. Mest häpnadsväckande är att antalet barn som dör före fem års ålder minskade med hela 34 % från 2003 till 2015. Det är ett bevis på vad som kan göras för att värna mänskliga rättigheter trots pågående konflikt.

Digitala journaler förbättrar vården för barn

Från distriktet Mehterlam till distriktet Qarghayi i Laghman har SAK utökat sitt projekt med "smart paper technology". Det innebär att alla nyfödda barn och deras journaler registreras digitalt på 21 olika kliniker, samt att barnen får tillgång till förebyggande hälsovård. Projektet finansieras av Postkodlotteriet i partnerskap med Shifo.

- › förbundets påverkan i samarbete med andra organisationer godkände den afghanska staten under 2018 bildandet av ett nationellt råd för barnmorskor och sjuksköterskor.

Hälsa och rehabilitering för personer med funktionsnedsättning

SAK tillhandahåller rehabilitering inklusive sjukgymnastik i 12 provinser för fler än 23 000 patienter, samt ortopediska och andra hjälpmedel till fler än 13 000 patienter. En undersökning bland personer som fått hjälpmedel visade att 92 % av de svarande tyckte att insatserna har varit "bra" eller "utmärkta". Under året var det också byggstart för ett rehabiliteringscentrum i Mazar-e-Sharif, finansierat av Postkodstiftelsen.

Ett hinder för god hälsovård till personer med funktionsnedsättning är att hälsopersonal på kliniker sällan har kunskap om dessa patienters särskilda behov. För att förbättra detta tog SAK in 123 läkarstuderande (varav 16 kvinnor) som praktikanter på SAKs rehabiliteringscenter i Jalalabad. Totalt 111 av SAKs egna anställda (varav 13 kvinnor) fick vidareutbildning i att leda och övervaka insatser för fysisk rehabilitering, medan 157 anställda (varav 55 kvinnor) fick utbildning i att upptäcka funktionsnedsättningar tidigt, i tvärvetenskapliga behandlingsmetoder samt i när patienter måste remitteras till specialister.

Utmaningar

Kvinnor diskrimineras oavsett vad som studeras – resurser, rättigheter eller tillgång till hälsovård. Förbättringarna

skulle gå förtare om inte kvinnor också utelämnades från lösningen. Ett exempel på detta är hälsoråden, som är tänkta att bestå av 13–15 representanter från lokalsamhället. Minst en tredjedel ska vara kvinnor. Råden är en absolut nödvändig partner till SAK i hälsoinsatser, men belyser samtidigt svårigheterna med att genomföra hälsovård. I provinserna Wardak och Laghman fungerar bara 47 % av hälsoråden som de ska med regelbundna sammanträden. Lika problematiskt är det att bara 60 % redovisar att minst en kvinna har deltagit i rådets beslutsfattande. Situationen varierar över landet, men kvinnors deltagande är särskilt lågt i Wardak.

Försörjningen av läkemedel och utrustning var utmanade under 2018. En meningsskiljaktighet med den afghanska skattemyndigheten om beskattning av internationella anställda medförde att en stor sändning av mediciner och utrustning blev kvarhållna av tullen i Herat i flera månader innan situationen kunde lösas.

Hälsovård i Afghanistan tillhandahålls främst av icke-statliga organisationer i överenskommelse med den afghanska staten. SAK hade under året avtal om att ge hälsovård i provinserna Wardak och Laghman, men båda avtalen var ute på upphandling under 2018. SAK lade in bud på båda provinserna och för provinsen Samangan, men vann bara upphandlingen för Wardak 2019–2021. I enlighet med att Health Net vann upphandlingen för Laghman lämnade SAK över insatserna vid slutet av året. Utbildningen av barnmorskor och sjuksköterskor i Laghman fortsätter fram till examen av innevarande årskull, men förhandling om förlängning pågår. ●

Vård i siffror

	WARDAK	LAGHMAN
Hälsovårdskliniker	70	59
Hälsoposter	297	416
Provinsjukhus	1	1
Distriktsjukhus	2	1
Sjukhussängar	110 (+10)	200 (+50)
Sjukhusanställda	110 (+20)	150 (+20)
Patientbesök	Män: 581 095 Kvinnor: 844 759	Män: 651 084 Kvinnor: 841 139

Utbildning av barnmorskor och sjuksköterskor	ANTAL ELEVER	UTB. PÅBÖRJAD	EXAMEN
Barnmorskor Wardak, pågående	24	1 juni 2017	30 maj 2019
Barnmorskor Laghman, pågående	25	22 april 2017	1 maj 2019
Barnmorskor Samangan, pågående	21	4 juli 2017	20 september 2019
Sjuksköterskor Wardak, avgångsklass	25	21 februari 2015	20 februari 2018
Sjuksköterskor Wardak, ny klass	24	1 juni 2018	1 juni 2020
Sjuksköterskor Laghman, pågående	25	22 april 2017	1 maj 2019
Sjuksköterskor Samangan, pågående	20	7 juni 2017	20 september 2019

Hälsovård i provinserna Wardak och Laghman	UPPNÅTT 2017		UPPNÅTT 2018	
	Totalt	Av vilka kvinnor	Totalt	Av vilka kvinnor
Antalet besök av patienter	2 604 788	57 %	2 918 077	58 %

Mödra- och barnhälsa	UPPNÅTT 2017	PLANERAT 2018	UPPNÅTT 2018
	Antal	Antal	Antal
Antal barn under 1 år som vaccinerats mot difteri, stelkramp, kikhosta, hepatit B och polio	49 609	52 730	53 055
Antal besök under graviditet	44 388	43 735	47 256

Andra hälsoinsatser	UPPNÅTT 2017		PLANERAT 2018		UPPNÅTT 2018	
	Totalt	Av vilka kvinnor	Totalt	Av vilka kvinnor	Totalt	Av vilka kvinnor
Antal kvinnor i kursen Lära för hälsa, som kombinerar läs- och skrivundervisning med hälsoinformation	1 500	100 %	2 250	100 %	2 250	100 %
Antal skolelever som genomgick årlig hälsokontroll och fick särskild undervisning om hälsa	6 817	43,5 %	6 000	50 %	6 185	44,1 %
Personer med och utan funktionsnedsättning som behandlats med sjukgymnastik	27 554	44,4 %	23 518	39,1 %	23 261	42,4 %
Patienter som fått ortopediska hjälpmedel	14 877	26,9 %	12 512	30,0 %	13 489	28,2 %

Några av SAKs insatser för förbättrad hälsa under 2018

Under 2018 registrerade SAK över

2 900 000

PATIENTBESÖK

i provinserna Wardak och Laghman. Av dessa var 58 % kvinnor.

2 250

KVINNOR från provinserna Balkh, Wardak och Lagman påbörjade sina studier inom kursen Lära för hälsa. Kursen kombinerar läs- och skrivutbildning med utbildning i näringslära, hygien samt reproduktiv hälsa och rättigheter.

20

PROTES- OCH ORTOPEDEKNIKER

tog examen efter en treårig utbildning.
9 av teknikerna var kvinnor.

57

MOTTAGNINGAR

renoverades som en del i arbetet med att förbättra kvaliteten i vården.

3

YRKESFÖRBUND stöddes av SAK under året, nämligen afghanska sjukgymnastförbundet, afghanska nationella ortopedi- och protesförbundet samt afghanska barnmorskeförbundet.

98

SJUKGYMNASTER tog examen efter en treårig utbildning. 53 av dem var sjukgymnasterna var kvinnor.

Mål 2: Tillgång till utbildning

Bättre lärande hos alla barn i de områden SAK arbetar.

Afghanistan i korthet	SAKs mål	Under 2018
• Cirka 3,7 miljoner barn uppskattas fortfarande inte gå i skola. • Flickor har väsentligt sämre tillgång till utbildning än pojkar, särskilt efter årskurs 3. • Särskilt missgynnade är barn i svår-tillgängliga områden, barn med funktionsnedsättning och barn i nomadfamiljer.	• Bättre tillgång till lärande och en mer inkluderande lärandemiljö för alla barn. • Stärkt och mer effektiv undervisning av bättre kvalitet. • Stärkt förmåga hos både yrkesförbund och lokala organisationer. • Att myndigheter blir bättre på att tillhandahålla hållbar, inkluderande och effektiv utbildning.	• SAK tillhandahöll olika former av utbildning i 82 distrikt i 14 provinser i Afghanistan. • SAK tillhandahöll utbildning till fler än 87 000 studenter, varav 58 % var flickor, i fler än 2 600 klasser. • SAK noterade en svag ökning av elevernas resultat. Andelen som klarar examensproven i årskurs 4, 6 och 9 varierar mellan 94 % och 97 %. • SAK ordnade undervisning om menshälsa till fler än 10 000 flickor och nästan 800 mödrar. Syftet är att minska frånvaron och avhopp från skolan på grund av menstruation.

Skolor eller klasser?

I bybaserad utbildning är det ofta mer relevant att tala om antal klasser snarare än antal skolor. Även om många skolor har en riktig skolbyggnad sker undervisningen ofta under mycket enkla förhållanden. Lite förenklat kan det kallas skola när flera klasser får utbildning på samma plats. Samtidigt är vissa klasser inte fasta, till exempel för barn i nomadfamiljer.

Situationen i dag

Statistiska uppgifter om utbildning i Afghanistan är opålitliga. Det uppskattade antalet barn i skolan varierar, men rapporteras ofta vara 6–8 miljoner. Alla uppskattningar kan dock antas inkludera många barn som i praktiken har hoppat av skolan. De främsta orsakerna till avhopp är undervisning av låg kvalitet, brist på lärare som är kvinnor, långa avstånd till skolan och könsroller som innebär tidiga giftermål för flickor. Även fattigdom som tvingar barn att arbeta är en faktor. FN uppskattar att 3,7 miljoner barn ännu inte går i grundskolan. Av dem är 60 % flickor.

När arbetet för åren 2018–2021 planerades var diskussioner med SAKs målgrupper centrala. Målgrupperna bekräftar att deras tillgång till utbildning har ökat de senaste åren. Samtidigt berättar de flesta kvinnor att inte alla barn i deras hushåll går i skolan. Behovet av fler utbildade lärare, som framför allt är kvinnor, och bättre läromedel och utrustning upprepas ofta. Både kvinnor och män uttrycker att skriv- och läskunnighet är en nyckel till såväl yttrandefrihet som ökad jämställdhet. Tillgången till utbildning för barn med funktionsnedsättning tas upp som särskilt bekymmersamt.

Vad gör SAK för att förändra detta?

Bybaserad utbildning är den breda termen för SAKs insatser för att förse alla flickor och pojkar med utbildning. Det

inkluderar barn som lever i flykt inom landets gränser, återvändare från grannländer, barn med funktionsnedsättning och barn i nomadfamiljer.

Undervisningen bedrivs ofta i mycket enkla skolor, men möter ändå behoven hos de barn som har minst valmöjligheter, det vill säga barn på landsbygden.

SAK tillhandahåller också utbildningsmöjligheter till flickor som inte har kunnat eller fått gå klart skolan. Vidare bedriver SAK lärarutbildning, utbildning av lärarutbildare och inkluderande undervisning för barn med funktionsnedsättning. Dessutom stärker SAK utbildningsväsendets kapacitet.

Dessa insatser bidrar till bättre tillgång till utbildning och en inkluderande undervisningsmiljö för barn i SAKs upptagningsområden, som sträcker sig över 82 distrikt i 14 provinser.

Förändringar under 2018

Större efterfrågan på utbildning i lokalsamhällena
Fler än 87 000 studenter gick i SAKs grundskolor under året. Av dem var 58 % flickor, vilket är ett resultat av SAKs ihärdiga ansträngningar för flickors lika rätt till utbildning. Antalet klasser ökade med 22 % till fler än 2 600. Detta bekräftar trenden att lokalsamhällena efterfrågar utbildning i allt större utsträckning. Ökningen hänger också ihop med

Skolan ger framtidshopp mitt i kriget

Foto: På grund av säkerhetsrisken togs bilden av Menadar Fitrat, ingenjör på SAKs regionkontor i Taloqan.

Gulalai, med några av klasskamraterna, ser fram emot att få en riktig skolbyggnad. Att kunna läsa och skriva är en nyckelfaktor för utveckling men särskilt flickor diskrimineras, mer och mer ju äldre de blir. Därför satsar SAK även på flickors rätt till utbildning för att kompensera för könsfördelningen i afghanska statliga skolor.

” Vi är rädda hela tiden. Vi lyfter våra huvuden från böckerna vi läser för att titta runt omkring oss medan lektionerna pågår.

Gulalai

– **VI ÄR RÄDDA** hela tiden. Vi lyfter våra huvuden från böckerna vi läser för att titta runt omkring oss medan lektionerna pågår. Om skolan hade riktiga klassrum och en mur skulle vi vara mindre rädda, säger Gulalai.

Talibanerna kontrollerar större delen av den krigsdrabbade provinsen Baghlan i nordöstra Afghanistan. Många hälsovårdskliniker och skolor har förstörts under kriget. Barnen går därför i skola utomhus sedan flera år, antingen i tält eller under presenningar och basttak. Samtidigt pågår strider mellan talibaner och regeringsstyrkor i närheten. Det är ingen miljö för utbildning och få organisationer vågar bedriva utvecklingsarbete här.

Läs- och skrivkunnigheten i provinsen har sjunkit dramatiskt, särskilt bland flickor eftersom de inte tillåts att gå till skolan under sådana omständigheter. Därför beslutade SAK att bygga en skola i byn Zadran-e-Payeen där Gulalai och 238 andra flickor och pojkar ska gå. Den 25 juni 2018 togs det första spadtaget.

– Vi är 415 familjer som lever här och vi uppskattar att SAK trotsar osäkerheten för att bygga en skola, inte bara för att säkra barnens framtid utan för hela byns existens, säger Mashow Khan, från byrådet i Zadran-e-Payeen.

TEXT: QUADRATULLAH ATTAYE

Kerstin och Jan-Olov Erickssons Stiftelse och Afghan Connection finansierade nya skolor

Skolor i Afghanistan är ofta mycket enkla, särskilt inom bybaserad undervisning. Många skolor är helt enkelt en anvisad plats med en svart tavla och en lärare. Under 2018 byggde SAK sammanlagt 9 nya skolbyggnader med 6 klassrum, 1 skola med 10 rum samt 2 resurscentrum. Ytterligare 18 skolor uppgraderades och renoverades och används nu av fler än 23 000 studenter, varav 63 % är flickor. Lokalerna utrustades med vatten och sanitet. En viktig del i arbetet är lokalsamhällets bidrag i form av arbetskraft och lokalt byggmaterial. Att de är med och planerar och bygger är viktigt för att stärka ägandeskapet och intresset för att övervaka lärarnas arbete och skoladministrationen.

- › att SAK har börjat rikta resurser till internflyktingar och återvändare från grannländer och förser dem med skolgång, vilket lokala myndigheter inte kan. Att skolor i flera områden i Wardak öppnades igen under året bidrog också till ökningen.

Skolråd är centrala för att länka SAK med lokalsamhället. De är också viktiga vid konflikter i skolans närområde, och när skolklasser ska uppgraderas till formella skolor. Under året bildades ytterligare 70 skolråd, vilket betyder att SAK samarbetade med totalt 593 råd. Endast 68 % av alla skolor stödda av SAK är kopplade till ett fungerande skolråd, men andelen har ökat från 61 % förra året. Det är också lovande att många skolråd har överträffat sina målsättningar och lyckats inkludera fler kvinnor och personer med funktionsnedsättning.

Att flickor hoppar av skolan tidigt fortsätter att vara ett av utbildningsväsendets största problem. Detta har framför allt att göra med sociala och traditionella föreställningar. Familjer är motvilliga att sända sina döttrar till skolan efter 10–12 års ålder, särskilt om läraren är en man. Vägen framåt är att utbilda fler kvinnor till lärare och att diskutera rätten till utbildning inom lokalsamhällena.

Så kallade coachningsklasser ger flickor som har lämnat skolan i förtid möjlighet att gå klart grundskolan och gymnasiet. Klasserna kombinerar hemundervisning och stöd i skolor med kvalificerade lärare. Sammanlagt gick 815 flickor i coachningsklasser under 2018, varav 29 tog studenten. Av de flickor som lämnade coachningsklasserna under året flyttade 55 till en statlig skola, och 122 gifte sig, fick barn eller var tvungna att fly inom landet med sina familjer.

Bland de yngre barnen gick 78 % av dem som börjat sjätte klass ut årskursen (65 % flickor). Andelen som kunde slutföra skolan påverkades negativt av säkerhetsproblem, särskilt i Kunduz, Wardak och Ghazni.

Under åren 2016–2018 har SAK, i samarbete med Jochen Foundation, försett fler än 1 400 barn i nomadfamiljer (75 % flickor) med skolgång. Skolgången täcker årskurs 1–9 och sker genom mobila skolor med lärare som själva är nomader. Projektet hade dock svårigheter med frånvaro, säsongsflyttningar, säkerhetsproblem och brist på kvalificerade lärare.

Att inkludera alla

Att tillgodose allas rätt till utbildning innebär att också barn med funktionsnedsättning ska inkluderas. SAK fortsatte med förberedande utbildning för barn med nedsatt hörsel, syn eller intellektuell förmåga för framtida inkludering i vanliga skolor. Under året genomgick nästan 3 000 barn med funktionsnedsättning (40 % flickor) förberedande utbildning, antingen vid särskilda centrum eller i hemmet. Utöver den vanliga läroplanen fick barnen undervisning i kommunikation, livs- och umgängesförmåga, teckenspråk och braille. SAK organiserade också sportaktiviteter tillsammans med barn utan funktionsnedsättning vid närliggande skolor.

Inkluderande utbildning är fortfarande en utmaning i och med det afghanska samhällets mycket knappa resurser. Utbildning och rehabilitering är dock bra exempel på insatser som ger synergieffekter när olika program inom SAKs verksamhet integreras. Sammanlagt 1 102 klasser i skolor stödda av SAK har lärare som är särskilt utbildade i inkluderande undervisning. Ett annat exempel är de 71 elever, varav 31 flickor, från vanliga skolor som har fått utbildning i teckenspråk för att kunna kommunicera med kamrater med hörselnedsättning. Det finns också flera exempel på påverkansarbete och kapacitetsutveckling som strategiska medel, där SAK arbetar tillsammans med lokalsamhället och lokala myndigheter för att förbättra tillgänglighet och inkludering samt för att se till att barn med funktionsnedsättning fortsätter att gå i skolan.

Kvalitet i utbildningen

SAK investerar kontinuerligt i att förbättra lärares kompetens för att höja utbildningskvaliteten. Under 2018 fick fler än 1 100 lärare (36 % kvinnor) vidareutbildning i ämneskunskap och pedagogik. Det kan vara svårt att mäta utfallet av utbildningen, men enligt en utvärdering efter utbildningen visade 855 lärare (37 % kvinnor) på förbättrade undervisningsmetoder.

Elevernas prestationer används också som en indikator på förbättrad utbildningskvalitet. Överlag har elevernas resultat förbättrats något, en trend som noterats för årskurs 4, 6 och 9. Där har 94–97 % av eleverna nått godkända resultat.

SAKs masterprogram för lärarutbildare syftar till att höja lärarutbildarnas förmåga och säkra en hållbar lärar-

Utvärderingar och rapporter under 2018 som främst rör utbildning:

- Washington University i St. Louis, USA, påbörjade ett flerårigt forskningsprojekt finansierat av Department for International Development (DFID) i Storbritannien. Målet med samarbetet mellan universitetet och SAK är att studera hur ansvarsutkrävandet av skolor kan stärkas i lokalsamhället. Fram till 2021 ska 20 av SAKs skolor i Ghazni och 20 i Taloqan ingå i projektet, medan 40 andra skolor kommer att fungera som kontrollskolor.
- En utvärdering av utbildningsinsatser för internflyktingar och återvändare från grannländer planerades, men ställdes tyvärr in på grund av oklarheter i ansvarsförhållanden och budgetering.

Foto: Huma Sultani

Mens är en tabubelagd fråga i Afghanistan. Brist på toaletter och kunskap gör att många flickor stannar hemma när de har mens och missar skolan. Eleverna i den här klassen, i en skola söder om Mazar-e-Sharif i provinsen Balkh, håller upp bokstäverna MHM som står för Menstrual Hygiene Management. Tack vare projektet kan de gå till skolan oavsett mens och delta i undervisningen.

Menshälsa – resultat i både skola och hälsa

Det så kallade mensprojektet finansieras av Postkodlotteriet. Det bygger på resultat från tidigare år och avser att minska flickors frånvaro och avhopp i samband med menstruation. Under 2018 deltog 10 159 flickor och 775 mödrar i undervisning om menshälsa, och 268 kvinnliga lärare utbildades. Toaletter i alla deltagande skolor utrustades med rinnande vatten och hygienartiklar.

- › utbildning i Afghanistan. Efter en förberedande utbildning i engelska, pedagogik och aktuella forskningsresultat började en ny grupp om 37 lärarutbildare (varav 15 kvinnor), och 3 av SAKs egna anställda en masterutbildning vid Tata Institute of Social Science i Mumbai, Indien.

Myndighetsanställda får utbildning med målet att förbättra kvaliteten i deras arbete. Under året genomgick fler än 400 anställda vid lokala utbildningsmyndigheter vidareutbildning i skoluppföljning, dataanalys, ledning och rättighetsbaserat arbete. Det är dock bekymmersamt att färre än 10 % av deltagarna var kvinnor.

Utmaningar

SAKs utbildningsprogram fokuserar starkt på de mest missgynnade: flickor, nomader och barn med funktionsnedsättning. Därför är det positivt att andelen flickor i skolan låg kvar på 59 %, även om många fortfarande slutar skolan i förtid. Den största utmaningen är den allt värre säkerhetssituationen, men det är inte den enda faktorn.

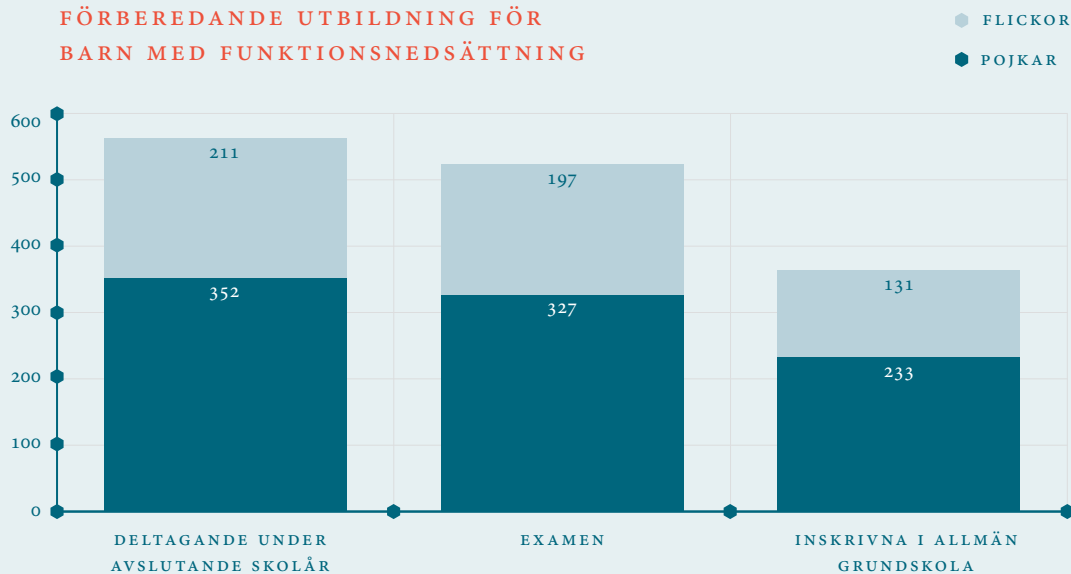
Kulturella föreställningar hindrar främst flickor från att gå ut grundskolan på grund av tidiga giftermål. Även dålig infrastruktur, fattigdom, barnarbete och klimatförändringar påverkar.

Strategierna för att möta hindren är att involvera byråd, föräldrar och religiösa ledare i skolans arbete. För att nå acceptans från lokalsamhället är det också viktigt att prioritera kapacitetsutveckling av lärare som främst är kvinnor, och att alltid hålla sig till SAKs kärnvärden: opartiskhet och jämlikhet.

Arbetet påverkades när 14 lärare sade upp sig från specialundervisning för barn med funktionsnedsättning i Mazar-e Sharif. Skälet tros vara möjligheten att få ett annat, högre avlönat statligt arbete.

Parlamentsvalet och dess kampanjer tvingade SAK att tidvis stänga skolor. Vid några tillfällen lade sig politiker också i rekryteringen av lärare. Slutligen fortsatte SAK att möta svårigheter i överlämningen av skolor till lokala myndigheter, som ofta saknar tillräckliga resurser och kapacitet. ●

FÖRBEREDANDE UTBILDNING FÖR BARN MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING

Flera faktorer bidrar till att barn med funktionsnedsättning inte skrivs in i allmänna skolor, även om de når godkänd nivå i den förberedande skolgången. Några ansågs för gamla och blev inte antagna. I andra områden är avståndet till skolan för stort eller så finns det inga skolor för flickor. Försämrat säkerhetsläge var en annan bidragande orsak i Ghazni och Mazar.

	UPPNÅTT 2017		PLANERAT 2018		UPPNÅTT 2018	
	Totalt	Av vilka flickor	Totalt	Av vilka kvinnor	Totalt	Av vilka flickor
Elever	79 472	58,3 % (46 344)	84 363	60,1 % (50 738)	87 561	57,9 % (50 704)

	PLANERAT 2018		UPPNÅTT 2018	
	Totalt	Av vilka flickor	Totalt	Av vilka flickor
Elever	84 363	60,1 %	87 561	57,9 %
Barn med funktionsnedsättning som under årets integrerades i vanliga klasser	427	36,1 %	393	38,4 %
Totalt antal barn med funktionsnedsättningar i vanliga klasser med stöd av SAK	2 331	43,3 %	2 359	42,6 %
Antalet klasser överlämnade för integrering i den afghanska statens utbildningsväsen	144	n/a	278	n/a
Antal lärare i vidareutbildning	1 137	29,8 %	1 153	36,1 %

Några av SAKs insatser för utbildning under 2018

Fler än

87 000

ELEVER

varav 58 % var flickor.

Under 2018 deltog

10 159

FLICKOR

och 775 mödrar i undervisning om menshälsa, och 268 kvinnliga lärare utbildades

393

BARN

med funktionsnedsättning integrerades under året i vanliga klasser

Under 2018 byggde SAK sammanlagt

10

NYA SKOLOR

1 skola med 6 klassrum och 1 skola med 10 klassrum samt 2 resurscentrum

278

KLASSER

överlämnade för integrering i den afghanska statens utbildningsväsen

2 359

BARN

med funktionsnedsättningar i vanliga klasser med stöd av SAK

1 153

KLASSER

överlämnade för integrering i den afghanska statens utbildningsväsen

Under året bildades

70

SKOLRÅD

18

SKOLOR

uppgaderades och renoverades och används nu av fler än 23 000 studenter, varav 63 % är flickor.

Mål 3: Utveckling driven av lokalsamhället

Personer på landsbygden ska vara en del av sin egen och den lokala samhällsutvecklingen, vilket förbättrar försörjningsmöjligheter och skapar trygghet i svåra situationer.

Afghanistan i korthet	SAKs mål	Under 2018
• Fler än tre fjärdedelar av befolkningen lever på landsbygden och är beroende av jordbruk och boskapsskötsel, med få alternativa inkomstkällor. • Den värsta torkan på ett decennium påverkar framför allt norra och nordöstra Afghanistan. • Myndigheter kan inte svara upp mot individens och hela samhällets behov och rättigheter.	• Stärkta och flera inkomstkällor bland målgrupperna. • Bättre förmåga hos lokala organisationer att verka för utveckling som drivs av byarna själva. • Stärkt förmåga hos lokala myndigheter att svara mot målgruppernas behov och rättigheter.	• SAK utökade sitt försörjningsstödsprojekt till 40 nya byar i Balkh, Samangan och Nangarhar. • SAK gav stöd i genomförandet av val till lokala byråer i fler än 500 byar, följt av stöd i planering och genomförande av insatser i provinserna Wardak, Jowzjan och Kunduz. • Den genomsnittliga inkomsten hos mottagare av lån från SAK ökade med 11 %. De flesta är personer med funktionsnedsättning. • En utvärdering visade att kapacitetshöjande insatser till distriktsguvernörens anställda under 2016–2017 fortfarande hade effekt.

Situationen i dag

Fler än tre fjärdedelar av den afghanska befolkningen uppskattas bo på landsbygden. Den stora majoriteten är beroende av jordbruk och boskapsskötsel, vilket ger en låg och ojämn inkomst. Hushåll som redan saknar tillräckliga inkomster utsätts för betydande risker när konflikter intensifieras eller vid torka och liknande naturkatastrofer.

Den pågående torkan har påverkat SAKs målgrupper och deras byar i stor utsträckning. Dåliga skördar har lett till att familjer har förlorat både inkomster och utsäde för nästa år, vilket skapar en ond cirkel som kan fortsätta i årtal.

Resurserna är mycket ojämnt fördelade mellan olika grupper i samhället och mellan män och kvinnor. Personer med funktionsnedsättning och hushåll där kvinnor ensamt

ansvarar för försörjningen är särskilt utsatta eftersom normer och kultur ofta hindrar kvinnor från att arbeta utanför hemmet.

Landsbygdsbefolkningen är missgynnad på alla sätt, med sämre tillgång till hälsoinrättningar och skolor, sämre infrastruktur och avsaknad av forum där de kan utkräva ansvar från myndigheter. Den afghanska staten har dålig räckvidd utanför Kabul och andra större städer. Myndigheter i distrikt och provinser har ingen eller liten förmåga att svara mot landsbygdsbefolkningens rättigheter.

Byar i Afghanistan styr av tradition sig själva genom byråd. Dessa har sedan länge varit SAKs främsta partner, oavsett om det handlar om att mobilisera byarna, övervaka skolor eller samordna kontakten med myndigheter. >

SAK förebygger svält och extrem fattigdom

Foto: Subhanullah Sunhanti

Traditioner hindrar kvinnor att synas i offentligheten vilket gör det extra svårt för dem att arbeta och försörja sig. Livsmedelsstödet bekostas av medel från det afghanska ministeriet för landsbygdsutveckling, men SAK stöder byråden med till exempel utbildningar och planering av projekt.

” Om jag inte hade fått stöd hade mitt barn varit tvungen att sluta skolan

Nawabad Babali, 41 år

EN NY SATSNING under 2018 var att starta livsmedelsbanker med förvaring av mat. Detta för att snabbt förebygga svält och extrem fattigdom på landsbygden.

Inom ramen för programmet Citizens' Charters arbete har SAK även utbildat undergrupper i 308 byråd. Under 2018 samlade dessa grupper in livsmedel med lång hållbarhet till ett sammanlagt värde av 1,5 miljoner kronor. De utvecklade effektiva lagrings- och distributionssystem, eftersom byråden kan nå ut med förnödenheter snabbare än om lagren hade förvarats någon annanstans. Totalt lyckades

byråden identifiera 1 217 hushåll i behov av förnödenheter, däribland såväl bosatta familjer som internflyktingar.

I byn Nawabad Babali i provinsen Jawzjan bor Sediqa Mahmmody. Hon är bara 41 år gammal men redan änka. Hennes man dog under sin tjänstgöring som soldat i den afghanska armén. Nu väver hon mattor för att få en inkomst och så att hennes tolvåriga son kan gå i skolan.

– Att väva mattor räcker inte för att täcka utgifterna, så min familj blev en av 24 som fick stöd av byrådets livsmedelsbank den här vintern. Om jag inte hade fått stöd hade mitt barn varit tvungen att sluta skolan, men Gud är snäll.

– Om resurssvaga familjer får hjälp i svåra tider, så att de slipper sälja sin mark eller sina djur, kan vi förebygga spridningen av extrem fattigdom. Annars riskerar familjerna att hamna i en ond cirkel som är ännu svårare att ta sig ur än den situation de befinner sig i nu, säger Atanu De, SAKs specialist på landsbygdsutveckling.

TEXT: BASHIR AHMAD FAYAZ

Foto: Malin Hoelstad

Majoriteten av Afghanistans fattiga bor på landsbygden och är särskilt utsatta vid konflikter eller naturkatastrofer. Därför stärker SAK byråden för att invånarna ska få större inflytande över sin lokala utveckling.

› Vad gör SAK för att förändra detta?

SAK förespråkar att de lokala samhällena själva ska äga och leda sin ekonomiska och sociala utveckling. Byar och det civila samhället har nyckelroller inom demokratisk representation, god planering av insatser och för att säkerställa jämlik och hållbar utveckling. Den afghanska statens modell, Citizens' Charter National Priority Programme genomförs av SAK i tre provinser. Programmet mobiliserar lokalsamhällena, väljer representanter till lokala byråder samt beslutar om och genomför utvecklingsprojekt i enlighet med de egna prioriteringarna.

I tre andra provinser genomför SAK försörjningsstödsprojekt, som främst syftar till att inkomstkällorna på landsbygden ska bli fler och stärkta hos främst kvinnor och personer med funktionsnedsättning. SAK bedriver flera olika försörjningsaktiviteter, bland annat spar- och låneföreningar och yrkesutbildningar. SAK kartlägger också producentgruppernas marknader.

För att myndigheter ska kunna fullgöra sina skyldigheter mot lokalsamhällena går SAK in med samordning och kapacitetsbyggande.

Framsteg och bidrag till utvecklingen 2018

Utveckling ägd och ledd av lokalsamhället

SAK samarbetar med representanter i byråder inom två program: Den afghanska statens modell Citizens' Charter i provinserna Wardak, Jowzjan och Kunduz samt med SAKs eget försörjningsstödsprojekt i provinserna Balkh, Samangan och Nangarhar. SAK stödjer planeringen av och

valen till byråden, samt samarbetar med myndigheter för effektivt genomförande.

I Afghanistan är lokala byråder den minsta officiella enheten för lokalt självstyre. Att välja dessa råd är därför det första steget i att utöva sina rättigheter till lokal styrning. Under 2018 stödde SAK genomförandet av 501 till byråder.

Den första insatsen som SAKs anställda gör vid val är att se till att kvinnor har samma möjlighet som män att delta, och att kvinnor besitter minst hälften av alla positioner i rådet. Detta fortsätter att vara en stor utmaning för SAK. Positiv utveckling noterades i Wardak där 11 byråder utsåg kvinnor till kassörer, vilket traditionellt har varit förbehållet män. Nästa fokus är att se till att alla områden representeras i rådet, inklusive avlägsna och särskilt resurssvaga hushåll. I Wardak visade en undersökning av 175 byråder att kvinnor har deltagit i planeringsarbetet i 42 % av byråden.

Efter att ha valts färdigställda 493 byråder sina utvecklingsplaner under året. I det ingår bland annat att kartlägga hur ekonomiska och sociala resurser fördelas, vilka situationer där resurser slösas eller används i onödan samt vilka möjligheter kvinnor har att röra sig i samhället. Arbetet utmynnar i femåriga utvecklingsplaner, prioriteringar och strategier.

Efter planeringen samordnar SAK arbetet med byråden och lokala myndigheter. De flesta byråder prioriterar grundläggande och gemensamma nyttigheter som till exempel elektricitet, vägar, kanaler och tillgång till dricksvatten. ›

Insättningarna till sparföreningarna hålls
medvetet låga, ungefär

12

KRONOR PER MÅNAD,
för att sänka trösklarna för särskilt utsatta hushåll.

› Byråden spelar en allt viktigare roll för att säkerställa öppenhet i arbetet. De följer upp underhållet av fysisk infrastruktur och kvaliteten i tjänster som till exempel hälsovård och grundskola.

SAK uppmanar till så kallad social revision som granskar och följer upp offentlig service. Under året genomförde 112 byar social revision av projekt som ministeriet för landsbygdsutveckling genomförde. De flesta revisionerna bekräftade att insatserna hade genomförts enligt de ekonomiska och tekniska riktlinjerna, men 50 av revisionerna visade på avvikelser som till exempel otillräcklig upphandling eller import trots att det fanns billigare och funktionella lokala alternativ. Detta visar att social revision kan vara ett verktyg för byarna att granska och ställa lokala myndigheter till svars. Det är också ett bra exempel på hur kapacitetsutveckling och grundläggande service kan kombineras i rättighetsbaserat arbete.

SAK har systematiskt försökt stärka 12 organisationer för personer med funktionsnedsättning genom finansiering, utbildning och stöd i påverkansarbete mot myndigheter. Ett index har utvecklats för att utvärdera stödet till organisationerna. På en fyrgradig skala var den genomsnittliga nivån under året 1,92. Kvinnors beslutsfattande i mansdominerade organisationer identifierades som en av de största utmaningarna. Att stödja organisationer för enbart kvinnor kan vara ett alternativ i framtiden.

För att informera en bredare publik om de rättigheter som personer med funktionsnedsättningar har produce-

rar SAK en mängd sändningar i tv och radio, samt ser till att fler än 36 000 exemplar av nyhetsbrevet *Tawanmandi* ("Förmåga") cirkulerar.

Sparföreningar, lån, yrkesutbildningar och producentgrupper

I Nangarhar, Balkh och Samangan fanns under året 748 sparföreningar, alla grundade 2017 eller tidigare. Under året noterades en ökning av det interna lånet och fler än 2 100 medlemmar lånade för mindre investeringar i sina företag eller för att köpa viktiga varor vid behov, vilket stabiliserar deras försörjning helt enligt plan.

SAK upprepade sin metod för försörjning till 40 nya byar i Balkh och Samangan. När insatserna påbörjades organiserade SAK stormöten för att kartlägga den sociala och ekonomiska utsattheten i varje by och hushåll, för att sedan grunda sparföreningar. Som ett resultat av detta bildade SAK 194 nya sparföreningar varav 123 bestod helt av kvinnor.

Under den tid som SAK stödjer nystartade grupper ökar SAK insatserna gradvis för att försörjningsmöjligheterna ska bli fler och stärkta. Yrkesutbildning kombineras med att bilda producentgrupper samt att kartlägga och länka dem till marknader. SAK stödde 160 kvinnor i Balkh och Samangan att bilda 20 producentgrupper. Utöver det primära målet om hållbar försörjning innebär företagandet ofta att kvinnornas möjlighet att röra sig i samhället ökar. En utmaning för etablerade grupper är dock kontakterna med grossister, att återinvestera vinsterna och att skala upp produktionen.

Ett exempel under året var att två producentgrupper ›

- › inom mejeri bildades av sammanlagt 90 familjer. I genomsnitt producerar de 700 liter mjölk om dagen som de säljer till mejerier i Jalalabad. Mellan juni och december 2018 tjänade de sammanlagt motsvarande drygt 519 000 kronor, eller 5 567 kronor per familj.

Kvinnor och personer med funktionsnedsättning prioriteras i försörjningsinsatser med yrkesutbildningar och räntefria lån. Enligt en uppföljning hade 92 % av deltagarna arbete efter avslutad utbildning – en tydlig ökning från 72 % året innan. De flesta försörjer sig som egenföretagare. En uppföljning av effekten av lån visade att de flesta mottagare var personer med funktionsnedsättning, och att deras genomsnittliga inkomster ökade med 11 % under året.

Myndigheter som kan svara mot behov och rättigheter

Som rättighetsbaserad organisation fokuserar SAK också på de aktörer som är skyldiga att säkra lika tillgång till offentliga tjänster och slå vakt om allmänhetens insyn. Det finns många sådana aktörer, bland annat den afghanska staten och SAK själv. Lokalsamhället och enskilda medborgare uppmuntras i sin tur att granska och påtala insatsernas brister för befolkningen.

Åren 2016–2017 genomförde SAK kapacitetsbyggande insatser vid lokala distriktsmyndigheter i Balkh och Samangan. Resultaten följdes upp under 2018. Överlag noteras att anställda vid myndigheterna upprätthöll systemen för kommunikation, ledning, klagomål och revision. Under 2018 kartlade SAK också behovet av kapacitetsutveckling för fyra lokala myndigheter.

Utmaningar

I Kunduz ledde säkerhetsbristen till att arbetet pausades i perioder när beväpnade oppositionsgrupper riktade hot mot de byar som inkluderade kvinnor i sina byråd. Situationen löstes med hjälp av en särskild strategi för högriskområden enligt anvisningar från ministeriet för landsbygdsutveckling. Den innebar färre procedurkrav för valen till byråd och lägre krav på kvinnors deltagande. SAKs intention är att för tillfället acceptera begränsningen för att kunna stanna kvar och återta kvinnors förlorade deltagande. Tyvärr är detta ett exempel på hur kvinnors rättigheter är de första att bli kringskurna i avgörande situationer.

Beväpnade motståndsgrepp motsätter sig programmet Citizens' Charter av flera anledningar. Till att börja med stärker programmet kvinnors medverkan i offentliga och politiska sammanhang. Talibanerna anser också att anonyma omröstningar är oförenliga med islam, och de fruktar att processen och projekten riskerar att avslöja deras identiteter. Slutligen uppfattas allt som länkar lokalsamhället med myndigheter och statliga aktörer som ett hot eftersom det kan stärka statens legitimitet.

Vid två tillfällen under året avbröt SAK insatser i de delar av Wardak som kontrollerades av det beväpnade motståndet. Det skedde efter direkta hot mot SAKs anställda. Lokala ledare från byråden kunde lösa situationen genom medling, men att säkra byrådets stöd i medlingen är inte alltid enkelt. När mötena mellan en grupp av flera byråd och representanter för talibanerna inte gav önskat resultat övergick SAK till att be byråd att nyttja sina kontakter för att övertala talibanerna var och en för sig. ●

PLANERAT 2018

UPPNÅTT 2018

	PLANERAT 2018	UPPNÅTT 2018
Antal personer med funktionsnedsättning som fått yrkesutbildning och tagit lån för företagande under året	500, varav 42 % kvinnor	487, varav 62,4 % kvinnor
Antal organisationer för personer med funktionsnedsättning som har stötts av SAK	14	13
Bildade spar- och låneföreningar	200	194
Antal byråd som har bildats genom lokala val med stöd av SAK	380	501
Antal byråd som har färdigställt sina utvecklingsplaner	412	493
Antal tv- och radioprogram producerade och sända av SAK	246	294

Utveckling driven av lokalsamhället

Föreningarna hade sammanlagt

12 287

MEDLEMMAR,
varav

416

hade fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar.

7 229

var KVINNOR
och av dessa hade 606 ensamt försörjningsansvar
för sina hushåll.

I Nangarhar, Balkh och
Samangan var sammanlagt

748

SPARFÖRENINGAR
aktiva under året.

Gruppernas sammanlagda sparande
motsvarade ungefär

2 700 000

KRONOR.

Mål 4: Folkligt och politiskt engagemang

Stärkt folkligt och politiskt engagemang för mänskliga rättigheter i Afghanistan.

Sverige och Europa i korthet	SAKs mål	Under 2018
- Afghanistan uppmärksammas främst i samband med nyheter om flyktingar i Sverige eller väpnade konflikter i Afghanistan. Kunskapen om SAKs utvecklingsarbete är låg, vilket påverkar SAKs förmåga att öka engagemanget för mänskliga rättigheter i Afghanistan. - Regeringar i flera EU-länder definierar om termen bistånd för att kunna täcka utgifter för flyktingmottagning och militära insatser. Det påverkar utvecklingssektorn.	- Personer i Sverige och Europa är väl-informerade och agerar till stöd för det afghanska folkets rättigheter. - Beslutsfattare och institutionella givare fattar beslut och agerar effektivt till stöd för SAKs målgruppers krav i Afghanistan.	- SAK hade 3 090 medlemmar, varav 170 regelbundet genomförde utåtriktade aktiviteter för fler än 4 000 individer. Fler än 8 000 privatpersoner bidrog tillsammans med 12,3 miljoner kronor till SAKs arbete. - SAK publicerade rapporten Biståndseffektivitet och deltog på den internationella givarkonferensen i Genève. Lokalt fredsbyggande diskuterades på SAKs internationella konferens och i Almedalen. SAK kritiserade Sveriges stöd till Natos Resolut Support Mission. - SAKs målgrupper i Afghanistan har fått kompetensutveckling inom lokalt påverkansarbete.

Situationen 2018

Utvecklingsfrågor har uppmärksamats relativt lite i Sverige under året, bland annat på grund av riksdagsvalet. Många EU-länder prioriterade också sina nationella intressen i större utsträckning. Stöd kanaliserades alltmer till länder närmare EU, ofta motiverat med en föreställning om stärkt nationell säkerhet och minskad migration. Detta kan få konsekvenser för utvecklingssektorn i framtiden. Den politiska majoriteten i Sverige har dock fortsatt att visa sitt stöd för de långsiktiga åtagandena till Afghanistan under året, både genom militära insatser och utveckling. En årlig Sifo-undersökning styrker allmänhetens fortsatta förtroende för utvecklingsbistånd. Endast 27 % av de svarande anser att stödet borde minskas eller avskaffas, medan 65 % anser att nuvarande stödnivå är tillräcklig eller borde öka.

Vad gör SAK för att förändra detta?

SAKs medlemmar och medarbetare höjer kunskapen om situationen i Afghanistan och vikten av SAKs utvecklingsarbete hos allmänhet, beslutsfattare och tjänstemän. De uppmanas att agera för civilbefolkningens rättigheter

genom att antingen bli aktiva medlemmar, att stödja SAK arbete ekonomiskt eller att fatta beslut som tar hänsyn till och stärker civilbefolkningens rättigheter i Afghanistan.

Aktiviteter och framsteg under 2018

Engagemang i Sverige

SAKs föreningar och aktiva medlemmar är ambassadörer och helt avgörande för att engagera den svenska allmänheten. Under 2018 hade SAK 170 aktiva medlemmar, samma antal som föregående år.

Det totala antalet medlemmar var 3 090, 7 % färre jämfört med föregående år. Projektet Medlemsrörelsen 2021 är ett svar på flera av SAKs utmaningar och arbetet har under 2018 inneburit att i samråd med lokalföreningar analysera och föreslå åtgärder, till exempel att se över SAKs representativa system vid årsmötet. Styrelsen och projektets styrgrupp förberedde under året en färdplan för medlemsrörelsen i Sverige för åren 2019–2021.

Under året anordnades fler än 70 utåtriktade evenemang, varav fler än 30 handlade specifikt om SAKs utvecklingsarbete. Totalt beräknas över 4 000 personer ha deltagit och nåtts av informationen.

Aktiviteter i urval av SAKs lokalföreningar:

JANUARI:

Kulturkväll i Stockholm och fotoutställning i Lund.

FEBRUARI

Seminarium i Stockholm om etnicitet i Afghanistan.

MARS

Seminarierna *Perspektiv på Afghanistan* i Lund och *Utveckling av det civila samhället* i Göteborg. Nowrozfirande i Södertälje. Konstauktionen *Art4Education* i Södertälje, med insamling till SAKs grundskolor.

APRIL

Seminarium i Stockholm om vikten av fria medier, med besök från tv-kanalen Tolo. Föreläsning om levnadsvillkor i Norrköping och föreläsningen *Afghanistan bortom nyhetsrubrikerna* i Stockholm. I Lund hölls en föreläsning om afghansk statsbyggnad och i Örebro hölls en utbildning i föreningskunskap.

MAJ

Utställning av afghanska smycken, hantverk och kläder i Göteborg. I Södertälje samlades 5 000 kronor in genom renhållning av kommunalt område.

JUNI

Samarbete i Stockholm med Kulturama gymnasium, med besök av polarprisvinnaren Dr Ahmad Sarmast, grundare av ANIM (Afghanistan National Institute of Music). Insamling i Stockholm genom ett flertal loppmarknader.

SEPTEMBER

Bok- och biblioteksmässan i Göteborg, med 1 500 besökare i montern och sammanlagt 120 deltagare på två seminarier om parlamentsvalet och bistånd i konflikt som arrangerades tillsammans med SAKs kommunikationsenhet. Även 25 000 kronor samlades in till Världens barn-kampanjen. Ett seminarium i Stockholm om biståndsnytta, med Sida och Sveriges lantbruksuniversitet. Konsert med bokförsäljning på Uppsalas kulturnatt och insamling med informationsutdelning i Skövde/Skaraborg på en temadag om hälsa.

OKTOBER

Informationsbord i Lund på den internationella FN-dagen.

NOVEMBER

Seminarium i Sundsvall om parlamentsvalets inverkan på Afghanistans framtid och bistånd i länder med konflikter. Föreläsning i Skellefteå om SAKs utvecklingsarbete i grundskolan. Seminarium i Lund om Afghanistans framtid.

DECEMBER

SAK har en lång tradition av att ge ut böcker och under året publicerades *Förstå Afghanistan*, en antologi med ambitionen att öka förståelsen för landet samt dess historia och folk.

Boken kom till efter en motion till årsmötet och sammanställdes i samarbete mellan en redaktionskommitté, SAKs styrelse och kommunikationsenheten. Redan under 2018 såldes uppåt 450 exemplar. Boken kommer att ligga till grund för flera studiecirkel. Ett bra försäljningstillfälle var julmarknader, där SAKs lokalföreningar bland annat sålde boken och olika hantverk. Till exempel såldes 70 handstickade vantar bara i Umeå, till förmån för flickors utbildning.

Föreningsutskottet (FU) samordnar lokalföreningarnas gemensamma evenemang. Under 2018 genomförde de till exempel den nationella insamlingskampanjen Mors dag, till stöd för utbildning av barnmorskor, och Radiohjälps kampanj Världens barn. FU ordnade också en temadag där medarbetare i Afghanistan informerade om SAKs utvecklingsmodell och arbete för utbildning. Deltagarna bildade ett nätverk som kommer att göra insamlingar och förspråka rätten till utbildning.

90 SVENSK
INSAMLINGS
KORTO KONTROLL

”Mina bröder
har slutat
skolan för
att kriga”

Otänkbart här.
Vardag i Afghanistan.

Hjälp de mest utsatta i Afghanistan
på sak.se eller swisha till 900 78 08.

SAK Svenska
Afghanistankommittén

Den nya kampanjen
*Otänkbart här. Vardag
i Afghanistan* ökade
kännedomen om SAK med

2,6
MILJONER DIGITALA
VISNINGAR.

- › SAKs ordinarie årsmöte hölls den 26 maj i Södertälje. Åtta av tolv lokalföreningar var representerade med 49 ombud (22 kvinnor, 27 män). De fem motioner som lämnats till årsmötet diskuterades i ett så kallat åsiktstorg inför beslut i plenum:
1. *Rädda medlemsrörelsen*. Motionen ansågs besvarad genom det pågående projektet Medlemsrörelsen 2021.
  2. *Påverka för flyktingars arbetsmöjligheter i Sverige*. Motionen avslogs eftersom SAK arbetar med bistånd i Afghanistan.
  3. *Solceller och surfplattor i SAKs skolor*. Motionen avslogs med motiveringen att valet av insatser måste göras av lokalsamhället i Afghanistan och inte beslutas av årsmötet i Sverige.
  4. *Arvoderingsrekommendationer för föreläsningar i SAKs namn*. Motionen antogs.
  5. *Utbildning för styrelseledamöter*. Motionen avslogs eftersom alla styrelseledamöter erbjuds introduktion och vidareutbildning. Styrelsen har också en arbetsordning med riktlinjer för uppdraget.

Solidaritetspriset Årets Afghanistanvän tilldelades Hele-naskolan i Skövde. Läraren Per Klarin representerade skolan och tog emot priset. I över 20 år har skolans studenter och lärare samlat in mer än en miljon kronor och arrangerat många föreläsningar, temadagar och samarbeten inom sitt vänskoleprojekt.

Insamling till SAKs utvecklingsarbete

SAK samlade under 2018 in 12,3 miljoner kronor från privata givare, vilket är samma som föregående år. Genom Facebooks nya insamlingsplattform fick SAK in mer än 100 000 kronor. En ny stor givare är Kerstin och Jan-Olov Erickssons stiftelse, vars anmärkningsvärda donation på 2 miljoner kronor per år i fem år kommer att användas till att bygga och driva fler skolor. Dessutom har samarbetena med Frontit och Atlas Copcos personalförening Water for all fortsatt.

Insamling

12,3 MILJONER KRONOR
från fler än 8 000
privatpersoner

2 MILJONER KRONOR från Kerstin
och Jan-Olov Erickssons stiftelse.
823 000 kronor från Jochnick Foundation.
412 000 kronor sammanlagt från privata
företag och sponsorer.

17 MILJONER KRONOR från
Postkodlotteriet och 4,2 MILJONER
KRONOR från Radiohjälpen.

Öka kunskap

Afghanistan-nytt ges ut för att öka kunskapen om Afghanistan och SAKs arbete. Tidningen gavs ut i fyra nummer om 9 500 exemplar var. Den skickades främst till privata givare och medlemmar, men delades även ut vid föreläsningar. SAKs årliga engagemangsundersökning visade att läsarna ansåg att årets innehåll var mer intressant än tidigare och 50 % av läsarna ansåg att innehållet ökade deras kunskap om landet, en ökning med 6 % sedan 2017. Artiklarna blev även tillgängliga genom SAKs digitala kanaler: webbplats, e-brev och sociala medier som Facebook, Instagram och Twitter.

Lanseringen av kampanjen *Otänkbart här. Vardag i Afghanistan* var en milstolpe under året. Den medförde bara ett par hundra gåvor, men fick hela 2,6 miljoner visningar på webb-tv och i sociala medier. Kampanjen ökade trafiken till SAKs webbplats med 933 %, vilket gör kampanjen till en av de mest framgångsrika hittills för att öka kännedomen om SAK. Kampanjen finansierades med medel från Postkodlotteriet.

SAKs årliga engagemangsenkät visar att:

90%

av de svarande anser att SAKs informationsmaterial höjer deras kunskap om Afghanistan, från "till viss del" till "i stor utsträckning".
Bara 10 % svarade "Nej".

63%

uppskattar att de har "viss kunskap" till "full kunskap" om SAKs rättighetsbaserade arbete i Afghanistan. 37 % uppskattar att de har låg kunskap.

De svarande är främst medlemmar och privata givare.

Medier fortsatte att rapportera positivt om SAKs utvecklingsarbete, men antalet publicerade artiklar minskade. Däremot ökade efterfrågan på information om säkerhetssituationen och migration. Bland annat uppmärksammades attacken mot Rädda Barnen i Jalalabad och skadorna på SAKs kontor. Också attacken på hotellet Intercontinental i Kabul i januari 2018 uppmärksammades. I övrigt bidrog fredssamtal, parlamentsvalen, SAKs internationella seminarium och kampanjen Världens barn till synlighet i medier.

Påverkansarbete

I samarbete med Oxfam Novib publicerade SAK rapporten *Aid Effectiveness in Afghanistan*, som visade på bristande samordning mellan biståndsorganisationer, den afghanska staten och lokalsamhällen. Rapporten spreds till ett femtiotal intressenter i Afghanistan och Europa. SAK organiserade två nätverksmöten för europeiska organisationer i Afghanistan samt deltog i FN:s Genèvekonferens för att diskutera utvecklingen med andra biståndsorganisationer, givarländer och den afghanska regeringen.

I Sverige har SAK tagit initiativ till dialoger med den nyvalda riksdagen inför den årliga parlamentariska debatten om Sveriges stöd till Natos Resolute Support Mission. SAK lyfte upp hur civilbefolkningen har drabbats hittills samt vilka konsekvenser som brott mot internationell humanitär rätt får.

Under Almedalsveckan och SAKs internationella konferens lyftes frågan om vikten av lokalt fredsbyggande. Konferensen undersökte potentialen i det så kallade "triple nexus", alltså hur samband mellan humanitära aktörer, utvecklingsaktörer och fredsaktörer kan skapa hållbar utveckling. För att se till att SAKs målgrupper från landsbygden också fick komma till tals samlades personliga berättelser in till en utställning som presenterades på konferensen. För att stärka SAKs målgruppers möjligheter att påverka sina lokala myndigheter i Afg

nistan anordnades 28 tillfällen för kapacitetsutveckling med utbildningsseminarier och dialoger. Sammanlagt 335 män och 362 kvinnor deltog.

Utmaningar

Föreningsutskottet har fortsatt att titta på alternativa engagemangsformer som till exempel aktivitetsgrupper, bland annat för att förenkla utåtriktade aktiviteter och inkludera fler och yngre aktiva medlemmar. Jämställdhetsundersökningar visar att de flesta paneldeltagare i SAKs arrangemang var män, trots att 57 % av medlemmarna är kvinnor.

Det har varit svårare än väntat att attrahera nya givare under året, såväl från näringslivet som privatpersoner. Svenskar har generellt låg kännedom om vad SAK gör i Afghanistan och prioriterar stöd till mer kända organisationer. Som tidigare visar årets Ipsos-undersökning att bara 15 % av de svarande känner till SAK, och av dem anser bara 28 % att SAKs arbete är viktigt. Det innebär att SAK måste öka kännedomen om organisationen och om utvecklingsarbetet i synnerhet. Därför inleddes ett partnerskap med PR-byrån Markus.

Säkerhetsproblemen i Afghanistan påverkar journalisters möjlighet att rapportera därifrån. Därmed efterfrågas SAKs expertis om landet regelbundet, men intresset för SAKs arbete är ändå fortsatt lågt. Av den anledningen deltog SAKs talespersoner i en workshop för att bättre kunna integrera SAKs perspektiv på utveckling när de blir tillfrågade i andra sammanhang.

Under givarkonferensen i Genève konstaterade SAK att afghanska och europeiska civilsamhällesorganisationers gemensamma påverkansarbete brast i tydlighet, och därför inte uppnådde önskad effekt. SAK kan dra lärdomar av detta i samordning av framtida påverkansarbeten, där det förblir viktigt att afghanska målgrupper får möjlighet att påverka beslutsfattare i Sverige, Europa och Afghanistan. ●

Utvärderingar och rapporter under 2018 relaterade till målet folkligt och politiskt engagemang

Lennox PR genomförde en målgruppsanalys av svenska journalister och mediebeslutsfattare på uppdrag av SAK. Analysen syftade till att upprätta en basnivå för att kunna mäta förändringar. Den rekommenderade även insatser för att öka den svenska allmänhetens kännedom om SAK.

Mål 5: En trovärdig och hållbar organisation / SAKs hållbarhetsrapport

SAK ska vara en än mer trovärdig och hållbar organisation, där personal och målgrupper arbetar tillsammans för att utföra sitt uppdrag.

SAKs hållbarhetsutmaningar i korthet	SAKs mål	Under 2018
• SAKs vision, uppdrag och kärnvärden måste omsättas i praktiken på ett tydligare sätt. • SAK gör inte tillräckligt för att komma tillrätta med bristande jämställdhet inom organisationen. • Avdelningar och kontor saknar fortfarande vissa medel och metoder för att samordna och utnyttja synergier. • Tillgången till och skyddet av information är ofta ad-hoc och osystematiskt. • Personalvård och personalhantering används inte som ett strategiskt verktyg i tillräcklig utsträckning.	• Bättre samordning och samarbete. • Mer motiverad personal med bättre förmåga. • Mer transparens och tydligare ansvarsutkrävning. • En mer hållbar och värdebaserad organisation. • Intressenterna stödjer och kan mer om SAKs vision, uppdrag och utvecklingsmodell.	• 103 anställda i arbetsledande position fick utbildning i ledarskap, av vilka 26 var kvinnor. • 100 anställda i alla SAKs fem regioner fick utbildning i kommunikation. • Styrdokument översattes från engelska till dari och pashto. • SAKs system för antikorrupktion sågs över och förbättrades. • SAK fortsatte att prioritera utvecklingen av kvinnor i ledande befattning, även om mycket arbete återstår.

Situationen i dag

I samband med organisationsutvecklingen 2015–2016 identifierades behov av samordning, motivation och transparens för att SAK ska kunna genomföra sitt uppdrag effektivt. En bred utvärdering under 2017 tog in synpunkter från 100 anställda vid alla kontor. Den kom fram till att det fanns flera behov av förbättringar och att inte alla förändringar som beslutats i processen hade genomförts helt.

Slutsatserna var bland annat att SAKs vision, uppdrag och kärnvärden var relevanta och hade stöd av personalen, men att de behövde bli tydligare i praktiken. SAK måste leva som vi lär. Intern jämställdhet är ett exempel

på ett område som behöver förbättras. Ett annat är stöd till anställda som vill stå emot nepotism och korrupktion. SAK uppfattas ha outnyttjad potential som kan tas till vara om roller och ansvar blir tydligare, och om kommunikation, samordning och synergier mellan program förbättras. IT-system och informationshantering behöver också integreras.

SAKs anställda är duktiga och engagerade, men personalomsättningen är för hög. Det visar på behovet av bättre personalvård. Det är också en stor utmaning att rekrytera och internt främja kvinnor i ledande befattningar. Kanske särskilt alarmerande är att det har förekommit fall av trakasserier som inte uppfattas ha följts upp tillräckligt. >

Hållbarhet integrerad i planering, genomförande och rapportering

SAK verkar för hållbar förändring för sina målgrupper. Det är centralt för alla utvecklingsorganisationer, men SAK måste också sträva efter intern hållbarhet och upprätthålla en långsiktig förmåga, samtidigt som organisationen minimerar negativa effekter för människor, samhälle och miljö.

Hållbarhet beskrivs och rapporteras ofta för sig, frikopplat från andra insatser. Det leder till oklarhet i ägande och ansvar. För att undvika detta och för att säkerställa genomförande och uppföljning har SAK integrerat hållbarhetsmål i den strategiska planen för 2018–2021.

Enligt lag ska alla svenska organisationer med en viss omsättning och ett visst antal anställda rapportera särskilt om hållbarhet. Varje organisation ska definiera och anpassa rapporteringen till sina omständigheter och sitt arbetsområde. Även om hållbarhet är centralt i alla delar av SAKs arbete ska rapporteringen minst omfatta miljö, sociala frågor, personal, mänskliga rättigheter och antikorrupcion. Eftersom hållbarhet har integrerats i de strategiska målen rapporteras detta här, inom samma ramverk.

Därmed utgör rapporteringen av SAKs femte strategiska mål också organisationens hållbarhetsrapport för 2018.

› Vad gör SAK för att förändra detta?

Även om organisationsutveckling alltid har setts som viktigt har den inte planerats, genomförts och utvärderats inom ramen för en strategisk plan tidigare. Därför ställde SAK under den strategiska perioden 2018–2021 upp **mål 5**, som syftar till utveckling och hållbarhet inom själva organisationen. Det belyser att alla anställda, enheter och avdelningar har ett ansvar att förbättras. Planeringen och tilldelningen av ansvar för detta mål var en utmaning och många insatser behöver fortfarande definieras.

Samordning och samarbete

– att göra det mesta av våra resurser

Bättre samordning och samarbete kräver att roller, ansvar och uppgifter delegeras effektivt. Det förväntade resultatet är tydligare internt ansvar och ökad effektivitet. De praktiska insatserna för att nå målet kommer att genomföras under hela den strategiska perioden och under 2018 började SAK med att operationalisera och prioritera. En första praktisk förändring var att översätta flera styrdokument från engelska till dari och pashto.

Riktlinjerna för intern kommunikation skulle revideras under året men hann inte färdigställas. Totalt 100 anställda vid alla kontor utbildades inom IT, vilket minskade IT-avdelningens arbetsbelastning samtidigt som anställda kunde utnyttja de tillgängliga resurserna bättre. Informationssystem, kontraktshantering och mobilisering av resurser förbättrades för att göra SAK finansiellt mer hållbart och för att möjliggöra mer beviljade medel från institutionella och privata givare.

Kommunikation – att säkerställa

acceptans för uthållighet

Ett mål som har med trovärdighet och hållbarhet att göra är att intressenterna i Afghanistan vet mer om och stödjer SAKs vision, uppdrag, värderingar och utvecklingsmo-

dell. Utöver de personliga kontakterna med lokalsamhället fokuserar SAK på två kanaler och målgrupper för att säkerställa acceptans och gott rykte.

Den första är ljud och bild, som är viktiga för att sprida kunskap eftersom tryckt material fungerar sämre för målgrupper med låg läskunnighet. I Afghanistan engagerade SAK lokala medier aktivt vid 171 tillfällen under året. Detta var något under målet, men ett bra resultat med tanke på att kommunikationsavdelningarna har haft många vakanser. Ännu bättre var att SAK nämndes 374 gånger i artiklar och sändningar, vilket överträffade målet med 50 %. SAK genomförde också sin första afghanska kampanj i sociala medier och medverkade i #16Daysofactivism, den internationella kampanjen mot könsrelaterat våld.

Den andra viktiga kommunikationskanalen är ett bra förhållande med beslutsfattare. Representanter för lokala myndigheter bjöds in till lanseringar, konferenser och gemensam uppföljning av SAKs projekt. Detta säkerställer inte bara acceptans för SAKs insatser, utan understryker också de skyldigheter som representanterna har i förhållande till befolkningen.

Personal och mångfald

Motiverad personal med hög kapacitet är centralt. Hög och ojämn arbetsbelastning orsakar stress, mindre motivation och minskad kvalitet i arbetet. Tidigare ledarskapsutbildningar följdes upp för att underlätta anställdas möjlighet att anpassa sig till den mer decentraliserade organisationen, som kräver att chefer delegerar snarare än beordrar. En utmanande men absolut nödvändig uppgift för SAK är att rekrytera, stärka och behålla fler kvinnor i ledande befattningar.

Endast 59 % av personalen lyckades ta hela sin semester under året. Personalomsättning ledde till glapp som behövde täckas. Detta förklarar en del, men lämnar mycket utrymme för förbättringar i planeringen. ›

› *Grundat i värderingarna – interndemokrati, sociala perspektiv och mänskliga rättigheter*

Kvinnor är ofta särskilt missgynnade genom förväntningar från både arbetet och hemmet.

SAK föregår fortfarande inte med gott exempel när det gäller till exempel antalet kvinnor på ledande befattningar. Det betyder att organisationen behöver prioritera att göra befattningarna tillgängliga för kvinnor. Totalt 103 anställda med någon typ av chefsbefattning, varav 26 kvinnor, fick utbildning i ledarskap.

Förutsättningarna för demokrati inom solidaritetsorganisationer i Sverige har förändrats under de snart 40 år SAK har funnits. En gång bestod SAK av fler än 40 lokalföreningar, men i dag kan bara 8–11 lokalföreningar anses vara fullt fungerande. Till detta kommer svårigheter att rekrytera nya medlemmar, sprida information, styra och utkräva ansvar. I Sverige har såväl styrelsen som lokalföreningar och enskilda medlemmar insett att SAK måste besluta sig för var och vad föreningen ska vara om 5–10 år.

Projektet Medlemsrörelsen 2021 syftar till att vitalisera ett av SAKs centrala uppdrag – att skapa engagemang. Styrelsen och dess styrgrupp beslutade att föreslå en färdplan för medlemsrörelsen till årsmötet 2019 för genomförande under 2019–2021.

Miljö

Under året genomförde SAK en omfattande miljö- och kontextanalys. I den framkom följande:

"Miljömässig hållbarhet är avgörande för Afghanistan, men lika viktig för SAKs långsiktiga framgång, livskraft och motståndskraft i landet. Ovanpå mer än 40 år av konflikt, en förödande torka i över halva landet vid slutet av 2018, utbredd osäkerhet avseende livsmedelsförsörjningen och försämrad tillgång till naturresurser, kommer nya hot i form av klimatförändringar, fler naturkatastrofer och chocker."

Detta sammanfattar både SAKs och Afghanistans utmaningar. SAK har en svag meritlista när det kommer till insatser som är motiverade av klimat- eller miljöhänsyn. Den miljöstrategi som arbetades fram redan 2012 har inte efterlevts. Årets rapport anger dock att de informella miljöåtgärderna, riktlinjerna, strategierna och aktiviteterna är många. Dessa har visat sig vara värdefulla och visar att SAK tar miljöhänsyn i stor utsträckning inom programmen, även om SAK inte använder miljöterminologin.

Ett tydligt exempel är SAKs samarbete med utvecklingsbyrå för att identifiera gemensamma behov av att åtgärda bristande bevakningssystem eller uttorkade brunnar, bygga översvämningsskydd, reparera kanalsystem och

genomföra vatten- och sanitetsprojekt. Andra insatser är energibesparing i skolor och sjukhus, solpaneler i vatten- och sanitetsanläggningar och andra former av förnyelsebar energi vid nya anläggningar.

Analysen visade också att SAK har potential, eftersom anställda och samarbetspartner visar god praktisk miljö-kunskap och gott ledarskap. Miljökonsekvensbedömningar är obligatoriska för alla insatser.

Genomförandet av den här analysen flyttar SAK ett steg närmare mot att bli den förändringsaktör som organisationen skulle kunna vara. Resten av den nuvarande strategiska perioden kommer att visa om SAK har förmåga att utvecklas som en föregångare i Afghanistan och som en katalysator för förändring.

Transparens och ansvarsutkrävande för att förebygga korruption

Öppenhet och möjligheter till ansvarsutkrävande bör stå i centrum för rättighetsbaserade organisationer. Mekaniserna för att rapportera och undersöka korruption inom SAK förbättrades under året. Förändringarna innebär bland annat att uppföljningen av utredningar nu ligger hos landcheferna och generalsekreteraren. Kategoriseringen och åtgärderna har definierats och systematiseras.

Andra kanaler och mekanismer behöver dock utvecklas vidare, bland annat de som är avsedda för allmänna klagomål, trakasserier, rekrytering samt anmälningar från SAKs målgrupper som rör organisationens insatser.

Under 2018 omarbetades SAKs ramverk för upphandling och avtal. Nya regler godkändes för upphandling och avtal, giltiga för alla varor och tjänster vid SAKs samtliga kontor. Två manualer för upphandling och inköp godkändes också: en för Afghanistan och en för Sverige. De beskriver i detalj hur upphandlingar går till och förklarar tydligt vad som gäller för avtal med leverantörer.

Ett projekt om hur handlingar och dokumentation ska hanteras fortsatte under året att bedöma situationen vid olika regionkontor. Projektet visade på betydande svagheter. E-postlistor gjordes mer användbara och enkla att underhålla. En extern IT-revision konstaterade att SAK saknar strategiskt tillvägagångssätt för IT-infrastruktur och säkerhet, vilket är en sårbarhet och risk i sig.

I enlighet med EU-lagstiftningen blev GDPR, den allmänna dataskyddsförordningen, lag i Sverige. Det ledde till att SAK upprättade en integritetspolicy, anpassade personalregistret och gjorde en generell genomgång av administrativa och ekonomiska IT-system. Förordningen är en grundläggande förändring och SAK har fortfarande inte helt genomfört alla förändringar som är nödvändiga för att uppfylla GDPR. ●

Korruption och brott – rapportering, utredning och åtgärder

Korruption är påtagligt och förekommer överallt i Afghanistan. Ibland är den ett direkt hot mot individer och hela samhällen, och bidrar till att många förvägras rättigheter som utbildning, sjukvård, rösträtt, fysiskt skydd eller rättvisa i domstol. Korruptionen både driver på och är en följd av den interna konflikten, och den är omöjlig att skilja från opiumekonomin, politisk ineffektivitet, patron-klientförhållanden och utländskt bistånd – såväl militärt som civilt. Mycket har uppnåtts inom vissa områden, men inom andra områden är korruptionen en viktig förklaring till uteblivna framsteg eller till och med tillbakagång.

Inom sektorerna för hälsovård och utbildning förekommer korruption i många former: nepotism, utbetalade löner trots frånvaro, uppgjorda upphandlingar och accepterad ineffektivitet. Maktförhållandena sätter stor press på den som försöker stå emot korruption. För en organisation som SAK är det därför i praktiken omöjligt att helt undvika fall av korruption, även om organisationen gör sitt yttersta för att upprätthålla nolltolerans.

Anställda utsätts ofta för påtryckningar av externa aktörer som kräver tjänster eller pengar, både privat och i yrkeslivet. Intern korruption är också ett hot, oavsett om det är i form av nepotism, mutor eller missbruk av resurser. Konsekvenserna innefattar allt från ekonomiska förluster till ineffektivitet och leder till att SAK måste använda stora resurser för kontroll. Korruptionen utsätter också SAK för en betydande risk att förlora målgruppernas, allmänhetens, givarnas och myndigheternas förtroende. Detta förtroende är en av SAKs allra största tillgångar och har byggts upp under många år.

SAKs policy mot korruption betonar förebyggande åtgärder, minskade möjligheter till oegentligheter samt vikten av goda värderingar och gedigna kontrollsystem. På kort sikt betalar SAK ett högt pris för att inte acceptera korruption. Att inte muta tjänstemän leder till exempel ofta till förseningar och ytterligare kostnader.

Den övergripande strategin är att använda flera former av kontroll och avvägningar, att dela på ansvar och att utöva öppenhet i beslutsprocesser. SAK strävar efter meritokrati, en rättvis arbetsmiljö, konkurrenskraftiga löner och en effektiv användning av tid och pengar. Strategin måste dock också förenas med tydliga procedurer för disciplinära åtgärder vid bedrägeri, korruption och missbruk av resurser.

Systemen och mekanismerna för att anmäla, utreda och rapportera oegentligheter genomgick en grundlig översyn och utveckling under 2018. Anledningen var att säkerställa att alla rapporter tas emot konfidentiellt och får en grundlig bedömning, samt att ledningen vidtar åtgärder inom utsatt tid.

Upptäckta fall av förskingring och korruption

Av sammanlagt 18 misstänkta eller rapporterade fall under 2018 var 4 fortfarande under utredning vid slutet av december. Dessa kommer att stängas och rapporteras under 2019. Ett fall fördes över till en utredning om trakasserier. Ett utrett och bekräftat fall av korruption ledde till disciplinära åtgärder. Rapporten har delats med givaren och SAKs styrelse.

I samband med byggandet av en ortopedisk verkstad i Jalalabad kom det fram att en byggnadsingenjör hade beslutat om att ändra utförandet, godkänt kostnaden för förändringarna, åsidosatt upphandlingsreglerna, överdrivit kostnader och accepterat mindre materielleveranser än de beställda. Bedrägeriet gjordes för egen vinning och SAKs förlust uppskattas till nästan 150 000 kronor. SAK vidtog även åtgärder mot fyra andra medarbetare. En byggnadsingenjör och en assisterande byggnadsingenjör avskedades och svartlistades. En senior ingenjör och en koordinator fick skriftliga varningar för att inte ha följt upp arbetet tillräckligt noga. Projektet finansierades av Postkodlotteriet (83 %) och Sida (17 %). Förlusterna kommer att täckas av SAKs reserver.

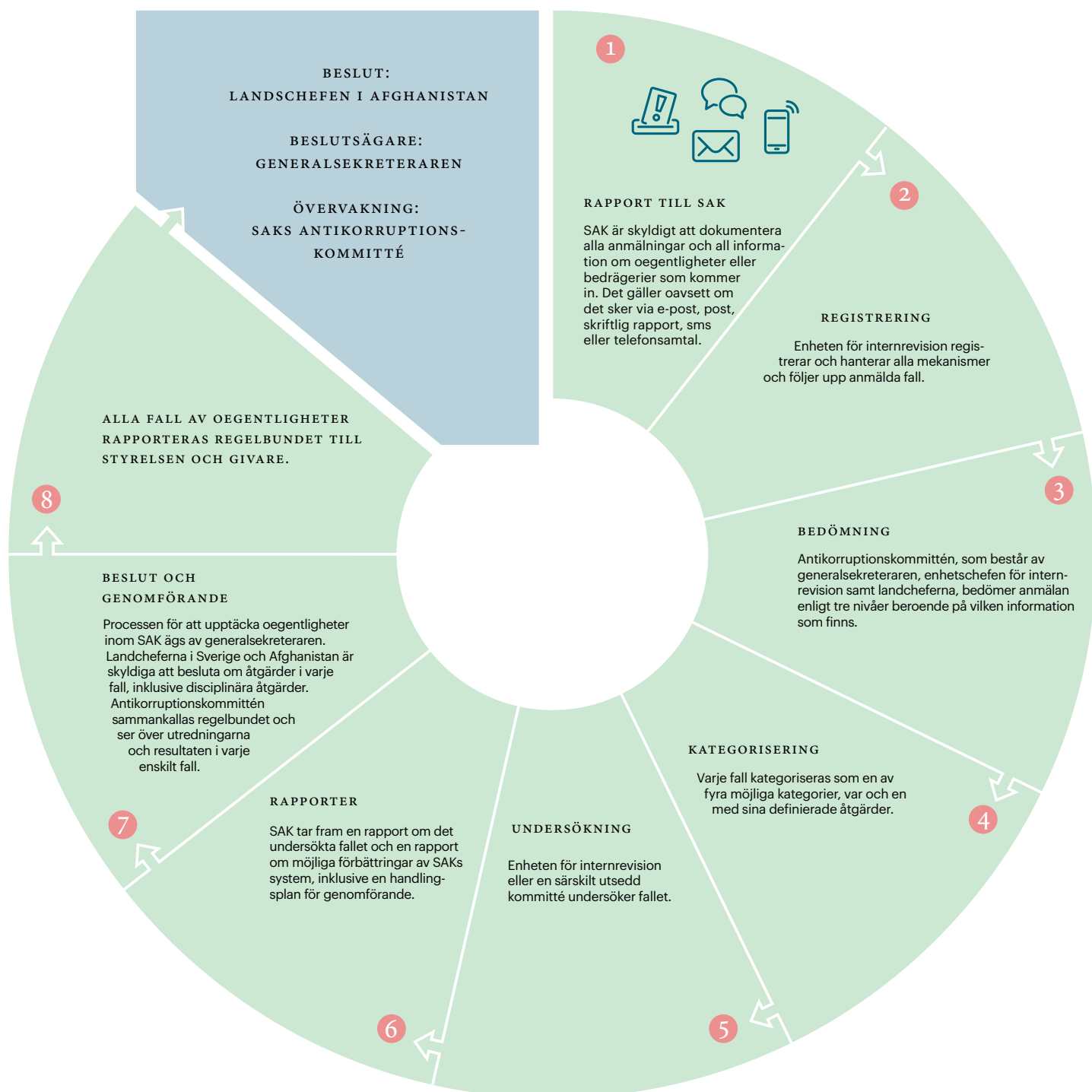
Åtgärder för att förbättra systemen efter det inträffade omfattar bland annat att

- tilldela särskilt ansvar för utformning, ändringar i utförande, godkännande av den färdiga byggnaden samt alla kostnader som har samband med ändringar.
- förbättra samordningen mellan inblandade enheter för att undvika dyra förändringar, samt att öka den informella interna kontrollen. Detta identifierades som svagheter redan vid slutet av 2016.
- undersöka SAKs möjligheter att vidta ytterligare rättsliga åtgärder. Med tanke på den omfattande korruptionen i rättsväsendet i landet skulle detta medföra risker. Vidare rättsliga åtgärder kan leda till rättegångar som inte kommer att vara objektiva.

Ramverket för att hantera anmälningar om korruption finns i två styrdokument:

1. Den nya **antikorrupsionspolicyn** godkändes i mars 2018. Den definierar och slår fast vilka förväntningar SAK har på sina anställda och hur rapportering, utredningar och uppföljning ska gå till. Den anger också att organisationen är skyldig att skydda visselblåsare, vilka uppgifter organisationen rapporterar och vad som anses konfidentiellt.
2. En ny manual för **procedurer inom antikorrupsion och mekanismer för anmälningar** godkändes i oktober 2018. Den beskriver ansvarsförhållanden, procedurer och underhåll av mekanismer för antikorrupsion. ●

SAKs hantering av korrupktion

ALLA ANSTÄLLDA ÄR skyldiga att rapportera misstänkta fall av korrupktion, anonymt via e-post eller skriftligen. SAKs styrelse och finansärer informeras löpande om fall av korrupktion och förskingring. När partnerorganisationer är involverade ska SAK vidta alla tänkbara åtgärder för att säkerställa att partnerorganisationerna vidtar lämpliga åtgärder i sin tur.

Misstänkt korrupktion ska anmälas till fightcorruption@sca.org.af

Konflikt, säkerhet och risk

DEN VÄPNADE KONFLIKTEN i Afghanistan är dynamisk och aldrig frikopplad från internationella aktörer eller det inre politiska landskapet. Graden av osäkerhet varierar mellan provinser och distrikt och förändras ibland snabbt. Försök till fredssamtal, Islamiska statens (IS) närvaro och spänningar mellan regionala makthavare och regeringen spår på komplexiteten och oförutsägbarheten.

Säkerhetsituationen var fortsatt mycket instabil under 2018. Icke-statliga organisationers personal och anläggningar utsattes hårdast i den östra delen av landet när IS utförde ett flertal svåra attacker i regionen.

Neutralitet och opartiskhet är viktiga tillgångar, men inga garantier

Medvetenheten om att SAK varken är knutet till staten, den väpnade oppositionen eller någon annan politisk eller religiös gruppering fortsätter att vara en viktig tillgång. Det är dock svårt att upprätthålla denna medvetenhet i områden med nya eller splittrade aktörer. Opertiskhet och öppenhet i kombination med ett gott rykte har under åren gett SAK den acceptans som krävs för att genomföra projekt även i områden som kontrolleras av den väpnade oppositionen. SAKs långvariga strategi för att minska riskerna har varit och är att mycket noga förankra insatserna hos lokalsamhällena och förlita sig på dem. SAK förhandlar om tillträde och försäkras sig om att byarna accepterar och äger insatserna. Strategin innebär också att stödja lokal konfliktlösning och att kräva att lokalsamhället förbinder sig att skydda SAKs anställda innan arbetet inleds. Strategin har inneburit att SAK hittills har kunnat arbeta i områden där få andra organisationer har kunnat vara.

Detta gäller fortfarande i relationen till lokalsamhället, men aktörer som IS är mindre bekymrade om befolkningens inställning. De söker inte lokal legitimitet och acceptans i samma utsträckning som talibanerna har gjort historiskt sett.

Uppföljning och risk

Risk är ett brett begrepp som inte bara omfattar risken att individer skadas fysiskt, utan också exponeringen för korruption, missbruk av resurser, brottslighet och sjunkande kvalitet i arbetet. Riskerna ökar när det blir svårare att genomföra stöd, uppföljning och kontroll.

SAK bevakar dagligen händelser på provins- och distriktsnivå. Konflikten begränsar möjligheten att arbeta och försvårar logistik, rekrytering och monitorering. Den tar också stora resurser i anspråk inom hela organisationen. Ett svårt beslut att fatta är när verksamheter måste stänga av säkerhetsskäl, efter påtryckningar eller om SAK inte längre får tillgång till ett område för uppföljning. Skolor stängs på bekostnad av eleverna, men det måste ibland övervägas.

SAK har i flera år strävat efter att etablera en extern tredjepartsmonitorering, det vill säga att ett oberoende företag får i uppdrag att kontrollera SAKs insatser. Tredjepartsmonitoreringen lämnas direkt till generalsekretären och landcheferna, vilket möjliggör jämförelser

med vad som rapporteras inifrån organisationen och att upptäcka interna diskrepanser.

Tyvärr mötte det upphandlade företaget under 2018 samma svårigheter med att få tillgång till angivna områden som SAK gjorde. Deras rapport gav därför inte någon ny information och monitoreringen behöver genomföras igen under 2019. Detta visar tydligt hur svårt det är att övervaka insatser i Afghanistan. Enligt en uppskattning är 30 % av de områden SAK arbetar inom svåra eller omöjliga att nå för direkt uppföljning.

Detta understryker vikten av att SAK stärker lokalsamhällets förmåga att övervaka och granska insatser i det egna området, något som ibland kallas deltagande monitorering eller social revision. Det visar också vikten av att öka lokalsamhällets möjligheter att rapportera vidare.

Säkerhet för anställda

Under 2018 kontrakterades ett konsultföretag inom säkerhet för att grundligt gå igenom säkerheten inom SAK samt ge rekommendationer och föreslå en handlingsplan. För att minska riskerna genomförde SAK flera förebyggande åtgärder, bland annat

- regelbundna bedömningar av anställdas säkerhet
- att förse anställda med så kallad Hostile Environment Awareness Training och särskild utbildning om säkerhet i fält
- bättre utrustning och uppgradering av kontor
- utbyte av fordon för att minska risken för bortföranden och oavsiktliga skador i samband med stridshandlingar
- regelbundna riskbedömningar för pågående och nya insatser
- säkerhetsgenomgångar för personal, konsulter och representanter för media.

Allvarligare incidenter 2018

Den intensifierade konflikten medförde en kraftig ökning av antalet incidenter som berörde icke-statliga organisationer. Antalet ökade från 148 både 2016 och 2017 till 245 under 2018. Det är en mycket illavarslande ökning med 65 %.

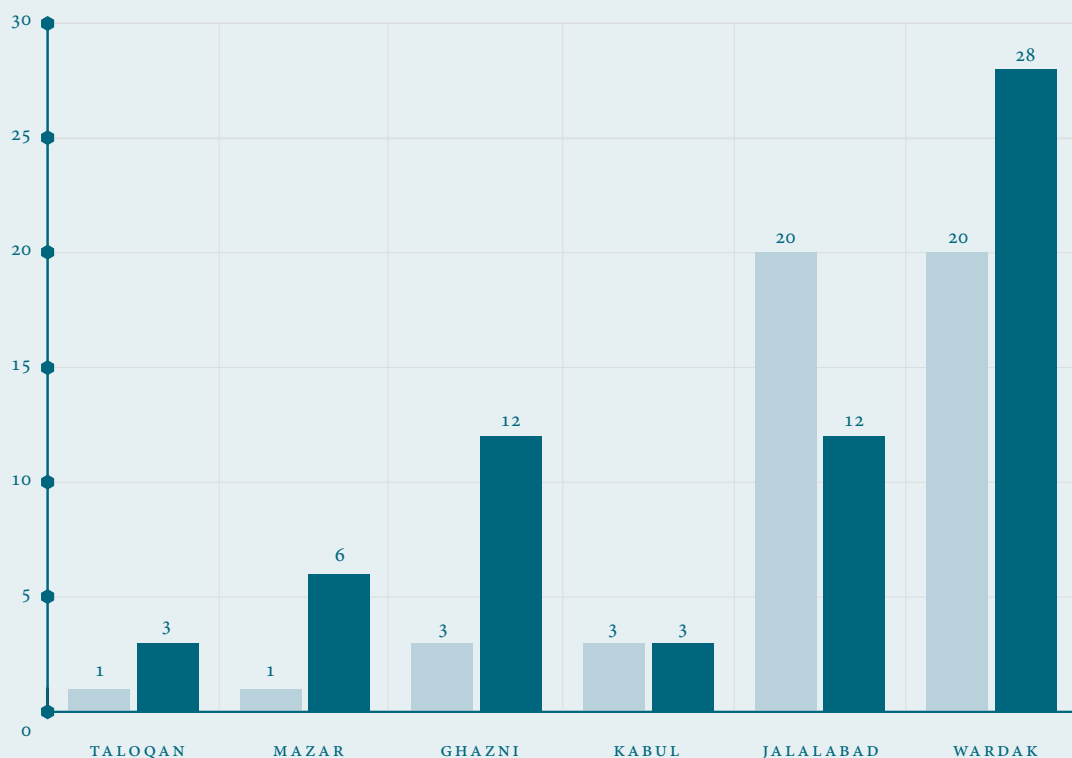
Provinserna Nangarhar fortsätter att vara det minst stabila området i östra Afghanistan och är även navet för IS-operationer. Detta får betydande konsekvenser eftersom SAK genomför omfattande insatser i Nangarhar och tidigare ansvarade för hälsovården i grannprovinserna Laghman. Rörelser utanför provinshuvudstaden Jalalabad anses medföra stora risker med oppositionsgrupper som kontrollerar eller strider om områden runt omkring. Vidare innebär närheten till Pakistan att risken för kidnappningar ökar.

Säkerhetsincidenter kan variera stort. Den vanligaste incidenten de senaste åren är förstörelse av byggnader, till exempel krossade fönster vid kliniker efter stridigheter eller explosioner i närheten. Det sammanlagda antalet incidenter som drabbade SAK ökade från 48 under 2017 till 65 under 2018. Det följande är exempel på incidenter som drabbade SAK under året.

INCIDENTER EFTER REGIONKONTOR

● 2017

● 2018

Den 24 januari, Nangarhar: Klockan 8.30 exploderade en bilbomb vid huvudentrén till internationella Rädda Barnens lokaler i Jalalabad. Beväpnade män gick in i byggnaden och dödade fyra anställda, en civil och en polis. Lokalerna angränsade till SAKs regionkontor. SAKs personal tog sig till skyddsrum och angränsande bostadshus omedelbart och blev snabbt evakuerade. I samband med strider mellan den väpnade gruppen och afghanska säkerhetsstyrkor utbröt en brand och lokalerna blev nästan helt förstörda.

Den 17 februari, Laghman: Klockan 7.00 gick afghanska säkerhetsstyrkor in i en av SAKs vårdkliniker under pågående stridigheter. Efter att styrkorna väl hade lämnat kliniken rånades den på mediciner och utrustning.

Den 19 februari, Laghman: Kliniken i Gularam hölls stängd under en dag på grund av flyganfall.

Den 25 april, Wardak: Talibaner hotade SAKs utbildningspersonal via telefon och krävde att alla skolor i området skulle stänga. Frågan löstes genom kontakter med byråd.

Den 24 maj, Wardak: Natostyrkor och afghanska säkerhetsstyrkor öppnade eld mot en av SAKs ambulanser och skadade föraren. Föraren togs i förvar av amerikanska styrkor i 24 timmar.

Den 5 juni, Wardak: Talibaner tog sig in i en av SAKs kliniker, förde bort två läkare till en okänd plats och misshandlade dem svårt. Båda släpptes senare efter medling med byråd.

Den 16 juni, Wardak: Fyra beväpnade män som sade sig vara talibaner stal fyra motorcyklar från en klinik. Frågan togs senare upp med talibanerna och motorcyklarna återlämnades.

Den 21 juli, Samangan: Talibanerna stoppade byggandet av en skola i tolv dagar.

Den 10 augusti, Ghazni: Talibanerna genomförde ett större anfall mot staden Ghazni. SAKs regionkontor stängdes under fem arbetsdagar.

Den 3 september, Wardak: Insatser inom programmet Citizens' Charter

stoppades av SAK efter att talibaner förbjöd kvinnor att delta.

Den 15 september, Laghman: En vaccinator anställd av SAK och två av hans familjemedlemmar dödades under en gemensam insats mellan internationella och afghanska säkerhetsstyrkor.

Den 22 september, Ghazni: Fyra byskolor med sammanlagt fler än 800 elever stängdes av talibanerna och öppnades inte igen under året.

Den 23 september, Wardak: Militära insatser och säkerhetsproblem orsakade omflyttningar av människor i området. Till följd av detta lämnade 29 studenter sina byskolor.

Den 7 oktober, Wardak: Klockan 10.00 landade helikoptrar tillhörande afghanska säkerhetsstyrkor vid SAKs klinik i Sadmardah. De tog sig in med hjälp av sprängmedel och inledde en sökoperation. En vakt dödades, vilket säkerhetsstyrkorna hävdade var på grund av korseld.

Den 16 november, Ghazni: Rektorn för en av SAKs skolor dödades i en drönarattack under fredagsbönen.

Den 23 november, Ghazni: En person som ingick i ett av SAKs försörjningsprojekt för personer med funktionsnedsättning dödades av afghanska säkerhetsstyrkor under en nattlig råd.

Den 3 december, Kabul: Efter en tvist mellan en hyresvärd och en hyresgäst dödades en polis och en vakt, och ytterligare sex skadades. Dispyten resulterade i att SAKs anställda belades med utgångsförbud och hade begränsade möjligheter att röra sig kring SAKs personalbostäder i Kabul.

Den 20 och den 23 december, Wardak: Talibanerna uppmanade starkt cheferna för SAKs kliniker i området att acceptera dem som enda myndighet och krävde att SAKs budget måste delas med och användas inom den hälsovård som samverkar med talibanernas skuggmyndighet. De krävde också att omedelbart få två nyanserade ambulanser, och sedan fyra ambulanser till längre fram. Vidare krävde de att en läkare inom ortopedi skulle anställas vid kliniken i Tangi Saidan. SAK avisade talibanernas krav, men en läkare till anställdes eftersom det fanns utrymme till detta i SAKs avtal med staten om hälsoinsatser. ●

Styrelsen 2018–2019

Styrelsen består av nio ordinarie ledamöter och två suppleanter och har det övergripande ansvaret för all verksamhet i Sverige och Afghanistan.

Peder Jonsson, ordförande

Invald 2010, ordförande från maj 2014, kontaktperson för Kabuls lokalförening. Senior partner vid Kreab och teknologie doktor vid institutionen för industriell ekonomi och organisation vid Kungliga tekniska högskolan i Stockholm. Ledamot i Bild- och ordakademin. Bor i Stockholm.

Shirin Persson, vice ordförande

Invald 2014, vice ordförande sedan 2017, kontaktperson för Skövde/Skaraborgs lokalförening. Utbildad jurist med inriktning mot internationell lagstiftning, mänskliga rättigheter och genusfrågor. Har 25 års erfarenhet av internationellt utvecklingssamarbete, bland annat i Afghanistan. Bor i Falköping.

Bengt Ekman

Invald 2017, kontaktperson för Stockholms lokalförening. Erfarenhet från afghanistanenheten på Sida med många besök i landet, men har där också varit biträdande generaldirektör, chefscontroller och ekonomichef. Har arbetat i Burma, Vietnam, Indien och Sri Lanka. Bor i Stockholm.

Anders Fänge, suppleant

Invald 2011, kontaktperson för Lund och Malmö lokalförening. Landchef för SAK i Afghanistan i sammanlagt 19 år sedan 1983. Har även arbetat i Etiopien, Centralasien, Somalia och på Västbanken. Föreläser och utbildar om Afghanistan på professionell grund utöver sitt engagemang i SAK. Bor i Viken.

Kajsa Johansson

Invald 2015, kontaktperson för Sundsvalls lokalförening. Doktorand vid Linnéuniversitetet i Växjö. Har arbetat för SAK i Afghanistan som civilsamhälleskoordinator och för ett flertal organisationer i Moçambique. Fick pris av Föreningen för utvecklingsfrågor 2014 för sina insatser inom bistånd. Bor i Hjo.

Dag Klackenborg

Invald 2015, kontaktperson för Skellefteå lokalförening. Riksdagsledamot för Moderaterna och ledamot av konstitutionsutskottet. Arbetade på utrikesdepartementet 1974–2001, därefter vd för organisationen Svensk Handel och styrelseordförande för Vattenfall. Bor i Stockholm.

Helené Lackenbauer

Invald 2018. Forskningsledare vid Försvarets forskningsanstalt med fokus på fredsbevarande insatser, civil-militärt samarbete och jämställdhetsfrågor. Har arbetat för internationella Röda korset, Diakonia och Svenska kyrkan. Har haft ett flertal internationella uppdrag som rådgivare till både humanitära och militära operationer. Bor i Uppsala.

Azadeh Rohjan Gustafsson

Invald 2018. Riksdagsledamot för Socialdemokraterna i Stockholms län sedan 2014, dessförinnan bland annat internationell sekreterare för Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund 2010–2013. Har tidigare varit ordförande för arbetarkommunen i Upplands Väsby och har studerat statsvetenskap och orientalistikprogrammet. Bor i Upplands Väsby.

Charlotta (Lotta) Sjöström Becker

Invald 2017, kontaktperson för Uppsala lokalförening. Generalsekreterare för Kristna fredsrelsen. Har arbetat i 16 år med fred och mänskliga rättigheter i konfliktdrabbade områden, bland annat som rådgivare och chef med ansvar för jämställdhet och mänskliga rättigheter på Eupol i Kabul. Bor i Stockholm.

Björn-Åke Törnblom, suppleant

Invald 2017, kontaktperson för Södertäljes och Göteborgs lokalföreningar men också styrelsemedlem i Stockholms lokalförening. Har många års erfarenhet av arbete för SAK i Afghanistan, bland annat som planeringschef, regionchef och administrativ chef med ansvar för bland annat säkerhet. Bor i Stockholm.

Hamid Zafar

Invald 2018. Skolchef i Mullsjö kommun, föreläsare vid rektorsutbildningen vid Karlstads universitet och tidigare handläggare vid Skolinspektionen. Har länge varit engagerad i SAK och var tidigare ordförande för Göteborgs lokalförening. Bor i Mullsjö.

Styrelsens arbete regleras bland annat av stadgarna och styrelsens arbetsordning. Styrelsen höll under året sju ordinarie och ett konstituerande möte.

Förvaltningsberättelse

Årsredovisning

Allmänt om verksamheten

Svenska Afghantankommittén (org.nr. 802010-4850) har säte i Stockholm, Sverige, och är en medlemsbaserad, icke-statlig ideell förening som bygger på principerna om solidaritet och stöd från folk till folk. Enligt stadgarna §1.2 är SAKs syfte att

- stödja Afghantankommitténs nationella självständighet
- bedriva utvecklingssamarbete i Afghanistan för att främja demokratisk, ekonomisk och social utveckling i landet
- bedriva insamlingsverksamhet för att erhålla medel till SAKs biståndsverksamhet
- sprida kunskap om förhållandena i Afghanistan och om SAKs biståndsverksamhet
- bilda opinion för att därigenom främja solidariteten med dess folk.

SAK 2018

SAKs uppdrag är att ge individer, lokalsamhällen och lokala organisationer möjlighet att fullt ut delta i samhället och påverka sin egen utveckling. Arbetet prioriterar främst landsbygden och målgrupperna kvinnor, barn och särskilt utsatta grupper såsom internflyktingar och personer med funktionsnedsättning.

På medellång sikt formuleras SAKs mål i den strategiska planen 2018–2021, där 2018 var det första året i den innevarande strategiska perioden. Planen innebär ingen större avvikelse från den föregående, förutom att organisationsutveckling och hållbarhet har inkluderats som mål i planen.

SAKs program styrs mot fem strategiska mål:

- bättre hälsa, mål 1
- tillgång till utbildning, mål 2
- försörjningsmöjligheter och lokal utveckling, mål 3
- folkligt och politiskt engagemang, mål 4
- trovärdighet och hållbarhet, mål 5.

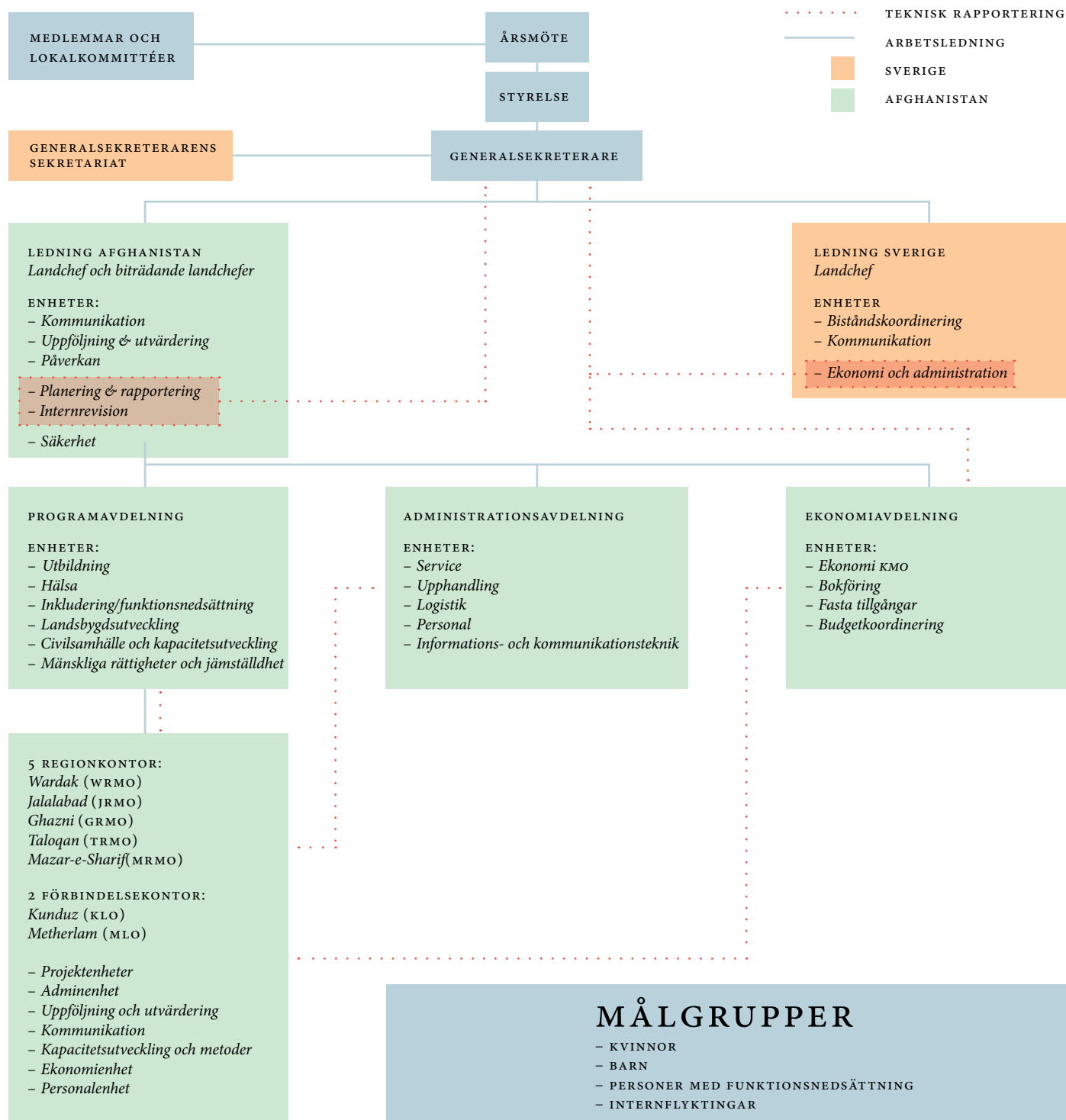
SAKs arbete omfattar tre strategiska metoder: **grundläggande tjänster** som till exempel sjukvård och skolor, **kapacitetsutveckling** av till exempel byrå eller lokala myndigheter samt **påverkansarbete** i Afghanistan, Sverige och internationellt. SAK prioriterar att arbeta i geografiska områden som inte nås av staten eller andra organisationer, och att arbeta med människor som är exkluderade från de möjligheter till vård eller skolgång som eventuellt finns. SAK är en självständig organisation men samarbetar med andra inom det civila samhället lokalt, nationellt och internationellt.

En organisation – i Afghanistan och Sverige

Medlemsorganisationen SAK bestod 2018 av tolv lokal-föreningar i Sverige och en i Afghanistan. Generalsekretären arbetar både i Sverige och i Afghanistan, men är huvudsakligen stationerad i Stockholm. Arbetet i Afghanistan drivs genom fem regionkontor med stöd från Kabul Management Office (KMO). KMO leds av en landschef och består av avdelningar för administration, ekonomi och program.

I Sverige ger kommunikationsenheten stöd till lokal-föreningar och medlemmar samt ansvarar för webbplatsen www.sak.se, sociala medier och mediekontakter. Den publicerar också medlemstidningen Afghanistan-nytt kvartalsvis och annat informationsmaterial. Insamlingsarbete bedrivs av anställda och medlemmar. SAK är medlem i Frivilligorganisationernas insamlingsråd (FRII) och har 90-konto. Verksamheten granskas årligen av Svensk insamlingskontroll. SAK följer FRII:s kvalitetskod och upprättade under 2018 en effektrapport för föregående verksamhetsår. I Sverige finns också enheter för ekonomi och administration, enheter för koordinering av biståndet samt generalsekretariatet. >

SAKs organisation

Under 2018 fortsatte SAK att stödja byskolor på landsbygden. SAK arbetade också med inkludering av barn med funktionsnedsättning i allmänna skolor, kapacitetsutveckling av lärare och myndigheter, stöd till lokala skolråd och lärarförbund samt så kallade coachningsklasser, en möjlighet för flickor som har hoppat av skolan att återuppta undervisningen för att få grundskole- eller gymnasiekompetens. SAK arbetade också med påverkansarbete på både lokal och nationell nivå.

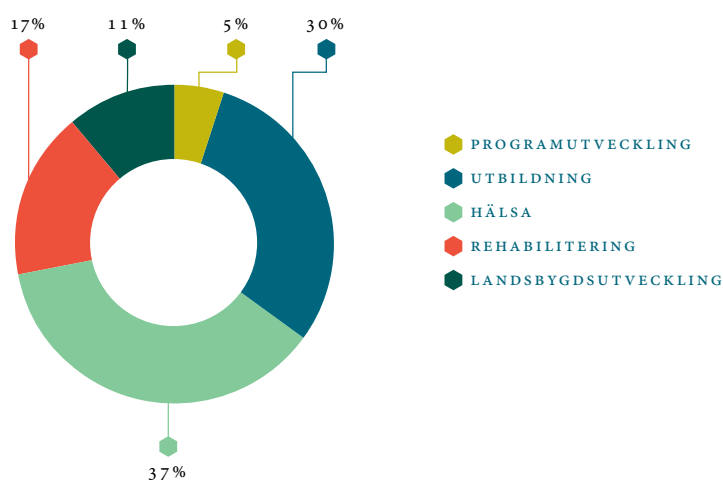
Inom hälsa ansvarade SAK för grundläggande primär- och akutvården (BPHS och EPHS) i provinserna Laghman och Wardak. Andra insatser var utbildning av barnmorskor och sjuksköterskor, stöd till yrkesför-

bund, påverkansarbete, informationsarbete i byar och skolor samt kapacitetsutveckling av civilsamhället och myndigheter.

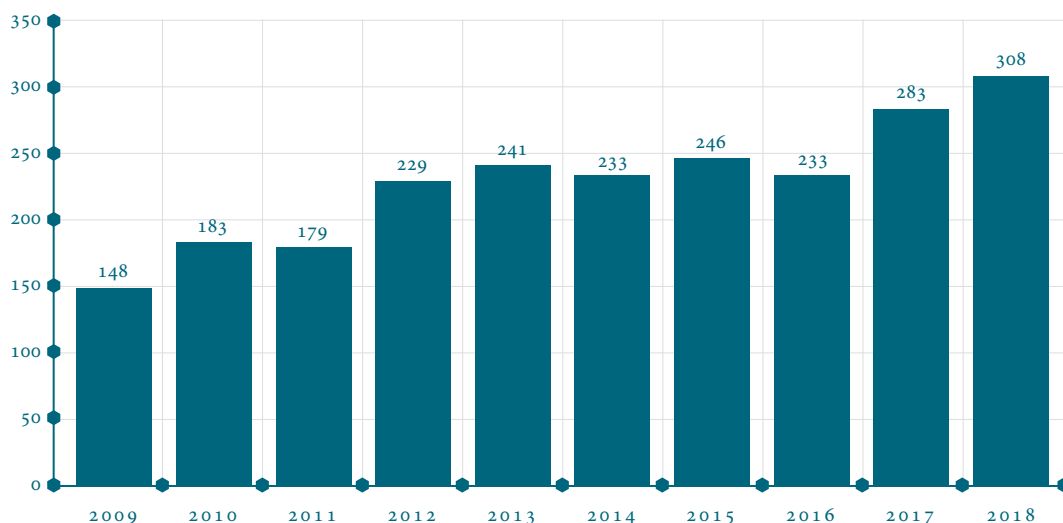
Byråd fick stöd i interna val och beslutsfattande, i planering och utförande av infrastrukturprojekt samt genom grundande av spar- och låneföreningar i byar. Grupper och enskilda individer fick stöd genom yrkesutbildningar och möjlighet att delta i producentgrupper.

SAK prioriterar inkludering av personer med funktionsnedsättning i alla insatser, till exempel utbildning och hälsovård. SAK gör också särskilt riktade insatser som yrkesutbildningar och fysisk rehabilitering, liksom kapacitetsutveckling av det civila samhället.

SAKS VERKSAMHET 2018 EFTER PROGRAM

SAKS PROGRAMVERKSAMHET 2009-2018 (MILJ KR)

› Resultat och effekter

SAK rapporterar resultat och effekter i relation till fem strategiska mål, uppställda i den strategiska planen för 2018–2021. Det är viktigt att skilja mellan resultat i termer av genomförda insatser och i termer av långsiktig förändring, samt att inse att det är svårt att belägga orsakssamband även under goda omständigheter. Antal patienter eller elever kan mätas årligen, men att mäta effekter kräver längre perspektiv. Senast redovisades utfall av insatser över en längre tid i årsredovisningen för 2017.

Nedan följer ett urval av resultat noterade under året. Eftersom 2018 är det första året i den nuvarande strategiska perioden är den möjliga uppföljningen på utfallsnivå begränsad. När målsättningarna justeras i samband med en ny strategisk plan kan det också påverka jämförelser med tidigare resultat.

Mål 1 – Bättre hälsa: Förbättrad hälsa och minskad undernäring bland SAKs målgrupper.

- Under 2018 registrerades 2,91 miljoner patientbesök vid SAKs kliniker, varav 57 % var besök av kvinnor. Andelen patienter som är kvinnor ökade betydligt. Faktorerna bakom ökningen är inte fastställda med säkerhet, men troligen har förbättringar i SAKs system för remisser och transporter, mobila och uppsökande insatser samt ökningen av antalet sjukhussängar och personal bidragit.
- Antalet registrerade fall av diarré sjönk med 2,4 %. Dock behandlades hela 2 804 barn under fem år (51 % flickor) för akut undernäring vid SAKs kliniker. Detta var cirka 71 % fler än förväntat.
- Under året ökade antalet assisterade förlossningar till fler än 35 000 i Laghman och Wardak, vilket var nästan 9 % över målet. Ökningen tros bero på både informationsarbete och uppsökande insatser.
- Antalet vårdbesök under pågående graviditet ökade med 8 % till fler än 47 000.
- SAK tillhandahöll ortopediska och andra hjälpmedel till fler än 13 000 patienter. Enligt en undersökning bland personer som fått stöd visade 92 % av de svarande att insatserna varit ”bra” eller ”utmärkta”.
- Utmaningar under året omfattade bland annat att tullmyndigheterna i Herat kvarhöll leveranser av medicin och utrustning till 129 kliniker och 2 sjukhus, vilket orsakade brist på medicin. En annan utmaning var att många lokala hälsoråd inte möttes regelbundet eller inte fungerade fullt ut på grund av att för få kvinnor deltog i beslutsfattandet.

Mål 2 – Tillgång till utbildning: Samtliga barn i de samhällen där SAK arbetar ska kunna förbättra sina kunskapsresultat.

- Under 2018 tillhandahöll SAK utbildning till fler än 87 000 studenter, varav 58 % var flickor.
- Antalet klasser ökade med 22 % till fler än 2 600 elever. Detta bekräftar trenden att lokalsamhällen efterfrågar utbildning i allt högre utsträckning. Ökningen hänger dock också ihop med att SAK har börjat rikta resurser för att förse internflyktingar och personer som återvänder

der från grannländer med skolgång.

- Elevernas prestationer används som en indikator på förbättrad utbildningskvalitet. SAK kunde se en viss förbättring av elevers resultat. Andelen med godkända resultat i årskurs 4, 6 och 9 varierade mellan 94 % och 97 %.
- Under 2018 lämnade SAK över 278 klasser för integrering i den afghanska statens utbildningssystem.
- Endast 68 % av alla skolor som får stöd av SAK är kopplade till fungerande skolråd, vilket dock är en ökning från 61 % förra året. Det är samtidigt lovande att många skolråd har nått över sina målsättningar och lyckats inkludera fler kvinnor och personer med funktionsnedsättning.
- Under året genomgick nästan 3 000 barn med funktionsnedsättning (40 % flickor) förberedande utbildning vid särskilda centrum eller i hemmet. Det är dock fortfarande för få som går vidare och integreras i vanlig skola.

Mål 3 – Försörjningsmöjligheter och lokal utveckling: Personer i lokalsamhällen på landsbygden ska vara en del av sin egen och den lokala utvecklingen, vilket förbättrar försörjningsmöjligheterna och skapar trygghet i svåra situationer.

- SAK utökade verksamheterna inom mål 3 till att omfatta 40 nya byar.
- Under 2018 gav SAK stöd till genomförandet av val till lokala utvecklingsråd i fler än 500 byar.
- Kvinnors deltagande fortsätter att vara en utmaning. I Wardak visade en undersökning av 175 råd att kvinnor deltagit i planeringsarbetet i 42 % av råden.
- Den genomsnittliga inkomsten hos mottagare av lån från SAK ökade under året med 11 %. De flesta är personer med funktionsnedsättning.
- En utvärdering visade att kapacitetshöjande insatser riktade mot distriktsguvernörens personal under 2016–2017 hade fortsatt effekt under 2018.
- SAK uppmanar till så kallad social revision för granskning av offentlig service. Under året granskade 112 byar projekt genomförda av ministeriet för landsbygdsutveckling. Av dem visade 50 projekt på avvikelser som till exempel otillräcklig upphandling. Detta visar att social revision kan vara ett användbart verktyg för byarna för att granska lokala myndigheter och ställa dem till svars.
- Kvinnor och personer med funktionsnedsättning prioriteras i försörjningsinsatser som omfattar yrkesutbildningar och räntefria lån. Enligt en intern uppföljning hade 92 % av deltagarna arbete efter utbildningens slut, vilket är en tydlig ökning från 72 % året innan. De flesta försörjer sig som egenföretagare.

Mål 4 – Folkligt och politiskt engagemang: Stärkt folkligt och politiskt engagemang för mänskliga rättigheter i Afghanistan.

- SAK hade under året 3 090 medlemmar, varav cirka 170 regelbundet genomförde utåtriktade aktiviteter.
- Under året anordnades fler än 70 utåtriktade evenemang, varav fler än 30 handlade specifikt om SAKs utvecklingsarbete. Aktiviteterna beräknas ha nått fler än 4 000 personer.

- Fler än 8 000 privata givare bidrog tillsammans med företag och stiftelser med 14,6 miljoner kronor till SAKs insamling. I detta ingår en donation om 2 miljoner kronor från Kerstin och Jan-Olov Erickssons stiftelse och 850 000 kronor från Jochnick Foundation.
- Det har varit svårare än väntat att attrahera nya givare, såväl från näringslivet som privatpersoner. Allmänheten i Sverige har låg kännedom om SAKs arbete i Afghanistan och prioriterar att stödja andra, mer kända organisationer. Precis som under tidigare år visar årets Ipsos-undersökning att bara 15 % av de svarande känner till SAK. Av dem anser bara 28 % att SAKs arbete är viktigt, vilket betyder att SAK måste öka kännedomen om SAKs utvecklingsarbete. Därför inleddes ett partnerskap med PR-byrå Markus. Samarbetet resulterade bland annat i lanseringen av kampanjen *Otänkbart här. Vardag i Afghanistan* som gav ett begränsat insamlingsresultat, men hade hela 2,6 miljoner visningar på webb-tv och sociala medier. Dessa ökade trafiken till SAKs webbplats med 933 %, vilket gör kampanjen till en av de mest framgångsrika hittills för att öka kännedomen om SAK. Detta möjliggjordes med finansiering från Postkodlotteriet.
- SAK publicerade under året antologin *Förstå Afghanistan* med ambitionen att öka förståelsen för landet, dess historia och folk. Den kommer bland annat att ligga till grund för studiecirkel.
- Fyra nummer av tidningen *Afghanistan*-nytt gavs ut i en upplaga om cirka 9 500 exemplar vardera. Enligt en årlig undersökning ansåg läsarna att tidningen har blivit mer intressant, och 50 % mot tidigare 44 % av läsarna ansåg att innehållet ökade deras kunskap om landet.
- SAK publicerade en rapport om biståndseffektivitet och deltog på den internationella givarkonferensen i Genève. Lokalt fredsbyggande diskuterades på SAKs internationella konferens och i Almedalen. SAK kritiserade Sveriges stöd till Natos Resolut Support Mission och SAKs målgrupper i Afghanistan har fått kompetensutveckling inom lokalt påverkansarbete.

Mål 5 – Trovärdighet och hållbarhet: SAK ska bli en ännu mer trovärdig och hållbar organisation där personal och målgrupper arbetar tillsammans för att utföra sitt uppdrag.

SAKs femte strategiska mål handlar om hållbarhet och organisationsutveckling. Det innebär att målet primärt inte riktar sig mot målgrupperna i Afghanistan, utan mot SAKs egen förmåga att leva upp till skyldigheterna. Exempel på delmål inom detta område är förbättrad samordning och samarbete, motiverad och stärkt personal, mer öppenhet och ansvarsutkrävande. Insatser under året omfattar bland annat:

- Översättning av styrdokument från engelska till dari och pashto
- Utbildningar inom IT och ledarskap
- Särskilda resurser för att stärka kvinnors möjlighet att få chefstjänster
- Förbättrade informationssystem och kontraktshantering
- Översyn och omorganisering av SAKs system och mekanismer för att utreda och undersöka misstänkta

fall av korruption och andra oegentligheter

- Utvecklingsarbete inom SAKs medlemsrörelse för att vitalisera och förnya engagemanget i Sverige
- En miljö- och kontextanalys av SAKs arbete i Afghanistan
- Omarbetning av SAKs ramverk för upphandling och avtal
- En extern IT-revision, som konstaterade att SAK saknar strategiskt tillvägagångssätt för IT-infrastruktur och säkerhet vilket utgör en sårbarhet och risk i sig.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Medlemmar och årsmöte

Under 2018 hade SAK 3 090 medlemmar, vilket är 223 färre än föregående år.

Årsmötet hölls den 26 maj på Hagabergs folkhögskola i Södertälje. Av 88 möjliga delegater var 55 anmälda och 49 närvarade. Av dessa var 22 kvinnor och 27 män. SAK fortsatte att använda så kallat åsiktstorg för att behandla motioner i grupp i syfte att inkludera så många som möjligt i diskussionerna.

Medlemsavgiften behölls oförändrad. Fem motioner inkom till årsmötet. Tre motioner avlogs, en befanns vara besvarad och en motion om att ta fram rekommendationer för betalning av föreläsningar bifölls av årsmötet.

Insamling

Uppgifter inom parantes avser föregående år.

Resultatet av SAKs insamling till 90-kontona 90 07 80-8 och 90 01 20-7 var 14,6 (12,8) miljoner kronor. Av resultatet var 6,6 (6,8) miljoner kronor bidrag från månadsgivare och 7,9 (6,0) miljoner kronor andra donationer. Kostnaden för insamlingsarbetet var 5,5 (3,6) miljoner kronor, eller 37,5 % (28,3 %) av inkomsterna. Av de 5,5 miljoner kronor som har bokförts som insamlingskostnader har cirka 1,1 miljoner kronor använts främst för att öka kännedomen och sprida kunskap om SAK och Afghanistan.

SAK är förmånstagare i Postkodlotteriet och tog under året emot 17 miljoner kronor som grundbidrag. Water for All bidrog med 0,2 miljoner kronor. Förutom egen insamlingsverksamhet bidrog Radiohjälpen, Jochnick Foundation och Afghan Connection med 11,1 (15,3) miljoner kronor.

Ledning och beslut

SAK reviderar centrala styrdokument löpande. Under 2018 antogs bland annat

- en antikorrupsionspolicy och nya instruktioner för rapportering och uppföljning;
- ett nytt regelverk för upphandling och avtal, giltiga för alla varor och tjänster vid SAKs samtliga kontor. Två manualer för upphandling och inköp godkändes också: en för Afghanistan och en för Sverige. De beskriver i detalj hur upphandlingar ska gå till och förklarar tydligt vad som gäller för att ingå avtal med leverantörer
- riktlinjer för fältresor
- ett flertal styrdokument inom personalvård
- en policy om barns rätt till skydd
- ett lokalt kollektivavtal för anställda i Sverige
- ett samverkansavtal mellan SAK, Unionen och Akademikerförbundet.

- › SAK tog också fram ett nytt regelverk för upphandling och avtal, som gäller för alla varor och tjänster vid SAKs samtliga kontor. Två manualer för upphandling och inköp godkändes också: en för Afghanistan och en för Sverige. De beskriver i detalj hur upphandlingar ska gå till och förklarar tydligt vad som gäller för att ingå avtal med leverantörer.

Risker nu och i framtiden

SAK är utsatt för ett brett spektrum av risker: fysiska risker för anställda och målgrupper, risker för korruption och försörjningsbrott när projekt inte kan följas upp i tillräcklig utsträckning samt risken att kvaliteten sjunker till den grad att insatserna blir meningslösa för målgrupperna. Konflikten i landet har i vissa avseenden fortsatt att eskalera under året, och innebär en allt större utmaning. Den medför svårigheter i fråga om logistik och uppföljning, samt innebär risker för både anställda och målgrupper.

Det afghanska bankväsendet är fortsatt en finansiell risk och ett praktiskt problem. SAK har dock fortsatt att minska kontanthandlingen och har i högre grad övergått till att betala ut lön via banker.

SAK är fortsatt beroende av ett fåtal stora givare för sitt arbete. Andelen egeninsamlade medel är förhållandevis låg, vilket kan utgöra en risk för kontinuiteten. Det är dock positivt att SAK har en fortsatt god balansomslutning.

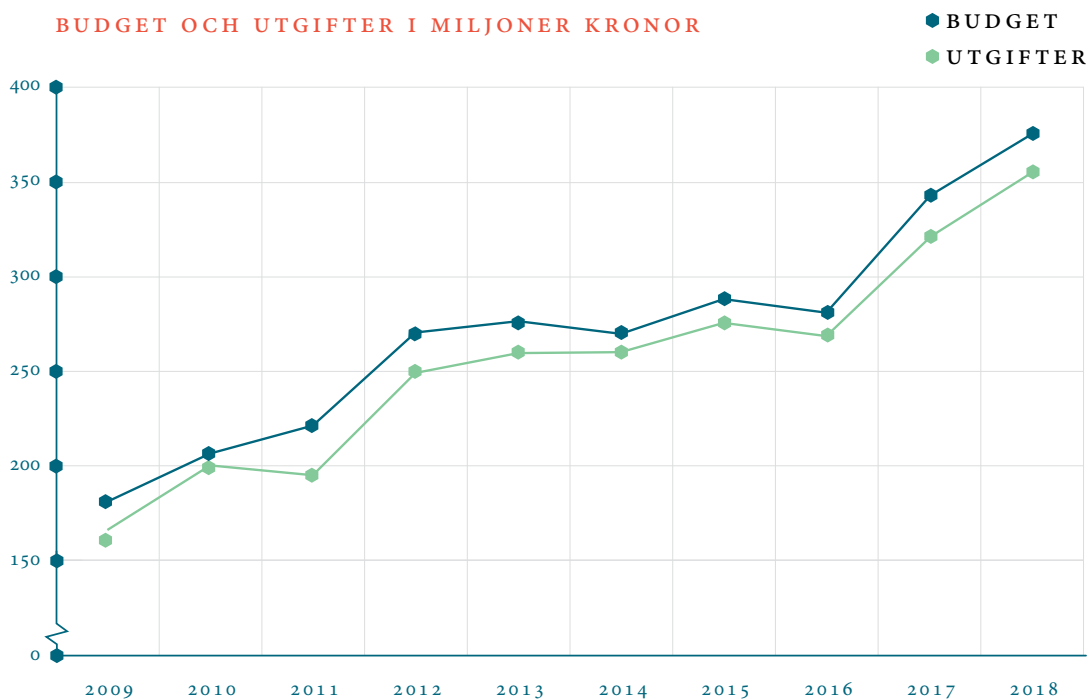
Fluktuationer i växelkurserna mellan USD, SEK och AFN är en fortsatt utmaning. Det gör förutsägelser svåra och innebär därmed en risk. Eftersom olika verksamhetsområden finansieras genom stöd i olika valutor påverkas verksamheterna i olika hög grad. Budget och planer reviderades utifrån detta och alla förändringar kommunicerades med relevanta givare.

Finansiellt resultat och ställning

Uppgifter inom parentes avser föregående år.

SAK har en fortsatt stabil finansiell bas. Balansomslutningen var 151,3 (155) miljoner kronor för år 2018 och innefattar 114,6 (95,8) miljoner kronor i eget kapital och öronmärkta gåvor som tillhör organisationen i sin helhet. Eget kapital inklusive öronmärkta medel ökade med 18,8 (2) miljoner kronor från 2017 till 2018. Genomsnittlig valutakurs under 2018 var SEK 1 = AFN 8,276556 respektive USD 1 = AFN 73,0882.

BUDGET OCH UTGIFTER I MILJONER KRONOR

Finansiell femårsöversikt	2014	2015	2016	2017	2018
Verksamhetsintäkter	260 623	284 300	293 591	324 343	373 037
Ändamålsbestämda medel	239 563	251 917	240 863	-290 189	-321 700
Egen insamling	-3 868	-3 427	-3 610	-3 623	-5 485
Administrationskostnader	17 095	24 888	24 201	-26 672	-27 843
Verksamhetsresultat	98	4 068	24 918	3 859	18 009
Resultat efter finansiella investeringar	175	4 401	24 918	3 881	18 073
Balansomslutning	105 101	105 022	140 851	155 550	151 346
Insamlings- och administrationskostnader i % av totala verksamhetsintäkter	8,9 %	9,3 %	9,5 %	10,0 %	8,0 %

- › Under 2018 inträffade inga större förluster av pengar eller varor utöver vad som redogörs för under rubriken Korruption och antikorruption.

Hållbarhetsupplysningar

SAK har för första gången i och med innevarande strategiska plan inkluderat hållbarhet och organisationsutveckling som ett eget mål. Det innebär att insatserna inom området kommer att följas upp på samma sätt som programverksamheten. Insatserna kommer att genomföras under hela den strategiska perioden och under 2018 började SAK med att operationalisera och prioritera.

SAK har utmaningar med hög och ojämn arbetsbelastning, vilket orsakar stress och lägre kvalitet i arbetet. Endast 59 % av personalen lyckades ta hela sin semester under året. Tidigare ledarskapsutbildningar följdes upp för att anpassa anställda till den alltmer decentraliserade organisationen.

En utmanande men absolut nödvändig uppgift för SAK är att rekrytera, stärka och behålla fler kvinnor i ledande befattningar. Utbildning i ledarskap genomfördes för 103 anställda med någon typ av chefsbefattning, av vilka 26 var kvinnor.

Under året genomförde SAK en omfattande miljö- och kontextanalys. Den visade att SAK har en svag meritlista när det kommer till miljö- och klimatinsatser. Analysen visar dock att det finns många informella miljöåtgärder, riktlinjer, strategier och aktiviteter. Dessa har visat sig vara värdefulla och visar att SAK tar miljöhänsyn i stor utsträckning inom programmen, även om SAK inte använder miljöterminologi. Analysen visade också att SAK har potential eftersom anställda och samarbetspartner visar god praktisk miljökunskap och gott ledarskap. Miljökonsekvensbedömningar är obligatoriska för alla insatser.

Under året har SAK stärkt mekanismerna för att rapportera och utreda korruption, men kanaler och mekanismer avsedda för allmänna klagomål, trakasserier, rekrytering och anmälningar från SAKs målgrupper som rör organisationens insatser behöver utvecklas vidare.

Korruption och antikorruption

Afghanistan är ett av de länder i världen som är hårdast drabbat av korruption. SAKs system och mekanismer för att anmäla, utreda och rapportera oegentligheter genomgick en grundlig översyn och utveckling under året för att säkerställa att alla rapporter tas emot konfidentiellt, får en grundlig bedömning och att ledningen vidtar åtgärder inom utsatt tid.

Ramverket för att hantera anmälningar om korruption finns i två styrdokument:

1. Den nya **antikorruptionspolicyn** godkändes i mars 2018. Den definierar och slår fast vilka förväntningar SAK har på sina anställda och hur rapportering, utredningar och uppföljning förväntas gå till. Den anger också organisationens skyldighet att skydda visselblåsare, vilka uppgifter organisationen rapporterar och vad som anses konfidentiellt.

2. En ny manual för **procedurer inom antikorruption och mekanismer** för anmälningar godkändes i oktober 2018. Den beskriver ansvarsförhållanden, procedurer och underhåll av mekanismer för antikorruption.

Identifierade fall av oegentligheter

Precis som under tidigare år rapporterades och utredes flera fall av interna oegentligheter och korruption. Av sammanlagt 18 misstänkta eller rapporterade fall under 2018 var 4 fortfarande under utredning vid slutet av december. Dessa kommer att stängas och rapporteras under 2019. Ett fall fördes över till en utredning om trakasserier. Ett utrett och bekräftat fall av korruption ledde till disciplinära åtgärder.

I samband med bygget av en ortopedisk verkstad i Jalalabad uppdagades att en byggnadsingenjör hade beslutat om förändringar i utförandet, godkänt kostnaden för dessa förändringar, åsidosatt upphandlingsreglerna, överdrivit kostnader och accepterat mindre leveranser av material än vad som hade beställts. Bedrägeriet gjordes för egen vinning och SAKs förlust uppskattas till cirka 150 000 kronor. SAK vidtog även åtgärder mot fyra andra medarbetare. En byggnadsingenjör och en assisterande byggnadsingenjör avskedades och svartlistades, och två anställda fick skriftliga varningar för att inte ha följt arbetet tillräckligt noga. Projektet finansierades av Postkodlotteriet (83 %) och Sida (17 %). Förlusterna kommer att täckas av SAKs reserver.

Åtgärder för att förbättra systemen efter det inträffade omfattar bland annat att tilldela särskilt ansvar för utformning, ändringar i utförande, godkännande av den färdiga byggnaden samt alla kostnader som har samband med ändringar. Vidare kommer samordningen att förbättras mellan inblandade enheter för att undvika dyra förändringar, samt för att öka den informella interna kontrollen.

2019 och framtida utveckling

Vid årsskiftet lämnade SAK över ansvaret för primär- och akutvården (BPHS och EPHS) i Laghman till Health Net efter att SAK förlorat upphandlingen i provinsen till dem. SAK påbörjade samtidigt en ny 2,5-årig period som genomförare av hälsovården i Wardak.

Ledning

SAKs generalsekreterare Andreas Stefansson är baserad i Stockholm men arbetar periodvis i Afghanistan. Efter en kortare period av vakans tillträdde under våren Malena Rembe tjänsten som landchef för verksamheten i Afghanistan. Hon valde dock att avsluta sin anställning i augusti 2018 och efterträddes av tidigare biträdande landchef Sonny Månsson. Jens Rosbäck var landchef i Sverige samt chef för enheten för biståndssamordning, men avslutade sin anställning i september 2018. Doktor Shah Mahmood är SAKs finanschef och baserad i Afghanistan, men arbetar också i Sverige. ›

› Anställda

Uppgifter inom parantes avser föregående år.

Den 31 december hade SAK 6 318 (6 299) anställda i Afghanistan och Sverige. I Afghanistan var 4 753 (4 748) personer projektanställd fältpersonal. Av personalen i Afghanistan är 70 % (71 %) män och 30 % (29 %) kvinnor. Av 14 internationella anställda var 4 kvinnor. På Stockholmskontoret fanns 21 anställda, varav 57 % var kvinnor.

Sjukfrånvaron bland anställda i Sverige 2018 var 6,1 %, varav två långtidssjukskrivna. Av 21 anställda slutade 4 personer under året, varav 1 på grund av att visstidsanställningen löpte ut.

Styrelse och ledning

I SAKs styrelse ingår nio ordinarie ledamöter och två suppleanter. Under 2018 hölls sju ordinarie och ett konstituerande möte. Närvaro under 2018:

Avgående årsmötet 2018

Hans Linde, 2 möten av 3.

Sittande

Anders Fänge (suppleant), 7 möten av 8.

Kajsa Johansson, 6 möten av 8.

Peder Jonsson (ordförande), 8 möten av 8.

Shirin Persson, 6 möten av 8.

Dag Klackenbergs, 6 möten av 8.

Bengt Ekman, 7 möten av 8.

Lotta Sjöström Becker, 4 möten av 8.

Björn-Åke Törnblom (suppleant), 7 möten av 8.

Tillträdde 2018

Hamid Zafar, 3 möten av 5.

Helené Lackenbauer, 5 möten av 5.

Azadeh Rojhan Gustafsson, 3 möten av 5.

Styrelsens arbetsutskott sammanträdde en gång. Kerstin Thornberg och Eva-Stina Framvik omvaldes till internrevisorer av årsmötet, med Christer Persson och Claes Renström som suppleanter. Årsmötet valde Hamed Abassi, Maria Bodänge, Mari Enquist och Tomas Jansson till valberedningen med Lennart Kot-salainen som sammankallande. Årsmötet fastställde upphandlingen av Fredrik Sjölander, KPMG, som auktoriserad revisor. SAKs verksamhet i Afghanistan granskades av A. F. Ferguson & Co., Price Waterhouse Coopers i Islamabad. ●

Resultaträkning

(TKR)	Not	2018	2017
Verksamhetsintäkter			
Medlemsavgifter	14	1 068	1 052
Gåvor	3,14	31 778	27 964
Bidrag	3,14	319 952	294 962
Nettoomsättning	14	305	14
Övriga intäkter	15	19 933	351
SUMMA VERKSAMHETSINTÄKTER		373 037	324 343
Verksamhetskostnader			
Ändamålskostnader	4,5,14	-321 700	-290 189
Insamlingskostnader	4,5,14	-5 485	-3 623
Administrationskostnader	4,5,14	-27 843	-26 672
SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER		-355 028	-320 484
Verksamhetsresultat		18 009	3 859
Resultat från finansiella investeringar			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		64	22
SUMMA RESULTAT FRÅN FINANSIELLA INVESTERINGAR		64	22
Resultat efter finansiella poster		18 073	3 881
ÅRETS RESULTAT		18 073	3 881

	Not	2017	2016
Förändring av ändamålsbestämda medel	14		
Årets resultat enligt resultaträkningen (se ovan)		18 073	3 881
Utnyttjande av ändamålsbestämda medel från tidigare år		-	-
Ändamålsbestämning av medel		-4 037	827
Överfört till rörelsereserv		22 078	3 034
Kvarstående belopp för året/förändring balanserat kapital		32	20

Balansräkning

(TKR)			
TILLGÅNGAR	Not	2018	2017
Materiella anläggningstillgångar			
<i>Inventarier</i>	6	1	1
		1	1
Finansiella anläggningstillgångar			
<i>Långfristiga värdepappersinnehav</i>	7	2 490	1 460
<i>Långfristiga fordringar</i>	8	6 308	8 835
		8 798	10 296
SUMMA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR		8 799	10 297
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
<i>Kundfordringar</i>		2 898	3 388
<i>Övriga fordringar</i>		10 749	2 461
<i>Fordringar beviljade men ännu ej utbetalade bidrag</i>	11	9 741	1 785
<i>Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter</i>	9	1 049	1 448
		24 439	9 082
Kassa och bank	13	118 109	136 170
SUMMA OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR		142 547	145 253
SUMMA TILLGÅNGAR		151 346	155 550
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
<i>Donationskapital</i>		391	391
<i>Rörelsereserv</i>		57 789	34 918
<i>Ändamålsbestämda medel, egen insamling</i>		53 076	56 328
<i>Ändamålsbestämda medel, Postkodlotteriet och Water 4 All</i>		1 395	2 199
BALANSERAT RESULTAT		1 983	1 950
		114 634	95 786
Avsättningar			
<i>Andra avsättningar</i>	10	11 161	11 322
		11 161	11 322
Kortfristiga skulder			
<i>Leverantörsskulder</i>		7 852	14 835
<i>Skatteskulder</i>		103	176
<i>Skuld erhållna ej nyttjade bidrag</i>	11	12 938	30 060
<i>Övriga skulder</i>	16	1 549	279
<i>Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter</i>	12	3 109	3 092
		25 551	48 442
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		151 346	155 550

Förändringar i eget kapital

	Donationskapital	Rörelsereserv	Egen insamling	Ändamålsbestämda medel, Postkod och Water 4 All	Balanserat resultat inkl. årets resultat	Summa eget kapital
Ingående balans	391	34 917	56 327	2 199	1 951	95 785
Växelkurseffekt på ingående balanser i Afghanistan	-	794	(781)	764	-	777
Justerad ingående balans	391	35 711	55 546	2 963	1 951	96 562
Förändringar under året	-	19 490	-	-	-	19 490
Ändamålsbestämt						
- av givaren	-	-	14 600	17 178		31 778
- av styrelsen	-	734	-	-	1 180	1 914
- av årsmötet	-	-	-	-	-	-
- överfört till rörelsereserven	-	2 008	(2 008)	-	-	-
Utnyttjat	-	(154)	(15 063)	(18 746)	(1 147)	(35 110)
ÅRETS RESULTAT	-	22 078	(2 470)	(1 567)	32	18 073
VID ÅRETS UTGÅNG	391	57 789	53 076	1 395	1 983	114 634

Kassaflödesanalys

(TKR)	Not	2018	2017
Den löpande verksamheten			
Verksamhetsresultat		18 073	3 881
		18 073	3 881
Erhållen ränta		64	22
KASSAFLÖDE FRÅN DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN FÖRE FÖRÄNDRINGAR AV VERKSAMHETSKAPITAL		18 137	3 903
Förändringar i verksamhetskapital		776	-1 899
Förändringar av avsättningar		-162	3 049
Förändringar av kortfristiga fordringar		-12 829	-5 058
Förändringar av kortfristiga skulder		-22 954	9 647
KASSAFLÖDE FRÅN DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN		-35 168	5 738
Investeringsverksamheten			
Förvärv av materiella anläggningstillgångar		-1 029	-201
KASSAFLÖDE FRÅN INVESTERINGSVERKSAMHETEN		-1 029	-201
ÅRETS KASSAFLÖDE		-18 061	9 440
Likvida medel vid årets början		136 169	126 729
Likvida medel vid årets slut	13	118 108	136 169

Not 1 – Redovisnings och värderingsprinciper

Svenska Afghanistankommittén redovisnings och värderingsprinciper överensstämmer med årsredovisningslagen, BFNAR 2012:1 och FRIIs styrande riktlinjer för årsredovisning med två undantag. Första undantaget; samtliga inventarier anskaffade med bidragsmedel kostnadsförs direkt. Andra undantaget; SAK redovisar även medel mottagna för vidareförmedling till partners som intäkt.

Intäkter

Intäkter värderas till det verkliga värdet av det som erhållits eller kommer att erhållas. SAK klassificerar sina intäkter i kategorierna medlemsavgifter, gåvor, bidrag, nettoomsättning och övriga intäkter.

Med **MEDLEMSAVGIFT** avses den avgift som en person inbetalar för medlemskap i föreningen. Medlemsavgifter redovisas vid inbetalning från medlemmen och intäktsredovisats över den tidsperiod som avses.

En tillgång som har givits till SAK utan krav på motprestation klassificeras som en **GÅVA**. Att ange ändamål enligt SAKs ordinarie kategorier för örnmärkning ses inte som krav på motprestation. Gåvor i form av penningbelopp och materiella gåvor av betydande värde redovisas som intäkt. Gåvor i form av tjänster eller materiella gåvor av ringa belopp redovisas inte som intäkt. Gåvor redovisas som intäkt när de erhållits.

En tillgång som har givits med krav på motprestation klassificeras som **BIDRAG**. När kraven för bidragets uppfyllts redovisas bidraget som en intäkt. Innan kraven är uppfyllda redovisas bidraget som en skuld. Bidrag som erhållits för att täcka vissa kostnader redovisas samma räkenskapsår som den kostnad bidraget är avsett för att täcka.

INSAMLADE MEDEL består dels av föreningens direkt insamlade gåvor samt insamlade medel i form av bidrag genom Radiohjälpens kampanj Världens Barn, Water 4 All, Postkod-loteriet, Jochnick Foundation och Afghan Connection.

Intäkt vid försäljning redovisas vid försäljningstillfället och klassificeras som **NETTO-OMSÄTTNING**.

Intäkter som inte faller under någon av ovanstående kategorier klassificeras under rubriken **ÖVRIGA INTÄKTER**.

SAK definierar en **VOLONTÄR** som en person som frivilligt utifrån sin egen lust och vilja engagerar sig ideellt utan att få betalt. SAK inkluderar inte förtroendevald i begreppet volontär.

Kostnader

SAK använder FRIIs kostnadsindelning; ändamålskostnader, insamlingskostnader och administrationskostnader.

Som **ÄNDAMÅLSKOSTNADER** klassificeras sådana kostnader som har direkt samband med att uppfylla organisationens syfte enligt dess stadgar. Alla kostnader i

Afghanistan räknas som ändamålskostnader med undantag från en mindre del grundadministration. Som ändamålskostnader räknas också SAK:s informationsarbete i Sverige eftersom det är en del av organisationens syfte enligt dess stadgar.

INSAMLINGSKOSTNADER är kostnader som är nödvändiga för att generera insamlingsintäkter. Hit räknas bland annat annonser, reklam, lönekostnader, tackbrev, utskick av gåvobrev, samt kostnader för värvning av månadsgivare och dylikt.

Administrativa kostnader är sådana som behövs för att administrera organisationen. Administrationen utgör en kvalitetsgaranti för ändamålet och för givaren. I **ADMINISTRATIONS- KOSTNADER** ryms kostnader för SAK:s kansli i Stockholm, som hyreskostnader och andra driftskostnader för lokal och kommunikation, samt lönekostnader för administrativ personal. Kostnader för styrelsen och en mindre del av kostnaderna för administrativ personal i Afghanistan ingår också.

Alla organisationens **LEASINGAVTAL** redovisas som operationella, dvs leasingavgiften redovisas linjärt över leasingperioden.

Löpande ersättningar till anställda i form av **LÖNER** och sociala avgifter och liknande kostnadsförs i takt med att de anställda utför tjänster. Pensionsförpliktelser klassificeras som avgiftsbestämda och redovisas som kostnad det år pensionen tjänas in.

Balansräkningen

FINANSIELLA TILLGÅNGAR värderas till det lägsta av bokfört värde och marknadsvärde.

FORDRINGAR är redovisade till det belopp som de beräknas inflyta. Kundfordringar värderas individuellt.

Fordringar och skulder i utländsk valuta värderas till balansdagens kurs.

VARULAGER värderas till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkligt värde.

INVENTARIER som ingår i föreningsverksamheten skrivs av på bedömd ekonomisk livslängd: Datorer på 3 år och övriga inventarier på 5 år. Inventarier anskaffade med bidragsmedel avskrivs direkt.

ÄNDAMÅLSBESTÄMDA medel redovisas som post under eget kapital och motsvarar gåvor som ännu inte förbrukats och andra ändamålsbestämda medel. **RÖRELSE-RESERVEN** består av kapital som uppkommit genom resultat från främst bidragsverksamheten. Tex. ska EU finansierade projekt rapporteras till en av EU bestämd växelkurs vilken inte är den samma som den verkliga växelkursen, detta ger ett positivt/negativt resultat.

En **AVSÄTTNING** redovisas där SAK har ett legalt eller informellt åtagande som förväntas resultera i en framtida utbetalning. Avsättningar värderas till den bästa uppskattningen av det belopp som kommer att behöva erläggas.

Not 2 – Uppskattningar och bedömningar

Enligt en vederbörligen undertecknad överenskommelse med det afghanska utrikesdepartementet år 1992 är SAK befriad från beskattning i Afghanistan gällande löner till internationell personal i landet. Det afghanska skatteverket meddelade i oktober 2016 SAK och flera andra organisationer att de inte erkände undantag och krävde därför att SAK retroaktivt skulle betala skatt på internationellt anställdas löner för åren 2005-2016, inklusive en förseningsavgift.

I april 2018 instruerade det afghanska skatteverket alla ministerier och myndigheter, inklusive banker och tullmyndigheter, att inte processa SAKs ekonomiska transfereeringar eller underlätta organisationens arbete. Beslutet avsåg tvinga SAK att gå med på skatteverkets kvar och retroaktivt betala skatt på internationellt anställdas löner för åren 2005-2016. Till följd av detta beslöt en av bankerna i vilken SAK hade konto att frysa tillgångarna på två av SAKs bankkonton. Vidare höll tullmyndigheter i hela landet kvar leveranser av gods och förnödenheter till SAK.

Samtidigt erbjöd det afghanska skatteverket SAK en reducering av straffavgifterna med 95%. Sista datum för att acceptera reduceringen sattes till 20 oktober 2018. När SAKs arbete påverkades alltmer beslöt SAKs styrelse att betala den retroaktiva skatten för 2005-2016 (9,1 MSEK inklusive 5% straffavgift) före tidsfristens utgång.

SAK har i två år kommunicerat intensivt med Afghanistans Finansministerium och Utrikesdepartementet i Afghanistan, och till och med tillskrivit presidenten direkt. Efter att ha betalat skatten mottog SAK bekräftelse från finansministeriet på att överenskommelsen med det afghanska utrikesdepartementet faktiskt var giltig och bekräftade därmed att SAK inte ska betala skatt i Afghanistan på internationell personals löner. SAK har därför bokfört beloppet som fordran på afghanska staten per 31-12-2018. Förhandlingarna med skatteverket fortsätter för att fastställa hur SAK ska krediteras den inbetalade skatten.

Se även not 18 i årsredovisningen för 2017.

Not 3 – Insamlade medel

GÅVOR SOM REDOVISATS I RESULTATRÄKNINGEN

Insamlade medel	2018	2017
Allmänheten	12 366	12 307
Företag	234	486
Postkodlotteriet	17 000	15 000
Kerstin och Jan-Olov Erickssons stiftelse	2 000	
Water 4 All	178	172
SUMMA GÅVOR SOM REDOVISATS I RESULTATRÄKNINGEN	31 778	27 964

GÅVOR SOM INTE REDOVISATS I RESULTATRÄKNINGEN*

Bidrag som redovisats som intäkt

Insamlade medel		
Radiohjälpen	4 178	6 500
Jochnick Foundation	823	1 041
Afghanistan Connection	6 131	7 758
Företag	-	-
SUMMA BIDRAG FRÅN ALLMÄNHETEN	11 132	15 299

Offentliga bidrag

Sida 2018–2021	192 757	196 968
EU	8 206	7 587
Afghanska hälsoministeriet (BPHS & EPHS)	92 148	66 770
WHO, FN	2 954	-
Finska ambassaden i Afghanistan	-	94
WFP	1 102	1 311
MRRD (citizen Charter projects)	11 144	6 660
Övriga (små bidrag från olika givare)	510	273
SUMMA OFFENTLIGA BIDRAG	308 821	279 663

SUMMA ALLA BIDRAG SOM REDOVISATS SOM INTÄKT

	319 952	294 962

Totalt insamlade medel består av

Summa gåvor som redovisats i resultaträkningen	31 778	27 964
Gåvor som inte redovisats i resultaträkningen*	-	-
Summa bidrag från allmänheten	11 132	15 299
SUMMA INSAMLADE MEDEL	42 910	43 264

*SAK har mottagit gåvor i form av gratis seminarielokaler, främst från Hilton Slussen. Marknadsvärdet bedöms till ca 85 Tkr. SAK har också, utan krav på ersättning, fått nyttja bildrättigheter och annonsprogram till ett värde av 16 Tkr, samt mindre gåvor från olika aktörer till ett värde av 1,5 Tkr.

Not 4 – Antal anställda, personalkostnader och arvoden till styrelsen

ANTAL ANSTÄLLDA	2018		2017	
	Antal anställda	Varav män	Antal anställda	Varav män
Sverige	22	10	23	9
Afghanistan, utlandsanställda	13	9	12	9
Afghanistan, lokalanställda	1 529	1 182	1 515	1 155
Afghansitan, projektanställda	4 753	3 242	4 748	3 300
Pakistan, lokalanställda	1	1	1	1
SUMMA	6 318	4 444	6 299	4 474

Antalet anställda i Afghanistan och Pakistan motsvarar antalet anställda vid årets slut.

Antalet anställda i Sverige motsvarar medeltal anställda för året.

STYRELSEN OCH LEDANDE BEFATTNINGSHAVARE	2018		2017	
	Antal anställda	Varav män	Antal anställda	Varav män
Styrelsen	9	4	9	5
Generalsekreterare	1	1	1	1
Ledning vid sidan av GS	3	3	4	3

LÖNER OCH ÖVRIGA ERSÄTTNINGAR	2018	2017
Generalsekreterare	809	1 003
Övriga anställda	201 539	181 713
Sverige	9 847	9 917
Afghanistan, utlansanställda	9 267	10 792
Afghanistan, lokalanställda	90 900	87 199
Afghanistan, projektanställda	91 444	73 723
Pakistan, lokalanställda	81	82
SUMMA	202 348	182 716

SOCIALA AVGIFTER	2018	2017
SUMMA SOCIALA AVGIFTER	5 165	5 319
Varav pensionskostnader	1 799	1 669

Styrelsen mottog ingen ersättning under 2018, inte heller under 2017.

Utav de totala pensionskostnaderna relaterar 239 (234)tkr till Generalsekreteraren.

VOLONTÄRARBETE

Uppskattningsvis har 12 individer bidragit med 1 038 timmar.

AVTAL OM AVGÅNGSVEDERLAG

Uppsägning av generalsekreteraren från arbetsgivarens sida ska ske med ett års uppsägningstid. I det fall arbetsgivaren beslutar om arbetsbefrielse ska i förekommande fall semester uttas under den arbetsbefriade perioden. Lön från annan anställning under sådan arbetsbefriad period ska avräknas lönen från Svenska Afghanistankommittén.

LÅN TILL LEDANDE BEFATTNINGSHAVARE OCH TRANSAKTIONER MED NÄRSTÄENDE

Organisationen har inte lämnat några lån till ledande befattningshavare. Inte heller har det skett några transaktioner med närstående.

Not 5 – Leasing

SAKs leasingavgifter motsvaras av kontorshyra och viss kontorsutrustning.

Kontrakt för kontor och andra byggnader i Afghanistan signeras normalt med en uppsägningstid om 3 månader.

Kontraktet för kontoret i Stockholm löper fram till 2019-09-30, och förlängs sedan automatiskt med 3 år om ingen part säger upp avtalet.

	2018	2017
Leasingavgifter som är bokade som kostnader under året.	7 832	7 168
Framtida leasingavgifter som ska betalas:		
<i>Inom 1 år (I Afghanistan)</i>	1 925	4 831
<i>Inom 1 år (I Sverige)</i>	1 797	1 806
<i>Inom 1 till 5 år (I Afghanistan)</i>	869	11 200
<i>Inom 1 till 5 år (I Sverige)</i>	3 984	1 537
<i>Senare än 5 år</i>	-	-
	8 575	19 374

Not 6 – Inventarier

	2018	2017
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	43 066	39 350
<i>Kursdifferens IB Afghanistan</i>	-1 962	158
<i>Årets inköp</i>	4 533	4 910
<i>Avyttring</i>	-8 171	0
<i>Försäljning</i>	-1 298	-1 352
UTGÅENDE ANSKAFFNINGSVÄRDE	36 167	43 066
<i>Ingående bidrag</i>	43 065	39 349
<i>Kursdifferenser IB Afghanistan</i>	-1 962	158
<i>Årets bidrag</i>	4 533	4 909
<i>Försäljning och avyttring</i>	-9 469	-1 352
UTGÅENDE BIDRAG	36 166	43 064
NETTOVÄRDE	1	1

Not 7 – Långfristiga värdepappersinnehav

	2018	2017
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	1 461	1 261
<i>Förvärv</i>	1 059	200
UTGÅENDE ANSKAFFNINGSVÄRDE	2 520	1 461
<i>Ingående ackumulerade nedskrivningar</i>	-1	-
<i>Årets nedskrivningar</i>	-29	-1
UTGÅENDE ACKUMULERADE AVSKRIVNINGAR	-30	-1
UTGÅENDE REDOVISAT VÄRDE	2 490	1 460
	Redovisat värde	Marknadsvärde
<i>Swedbank Robur Likviditetsfond</i>	1 482	1 345
<i>Swedbank Robur Humanfond</i>	32	32
<i>Brummer</i>	894	-
<i>Handelsbanken Multi Asset 25</i>	82	83
SUMMA	2 490	1 460

Not 8 – Långfristiga fordringar

<i>Not 8a Långfristiga fordringar (program funktionsvariationer)</i>	2018	2017
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	2 901	3 203
<i>Tillkommande fordringar</i>	2 639	2 360
<i>Amorteringar, avgående fordringar</i>	-2 417	-2 674
<i>Växelkursdifferens</i>	-116	11
UTGÅENDE ANSKAFFNINGSVÄRDE	3 006	2 901
UTGÅENDE NETTOVÄRDE	3 006	2 901
<i>Not 8b Långfristiga fordringar (program försörjningsstöd)</i>	2018	2017
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	5 935	3 073
<i>Tillkommande fordringar</i>	0	2 862
<i>Amorteringar, avgående fordringar</i>	-2 396	0
<i>Växelkursdifferens</i>	-238	0
UTGÅENDE ANSKAFFNINGSVÄRDE	3 302	5 935
UTGÅENDE NETTOVÄRDE	3 302	5 935
SUMMA NETTOVÄRDE NOT 8	6 308	8 835

Not 9 – Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2018	2017
<i>Förutbetald hyra</i>	645	997
<i>Övriga poster</i>	404	451
UTGÅENDE BALANS	1 049	1 448

Not 10 – Avsättningar

10a Försäkringsfond för afghansk personal

	2018	2017
<i>Ingående balans</i>	1 653	1 344
<i>Årets avsättningar</i>	728	746
<i>Ianspråkstagna belopp</i>	-620	-460
<i>Växelkursdifferens</i>	-66	23
UTGÅENDE BALANS	1 695	1 653

10b Mikrolånsfond för personer med funktionsvariationer

	2018	2017
<i>Ingående balans</i>	3 556	3 589
<i>Ianspråkstagna belopp</i>	-25	-46
<i>Växelkursdifferens</i>	-142	12
UTGÅENDE BALANS	3 389	3 556

10c Mikrolånsfond för förbättrade försörjningsmöjligheter

	2018	2017
<i>Ingående balans</i>	6 113	3 340
<i>Årets avsättningar</i>	0	2 773
<i>Växelkursdifferens</i>	-37	0
UTGÅENDE BALANS	6 077	6 113
UTGÅENDE BALANS TOTALT NOT 10	11 161	11 322

Not 11 – Givarbalanser

Givare	Fordran	Fordran	Skuld	Skuld
	2018	2017	2018	2017
<i>Sida</i>	-	690	11 276	-
<i>Europeiska Kommissionen</i>	184	-	-	1 020
<i>Afghan Connection</i>	-	848	1 378	-
<i>Jochnick Foundation</i>	-	-	42	33
<i>Radiohjälpen</i>	-	-	74	646
<i>Finlands Ambassad i Afghanistan</i>	-	4	-	-
<i>MRRD (Citizen Charter Project)</i>	5 677	-	-	14 967
<i>Afghanska hälsoministeriet</i>	2 398	-	-	12 519
<i>IKEA (Shifo)</i>	-	-	5	(89)
<i>WHO</i>	-	-	164	860
<i>WFP</i>	102	243	-	-
<i>Övrigt</i>	1 380	-	-	104
SUMMA	9 741	1 785	12 938	30 060

Status av projekt

<i>Sida</i>	I december 2018 utbetalade SIDA 12 MSEK till SAK som del av budgeten för 2019
<i>Europeiska kommissionen</i>	Två projekt finansierade av EC fortsätter under 2019
<i>Afghanistan Connection</i>	Projekt finansierade av Afghan Connection fortsätter under 2019
<i>Jochnick Foundation</i>	Projekt finansierade av Jochnick foundation fortsätter under 2019
<i>Radiohjälpen</i>	Projekt finansierade av Radiohjälpen slutfördes och de outnyttjade medel kommer att återbetalas till Radiohjälpen.
<i>Finlands ambassad i Afghanistan</i>	Projektet avslutat
<i>MRRD (Citizen Charter Project)</i>	Projektet Citizens Charter finansierat av Ministeriet för landsbygdsutveckling fortsätter under 2019.
<i>Afghanska hälsoministeriet</i>	Projektet SEHAT i Wardak fortsätter under 2019
<i>Ikea (Shifo)</i>	Projekt finansierade av Shifo fortsätter under 2019
<i>WHO</i>	Projekt finansierade av WHO och UNDP avslutades och outnyttjade medel kommer att betalas tillbaka under 2019 när slutrapporter är lämnade.
<i>WFP</i>	Projekt finansierade av WFP avslutades 2018 och finansiering kommer att utbetalas när projektet är rapporterat.
<i>Övrigt</i>	Medel från olika mindre givare kommer att mottas.

Not 12 – Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2018	2017
<i>Semesterskuld</i>	2 003	1 687
<i>Upplupna sociala avgifter</i>	23	102
<i>Förutbetalda medlemsavgifter</i>	428	506
<i>Övrigt</i>	656	798
	3 109	3 092

Not 13 – Likvida medel

	2018	2017
<i>Kontanter</i>	130	326
<i>Banktillgodohavanden</i>	117 979	135 844
	118 109	136 170

Not 14 – Intäkter och kostnader 2018

(TKR)

INKOMSTKÄLLOR	Mottagna medel 2018	Information och medlems-aktiviteter Sverige	Utbildning	Hälsa	Rehabilitering och inkludering
Medlemsavgifter	1 068	1 147	0	0	0
<i>Medlemsavgifter</i>	1 068	1 147	0	0	0
Gåvor	31 778	2 259	12 593	5 335	6 276
<i>Egen insamling</i>	12 600	494	5 896	2 774	758
<i>Postkod lotteriet</i>	17 000	1 765	4 404	2 561	5 518
<i>Eriksson Familj</i>	2 000	0	2 294	0	0
<i>Atlas Copco (Water 4 All)</i>	178	0	0	0	0
Bidrag fr allmänheten	13 182	0	7 196	0	3 370
<i>Radiohjälpen</i>	4 251	0	920	0	3 060
<i>Jochnick Foundation</i>	789	0	769	0	0
<i>Afghan Connection</i>	8 142	0	5 508	0	310
Offentliga bidrag	300 930	2 027	72 165	107 814	42 456
<i>SIDA kärnstöd 2018</i>	202 000	0	71 882	16 729	34 565
<i>SIDA Information</i>	2 206	2 027	0	0	0
<i>UN</i>	1 751	0	0	1 601	0
<i>IKEA foundation (Shifo)</i>	-31	0	0	99	0
<i>EU</i>	7 238	0	0	0	7 737
<i>Afghanska Hälsoministeriet (BPHS & EPHS)</i>	77 732	0	0	86 937	0
<i>WHO</i>	540	0	0	1 253	0
<i>Finska Ambassaden i Afghanistan</i>	0	0	0	0	0
<i>WFP</i>	1 234	0	0	1 102	0
<i>MRRD (Citizen Charter Project)</i>	8 175	0	0	0	0
<i>Övriga</i>	84	0	284	93	154
Försäljning	305	0	0	0	0
<i>Försäljning</i>	305	0	0	0	0
Övrigt	507	0	0	0	0
<i>Räntor, kursdifferenser etc.</i>	507	0	0	0	0
SUMMA	347 770	5 433	91 955	113 149	52 102

ÄNDAMÅLSKOSTNADER
321 700

Landsbyggs- utveckling	Program -utveckling och stöd	Investeringar	Insamling	Ledning och administration	Totala kostnader 2018	Nettoeffekt skulder/ fordringar givare	Årets resultat
0	0	0	0	0	1147		-80
0	0	0	0	0	1147		-80
162	774	0	5 485	925	33 809		-2 030
0	0	0	2 717	0	12 638		-38
0	774	0	2 768	778	18 568		-1 568
0	0	0	0	131	2 425		-425
162	0	0	0	16	178		0
0	29	0	0	537	11 132	2 051	0
0	0	0	0	198	4 178	74	0
0	0	0	0	54	823	-34	0
0	29	0	0	285	6 131	2 011	0
35 171	15 103	7 823	0	26 381	308 940	-7 891	-120
24 534	15 103	7 823	0	19 934	190 570	11 430	0
0	0	0	0	161	2 187	19	0
0	0	0	0	100	1 701	50	0
0	0	0	0	0	99	-130	0
0	0	0	0	469	8 206	-968	0
0	0	0	0	5 211	92 148	-14 416	0
0	0	0	0	0	1 253	-712	0
0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	1 102	132	0
10 637	0	0	0	507	11 144	-2 969	0
0	0	0	0	0	530	-327	-120
0	0	0	0	0	0		305
0	0	0	0	0	0		305
0	0	0	0	0	0		507
0	0	0	0	0	0		507
35 333	15 905	7 823	5 485	27 843	355 028	-5 840	-1 417

Not 15 – Övriga intäkter

	2018	2017
Avskrivna/återvunna osäkra fordringar och skulder	1 701	57
Resultat av avslutade projekt	17 789	293
Växelkursvinst	443	0
TOTALT	19 933	351

Not 16 – Övriga skulder

	2017	2016
Ränteskuld	0	3
Övriga	1 549	276
TOTALT	1 549	279

Stockholm

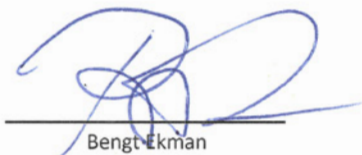
2019-03-23

Peder Jonsson
Ordförande

Shirin Persson
Vice Ordförande

Bengt Ekman

Helen Lackenbauer

Kajsa Johansson

Azadeh Rojhan Gustafsson

Hamid Zafar

Dag Klackenber

Lotta Sjöström Becker

Vår revisionsberättelse har lämnats **2019-04-23**
KPMG AB

Fredrik Sjölander
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till årsmötet i Svenska Afghanistankommittén, org. nr 802010-4850

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Svenska Afghanistankommittén för år 2018.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av föreningens finansiella ställning per den 31 december 2018 och av dess finansiella resultat och kassaflöde för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Vi tillstyrker därför att årsmötet fastställer resultaträkningen och balansräkningen för föreningen.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionsssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till föreningen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens och generalsekreterarens ansvar

Det är styrelsen och generalsekreteraren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och generalsekreteraren ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och generalsekreteraren för bedömningen av föreningens förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen och generalsekreteraren avser att likvidera föreningen, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionsssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av föreningens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.

- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och generalsekreterarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
  - drar vi en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och generalsekreteraren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om föreningens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en förening inte längre kan fortsätta verksamheten.
  - utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.
- Vi måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar samt stadgar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens och generalsekreterarens förvaltning för Svenska Afghanistankommittén för år 2018.

Vi tillstyrker att årsmötet beviljar styrelsens ledamöter och generalsekreteraren ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisions sed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till föreningen enligt god revisors sed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Styrelsens och generalsekreterarens ansvar

Det är styrelsen och generalsekreteraren som har ansvaret för förvaltningen.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller generalsekreteraren i något väsentligt avseende företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättnings skyldighet mot föreningen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisions sed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättnings skyldighet mot föreningen.

Som en del av en revision enligt god revisions sed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för föreningens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande om ansvarsfrihet.

Stockholm den 23 april 2019

KPMG AB

Fredrik Sjölander
Auktoriserad revisor

Föreningsrevisorernas revisionsberättelse

FÖRENINGREVISORERNAS RAPPORT avseende Svenska Afghanistankommitténs verksamhet för år 2018

Undertecknade ordinarie föreningsrevisorers valdes vid Svenska Afghanistankommitténs årsmöte den 26 maj 2018.

Föreliggande rapport är resultatet av vår granskning av SAK:s verksamhet under 2018. Granskningen har följt riktlinjer för föreningsrevisorers, som godkändes av SAK:s årsmöte den 5-6 maj 2001.

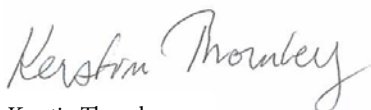
Vi har tagit del av protokollet från årsmötet den 26 maj 2017. Vi har också tagit del av föreningsstyrelsens samtliga protokoll under år 2018, samt arbetsplaner, strategidokument, rapporter och utredningar som tillställts styrelsen under året. Vi har ställt följande frågor till styrelsen:

1. Säkerhetsläget i Afghanistan blir allt sämre. Vad innebär det för SAK's arbete? 2. Vilka kontroll- och kvalitetsrutiner finns för att säkerställa att information, som styrelsen behöver för att leda verksamheten är korrekt och tillfredsställande? Hur fortskrider arbetet med tredjepartsmonitorering? 3. Vilka konkreta åtgärder vidtar styrelsen för att få ut korrekt och tillfredsställande information till lokalkommittéerna?

Styrelsen har givit tillfredsställande svar på frågorna.

Utifrån den genomförda verksamhetsrevisionen rekommenderar vi föreningsrevisorers ansvarsfrihet för SAK:s styrelse för verksamhetsåret 2018.

2019-04-16

Kerstin Thornberg

Eva-Stina Framvik

Öppenhet och ansvar

DET FÖRTROENDE SOM FINNS för SAK hos målgrupperna i Afghanistan, anställda, myndigheter, medlemmar och givare är centralt. Det är deras tid, engagemang och medel som gör förändring möjlig. Förtroende och engagemang kan byggas genom lyhördhet, god information, öppna processer och ansvarstagande för den påverkan som SAKs arbete har på människors liv.

SAK strävar efter att alltid visa hur resurser används och vilka resultat som nås. Du som vill veta mer om eller granska arbetet välkomnas att ta del av mer material på sak.se/ dokument. Där finns bland annat SAKs strategiska plan och rapporter från verksamheten. Protokoll från styrelse- och årsmöten publiceras efter justering.

Kontakta oss

Om du har synpunkter på denna årsredovisning eller frågor om våra planer, resultat eller dokument är du mer än välkommen att kontakta oss. Skicka e-post till info@sak.se eller ring SAK på telefon 08 545 818 40.

